

PREDGOVOR

Pred vama je jedna bijedno pretenciozna kompilacija jednog užasno prepotentnog autora. Sakrio se iza gomile citata velikih ljudi, i sada vam tu prodaje pamet za skupe novce.

Ustvari ništa nova, utuvio majmun sebi u glavu da mu je sve jasno, gotovo sve, i rat i mir. - Ništa nova.

Još jedna od onih naivnih budala koje misle da mogu izmjeniti tok stvari, da mogu zaustaviti ratove, da mogu promjeniti svijet - ništa manje.

A bogohulnik je to i komunjara, i to ona najgore vrste, baštard iz Šuvarova laboratorija, polupropali student svega i svačega, zgubidan iz splitske vojske istih.

I zato mu ne vjerujte kada za sebe kaže da je glupan, doista je umislio da je pokušao skoro svu raspoloživu mudrost svemira i to "velikom žlicom" (Krlježa).

Ne vjerujte mu ni kada govori da je za mir, oni koji ga bolje poznaju reći će vam da se tu ipak radi o jednoj prilično militantnoj svinji. - Ništa mu ne vjerujte.

Ako vam ovo zbilja nije dosta; tada okrenite iduću stranicu.

SASTAVLJAČ

Cura za mikrofonom je rekla: "Mi mladi nećemo pucati jedni na druge." Dalje nije mogla nastaviti, jer ogromna je većina u dvorani počela glasno da negoduje, digli su se sa stolica, psovali, lamatali rukama, neki su zviždali, a neki jednostavno urlali iz sveg mozga.

Interesantno je to da su mnogi od njih izgledom neobično podsjećali na veprove.

Možda je baš na njih mislio Štulić dok je pjevao:

a talon nose ružni i opaki
s nečuvenom moći da tjeraju što zažele
mnogo ih je i strašno galame
obično razbiju sva ogleđala na koja naiđu
obično razbiju sva ogleđala na koja naiđu
da ne ostane ni pomen na ljepotu

Par mjeseci nakon te posljednje večere u kninskom Domu kulture rat se počeo voditi i oružjem: stotine tisuća leševa, uglavnom mladih i lijepih, divizije invalida, milijuni na cestama, suze, bijeda, kriminal, ruševine domova i ljudi, jednom riječju ZLO - (glupost u krajnoj instanci).

Kakva je veza između rata, mržnje i gluposti, i da li vrijedi teorem: ne ubija metak, ubija mržnja, ne ubija mržnja već ubija glupost.

Uzged budi rečeno, svi smo mi prije svega glupani, to je ustvrdio još pokojni Sokrat, jer glupost je ne znanje, a on je govorio za sebe da zna da ništa ne zna.

Neki ga drže za najinteligentnijeg homo sapiensa svih vremena.

Glupost je očito svemirska pojava i stoga apsolutna, dok je pamet tipično ljudska i zato relativna, glupost je beskonačna, a pamet ograničena, glupost je sveudiljna, a pamet mjestimična do umjerena .

I što je uopće ta pamet, ta frustrirana, umišljena, ograničena, zgažena i ponižena ljudska pamet.

Možda biserje u svinjskom koritu?

Ljudska misao?

... Koja živi kao i sve ljudsko o hljebu. Ako je gladna ona trabunja, a do dana današnjega ljudska misao nije se još ni jedanput do sita najela na ovozemaljskim gozbama, koje nažalost, nisu simpozioni pameti, nego terevenke gluposti.

M. Krleža

Glupost je dakle ne znanje, a pamet znanje. Kažu da se znanje uči u školama, pa ipak, da naša škola nije uvjet za pamet svjedoče legije glupana koji sebe nazivaju "mi intelektualci", gomile tustih šišmiša koji vise po plafonima akademija nauka, SS oficiri koji na klaviru savršeno sviraju Wagnera dok nekoliko koraka dalje lože žive ljude, inženjeri mržnje svih kategorija i usmjerenja, menedžeri straha, službeni dileri patriotizma, krvoloci s bijelim okovratnicima, visoki svećenici najveće religije kosmosa njenog veličanstva božice gluposti (a zovu je još i smrt).

Rat kao orgazam gluposti ima i nekih dobrih strana, možda zato što istinski mir i ne poznajemo.

Rat ubrzava procese i razotkriva zbilju. Povrh svega, pojedincima rat otkriva da nisu baš sasvim pojedinci.

Samo zato što su toga postali svjesni, ljudi su spremni poginuti na bojištu.

G. Orwell

Želi li se imati prijatelja, mora se za njega poći u rat, a da bi se pošlo u rat mora se moći biti neprijatelj.

F. Nietzsche

Tužno je da rat i patnja, više no mirnodopski život, mogu mobilizirati ljudsku spremnost na žrtve - mir - sebičnost podstiče.

E. Fromm

Ljudi vole katastrofe
to ih zbližuje

B. Štulić

Kad bi civilni život pružao elemente avanturizma, solidarnosti, jednakosti i idealizma (koji se mogu naći u ratu), teško bi bilo pridobiti ljude za rat.

E. Fromm

Bilo je to doba u kojem su velikodušna osjećanja i geste bili lakši nego što je to uobičajeno.

G. Orwell

Rat je ipak prije svega groblje i bolnica, trijumf smrti koja kikoče dok....

olovni kovčezi nošeni maticom
kriju šarena odličja

B. Štulić

Zato ratni film može biti dobar samo ako je antiratni. Film "Dan poslije" je iskreni pokušaj da se opiše neopisivi užas atomskog rata, ako ništa drugo završna scena je antologijska. Glavni lik, liječnik koji se i sam raspada od radijacijske bolesti dolazi do ruševina na mjestu gdje je nekada bila njegova kuća. Tu, na zgarištu sjedi jedan čovjek, malo sa strane je i njegova porodica, radijacija naravno i njih izjeda. Glavni junak je napokon slomljen, spopada ga histerija, viče: Izlazite iz moje kuće ! Izlazite ! Izlazite ! Čovjek koji sjedi samo ga toplo gleda i nijemo pruža ruku, u ruci je naranča. Liječnik se smirio, polako prilazi i grli čovjeka. Dok njih dvojica zajedno plaču, kamera se lagano diže prikazujući ruševine velikog grada koje sežu do samog horizonta.

THE END

Zar moramo razoriti sve oko sebe da bismo na kraju zagrljeni zaplakali kao ljudi na zgarištu naše mržnje.

Ovaj ti zaključak zvuči prokletu patetično iznad svega naivno, ali ipak...

Ako Evropa želi mir, mora zabraniti bubnjeve.

M. Krleža

A bubnjalo se, Bogu hvala, zadnjih godina po ovim prostorima. Ritam je krenuo s nesretnog juga, isprva stidljivo, zatim sve glasnije, da na kraju od tog proloma činela i tapana niste mogli čuti ni vlastite misli. Mnogi su bili rezignirani i zabrinuti, ali gomila je ipak bila razdragana jer stvarno od davna nisu čuli zanosne zvuke tam - tama.

Treba pisati zakone tako da ne mogu ni zamahnuti, a kamoli udariti

M. Gorki

U vezi s tim pada ti na pamet jedan sporedni članak u novinama od prije 6-7 godina. To se zbilo negdje u istočnoj Bosni čini mi se okolica Zvornika. Trojka u četničkim odorama i sa prigodnim znamenjem primjećena je kako pijana baulja po okolnim selima, naravno sve uz pjesmu.

I kako je to bio običaj u onim vremenima, došla je policija i pokupila ih uz obrazloženje da su remetili javni red i mir, te da su izazivali međunacionalnu mržnju ili tako nešto.

A život bi po tim brdima nastavio svojim uobičajenim tokom.

Da li se tu radilo o primjeni zabrane bubnjanja ili preporuke M. Gorkog?

Ne znam.

Ali znam, da su par godina poslije takve dvojke, trojke, i n-torke malo po malo potpuno legalizirane i afirmirane, a promocije su imali na grandioznim stočnim sajmovima.

I znam da poslije njihova trijumfa ništa nije moglo spriječiti slične gremline na drugim prostorima da dođu na svoje.

I znam da je narod bio uz njih, pa su zato te događaje s pravom krstili kao "rođenje demokracije", premda bi se tu i tamo našao pokojni cinik koji bi turobnim glasom iz kuta dobacio da se ovdje radi o "abortusu gluposti".

I znam da se danas po ovim žalosnim gudurama, istočne Bosne pogotovu, u nedogled prostiru plantaže smrti i patnje.

Sistem koji je progonio gremline (između ostalih), mogao bi se možda nazvati "prosvjećeni apsolutizam" i potpuno su u pravu oni koji sa sjetom u glasu tvrde da je tih četrdesetak godina najduži interval mira, čak i blagostanja na ovim tužnim terenima od kada se povijest piše.

.....
Odjednom k meni miris paljevine
Vjetar donese s garišta mog sela
Miris, iz kog se sve sjećanje vine:
Svi pogrebi, naricaljke, opijela;
Sve što je život sijo i smrt žela.

Gdje je mala sreća, bljesak stakla,
Lastavičje gnijezdo, iz vrtića dah;
Gdje je kucaj zipke, što se makla,
I na traku sunca zlatni kućni prah ?
.....

I. G. Kovačić ("JAMA"-dio)

Da, bilo je to vrijeme mira, ali potpuno su u pravu i oni koji tvrde da je to bio nametnuti, da je to bio lažni mir.

Ipak je to bio mir, ipak nešto, obični jadni mir, mir kakav je danas možda jedino i moguć na ovoj planeti, relativni mir, mir kakvog jedino i poznamo i na koji mislimo kada govorimo o miru.

Jer nije li ipak prerano da ti se generacija sastaje na sprovodima. Taj intermezzo, taj naš lokalni, čudni mir, ipak to očito nije bilo to, možda zato što istinski mir može biti samo globalni, a ne lokalni i mjestimični. Za pravi mir je potrebno nešto više.

Ta ideja partizanštine, nesvrstavanja i samoupravljanja ako je nekada nešto i značila neminovno se postupno razlila u dosadnu smrdljivu močvaru bez ikakve perspektive.

Sve je to bilo samo permanentno propadanje, a ova nacionalna orgija na kraju nije bilo nikakvo uskrsnuće, nikakav polet, kako neki vele, već finalno stropošavanje u bezdan mraka. Paklena logika gluposti

naposljetku je sve utopila u kazanu krvi. Ja uskrsnuća ne pamtim, izgleda da je zadnji pokušaj bio '68. Kažu da je tada poletjelo mnogo perja, a od svega ništa - ipak dovoljno za legendu.

Dakle veliki apsolutista nije podnosio demokraciju, sistem je smatran gotovo idealnim, samo je problem bio što su ljudi prokletu nesavršeni i što bi se uvođenjem nekakve demokracije sve pokvarilo.

"Svijest ljudi je na niskom stupnju" često su ponavljali velesvijesni.
(Samozvani štovaoci onog što ne razumiju)

B. Štulić

Znači nije bilo demokracije.

A demokracija je jedini način, ona podrazumijeva slobodne ljude, ljude optimalno oslobođene gluposti (iluzija, pohlepe, egoizma.....) koji imaju na raspolaganju objektivnu informaciju.

Pošto takvi uvjeti još nisu stečeni, demokraciju samu po sebi ne bi smjeli glorificirati.

Nemam povjerenja u demokraciju, tu čudnu zluporabu statistike...

J. L. Borges

Zdrav razum nije stvar statistike...

G. Orweel

Ima mnogo interesenata koji žive od ljudske gluposti. I upravo iz tih fatalnih razloga glupost još uvijek ima dobre društvene šanse! Ako je do demokracije kompaktna joj je većina zagarantirana u svim najosnovnijim pitanjima života i smrti.

M. Krleža

Što sve može izroditi gospođa demokracija govori i primjer izbora u Njemačkoj gdje nacisti 1933g. odnose veličanstvenu pobjedu.

Manjina su bili oni koji su odmah shvatili o kakvom se stampedu gluposti i smrti tu radi. Demokratskoj većini je to tek kasnije doprlo do

mozga, a nekima ni dan danas.

Dakle naša demokracija nije nikakav garant da se neće ukazati morski pas na prijestolju jer ....

Glupost ljudska je osnovni element i jedini i glavni preduslov cezaromanije.

M. Krleža

pitat ću te da li znaš
zašto glupost dobija
zašto hoćeš da živiš
u sjeni bogova

B. Štulić

Demokracija i ono što ona podrazumjeva je nesumnjivo preduvjet za pamet, ali ona danas evidentno ne isključuje prevlast gluposti. Tu je potrebno još nešto, još dosta toga.

Kad se pomene demokracija kao prva asocijacija se nameće pojam slobode. Sloboda je velika stvar i uopće nije tako banalna kao što su banalni glupani koji je tako često pominju.

Za slobodu se gine

Zbog slobode se čami po tamnicama

O slobodi se sanja

Sloboda je sloboda nacije, sloboda rase, sloboda religije.

Sloboda je sloboda svakog od nas, svih nas, dakle svih nacija, svih rasa , svih religija.

Sloboda mora biti ograničena. Moja sloboda mora biti ograničena slobodom drugoga.

Sloboda je pretpostavka odgovornosti i moralnog zakona.

I. Kant

Odreći se slobode znači odreći se svog čovječstva, ljudskih prava pa i dužnosti.

J. J. Rousseau

Sloboda ne podrazumjeva odsutnost prisile budući da se svaki napredak javlja samo unutar strukture, a svaka struktura zahtijeva prisilu.

E. Fromm

Svoju slobodu mogu uzeti kao cilj, samo ako ujedno uzmem kao cilj slobodu drugih.

J.P.Sartre

Sloboda je i odsutnost straha bilo koje vrste, straha od većine, straha od nasilja, od kriminala, od terora, strah i sloboda se uzajamno isključuju.
Sloboda je istina...

Istina će te osloboditi.

B. Spinoza

Laž je religija robova i gospodara. Istina je Bog slobodnog čovjeka.

M. Gorki

Sloboda, puna sloboda, to je san, san kome ponajčešće nije suđeno da se ostvari, ali jadnik je svaki onaj ko ga nikad nije sanjao.

I. Andrić

Sloboda je sloboda da se kaže da su dva i dva četiri. Ako se to dopusti, sve drugo iz toga slijedi.

G. Orwell

Demokracija je sloboda da se kaže ne, hvala ne.

M. Krleža

I najglupja demokracija garantira slobodu mišljenja, ali to je zaista glupo jer ....

Slobodu mišljenja ne možete čovjeku kao čovjeku ni na koji način niti omogućiti niti onemogućiti.

B. Despot

Svrha države je sloboda: svakome je dopušteno da misli što hoće i da govori što misli.

B. Spinoza

Dakle, sloboda je i sloboda IZRAŽAVANJA mišljenja. Imamo slobodu posjedovanja i slobodu poduzetništva, ali i slobodu da govorimo o slobodi od posjedovanja i slobodi od poduzetništva, zašto ne. I sama....

Ljubav je dijete slobode.

E. Fromm

Sloboda je i more...

More to uvijek započeto more .

P. Valery

i zato

Slobodni čovječe uvijek ćeš voljeti more .

C. Baudelaire

Osjećati svoj život, svoj revolt, svoju slobodu i to što je više moguće - to znači živjeti i to što je više moguće.

A. Camus

Sloboda je sve to i još mnogo toga. Ljudi čeznu za slobodom, zato ljudi čeznu za novcem, jer u neslobodnom svijetu sloboda je novac.

Čovjekovo pravo na slobodu ne bazira se na vezi čovjeka s čovjekom, nego naprotiv na odvajanju čovjeka od čovjeka. Pravo ograničena, na sebe ograničena individuum. Praktična primjena prava čovjeka na slobodu jest čovjekovo pravo na privatno vlasništvo.

K. Marx

Pravu slobodu mi samo slutimo.

Uzvišenost prirode jeste ono što nam donosi slutnju naše buduće slobode.

I. Kant

Slobodni čovjek je uvjet istinske demokracije. Pod slobodnim čovjekom Fromm podrazumjeva čovjeka koji je optimalno oslobođen od iluzija. Fromm se tu poziva na Marxa koji tvrdi da je svijest o iluzijama uvjet slobodne i ljudske djelatnosti.

Smatra da se cjelokupni Marxov rad ne sastoji u tome da pokaže sliku savršenog društva, već u nemilosrdnoj kritici iluzija koje spriječavaju da se takvo društvo ostvari, i da je potrebno razbiti iluzije kako bi se promjenile okolnosti koje ih zahtjevaju. Proriče da će renesansa zapadnog humanizma vratiti Marxu njegovo mjesto.

Razlikujemo ono što netko misli i govori o sebi i ono što on stvarno jeste i čini.

K. Marx

Marx studij čovjeka započinje sa stvarnim čovjekom kakvog nalazi, a ne s njegovim idejama o sebi i svijetu, pomoću kojih on pokušava samog sebe objasniti, i tu naslućuje ono što Fromm smatra glavnim Freudovim

otkrićem: da ono što mislimo o sebi ne mora biti identično s onim što jesmo.

Da istina nije ono što svjesno mislimo i vjerujemo, već i ono što potiskujemo jer ne želimo o tome razmišljati.

Da postoji odstupanje između naše maske i stvarnosti koju ona skriva.

Freud je demonstrirao empirijski put izlječenja iskrenim uvidom u vlastitu mentalnu strukturu.

Da bi psihoanalitičar bio sposoban da ozdravi pacijenta, on mora shvatiti njegov društveni položaj (doseći dimenzije njegovog tereta), da bi to mogao, on mora poznavati pravo stanje odnosa u društvu. To pretpostavlja i uslovljava kritičku analizu društva.

E. Fromm

Dok je za Freuda nesvjesno podrum pun poroka, za Junga je to prije spilja ispunjena zaboravljenim blagom mudrosti.

Na kraju Fromm zaključuje: Budući da je pokretan snagama koje su mu nepoznate, čovjek nije slobodan. Postiže slobodu kada postaje svjestan tih snaga.

Čovjek se poznaje samo utoliko ukoliko poznaje svijet. On poznaje svijet samo unutar sebe i svjestan je sebe samo unutar svijeta.

J. W. Goethe

Psihička su oboljenja vezana s današnjim načinom života. Zbog ljudskog zdravlja neophodno je mijenjati postojeću strukturu društva, smatra Fromm, a nadalje tvrdi:

Za budizam, iluzija (neznanje) je, zajedno sa mržnjom i pohlepom jedno od zala kojeg se čovjek mora odreći, ne želi li ostati robom požude koja ga nužno vodi u patnju.

Budizam se ne bori protiv radosti i užitka na svijetu, ukoliko nisu posljedica požude i pohlepe. Pohlepan čovjek ne može biti ni slobodan ni sretan. On je rob stvari koje njime vladaju.

Ukoliko čovjek ima manje potreba utoliko je sretniji; ukoliko više ima želja, utoliko manje ima slobode.

M. Gorki

Prije svega, čovjek mora jesti i piti, imati zaklon prije no što se počne baviti politikom, religijom.... Ali to ne znači da je poriv za proizvodnjom i potrošnjom glavna čovjekova motivacija.

Nadalje, Fromm drži da je osnovna Marxova kritika građanskog društva u tome da to društvo želi "posjedovanje i korist" pretvoriti u najdominantniju čovjekovu želju, te da je: čovjek kojim dominira želja za posjedovanjem osakaćen čovjek. Istinski čovjek nije onaj koji ima već onaj koji jest mnogo.

Blažen je onaj koji se zadovoljava onim što ima, nije siromašan onaj tko malo ima, nego onaj koji žudi više.

.....

Bogatstvo nije dobro po sebi jer bi onda i ljude činilo dobrima.

Seneka

Seneka je još pominjao da je mudracu domovina čitav svijet. Dobro, kuda vode ove parole koje preziru bogatstvo, pohlepu, egoizam i pozivaju na nekakav sumnjivi asketizam, hvale odricanje, skromnost, pa čak i siromaštvo?

Ma idite molim vas. Nama može sve to skupa biti interesantno, ali smo s pravom skeptični jer :

Prezeti bogatstvo može samo onaj tko je bogatstvo imao. Diviti se siromaštvu samo onaj ko je bio siromašan; odbaciti tjelesne naslade samo onaj tko ih je iskusio.

D. Kiš

Te mutne ideje skromnosti, jednakosti, bratstva, talože se vjekovima po našim bibliotekama i bolje da tamo i ostanu, jer kad god bi izišle na ulicu srozale bi se u krvoproliće, diktaturu i bijedu.

Mogu oni prodavati te maglenke kome god hoće. Svi mi vrlo dobro znamo iz vlastitog iskustva koliko je čovjek sebičan stvor i da su egoizam i pohlepa u samoj suštini njegove prirode.

Doduše, znaju se pojaviti tu i tamo poneke face koje što se toga tiče prilično odstupaju od normale. Njih nazivamo čudacima, svecima ili redikulima, ali oni samo potvrđuju pravilo.

Nietzsche i Aristotel su krasno opisali taj proces pohlepe u nama ;

Vlastitost kaže tvome ja "ovdje osjeti užitak" . I tada se ono raduje i razmišlja kako bi se češće moglo radovati - i upravo stoga treba da misli.

F. Nietzsche

Kome pripada barem jedno osjetilo, tome pripada i naslada i bol, ugodno i neugodno, a tko ima to, ima i prohtjev (požuda) jer prohtjev je želja za ugodnim.

Aristotel

Ove definicije su jednostavno istinite i u njih nema razloga sumnjati. Pa kako onda objasniti u našoj povijesti te puste filozofe, proroke, svece, buntovnike i revolucionare koji su tipovali na prevladavanje ljudskog egoizma?

Možda samo njihovim egoizmom, požudom njihove vlastitosti koja bi se osjećala ugodnije u nekakvom drukčijem svijetu koji je lebdio u njihovoj mašti i koji su htjeli da spuste na zemlju.

Dakle, vodio ih je egoizam!

Ali jedan drugačiji egoizam od onog kojeg uglavnom susrećemo, možda je to nekakva dijalektika, nekakva transcendencija ovog našeg običnog egoizma.

Taj super egoizam postoji zasad samo u utopijama, tim nepoznatim zemljama ljudske sreće i slobode gdje obitava.....

Totalni čovjek čija je individualnost rascvjetana u beskonačnoj raznolikosti mogućih individualiteta.

H. Lefebvre

Mora biti da postoji takva zemlja kad je toliki pametni ljudi spominju. Eto, npr. Oscar Wilde tvrdi da:

"Geografska karta na kojoj nije označena zemlja utopija ne zavrijeđuje ni pogleda".

Da se ipak spustimo na nivo svakodnevnog egoizma.

Fromm je pokušao dokazati da je taj naš primitivni egoizam, sebičnost, ta neutaživa ljudska pohlepa, glavni uzrok svih naših ratova, nesreće, svog zla koje ljudi čine drugim ljudima.

Proučavao je ljudsku agresivnost koja kulminira u erupcijama ludila koje nazivamo ratovima. Proučavao je ratove, pogotovo prvi i drugi svjetski rat, i jedan je od rijetkih što su se trudili da objasne, prvo sebi a onda i drugima, koji su suštinski uzroci ratova, što to od ljudi čini zločince? Nije se kao većina zadovoljavao banalnim definicijama tipa "mi dobri, oni zli".

Kažu da se veliki zločini u povijesti ne smiju zaboraviti.

Treba ih zapamtiti da nam se ne bi ponovili.

Stvar je u tome da se shvati, da se ne bi ponavljalo.

Fromm se trudio da shvati.

Ne znam da li je uspio u tom pokušaju, ali jedno je sigurno; Pokušao je! A to je već nešto, to je stvarno nešto.

Analizirao je ličnosti vođa koji su vodili mase u propast, ali je analizirao i psihologiju masa koje su vođene u propast.

Pošto su te vođe imale uglavnom plebistickarnu podršku, pitanje je da li su ustvari mase vodile svoje vođe.

Taj odnos je sigurno uzajaman.

Pa čak i u klasičnim diktaturama koje nemaju većinsku podršku među građanstvom, uvijek se nađe dovoljan broj onih koji tu diktaturu aktivno ili pasivno podržavaju.

Dominacija u bilo kakvoj društvenoj grupi nije moguća bez aktivne podrške makar i malog dijela te grupe.

R. Bojanović

Psiholozi takve ljude obuhvaćaju terminom "submisivne osobe". To su osobe koje se podređuju drugima da bi suzbili osjećaj nesigurnosti i vlastite bezvrijednosti.

Ima sigurno i toga.

Fromm zaključuje da je kolektivna narcisoidnost, tj. narcisoidnost pojedinca koja je potencirana na nivo grupe, jedan od glavnih uzroka ljudske destruktivnosti i ratova, i da ta narcisoidnost ima korijene u društvenoj strukturi, u našem mirnom civilnom životu.

Naša osobna narcisoidnost, naša pohlepa, naš egoizam kad se udruži sa narcisoidnošću, pohlepom, egoizmom..... naših bližnjih tvori grupnu narcisoidnost, koja u određenim situacijama može biti vrlo opasna.

Ta grupa može biti nacija, rasa, navijačka skupina, vjerska zajednica, stranka, sekta, grupa koju čine ljudi neke države, pokrajine, grada, sela, kontinenta, sljedbenici nekog filozofskog pravca, radnici u nekoj firmi, vojnici iste brigade, iz istog rata, ljudi iste struke, rudari, baletani,.....

Dakle, bilo koja formalna ili neformalna zajednica, grupa, bilo koja skupina ljudi koji imaju bilo što zajedničko, bilo koji zajednički nazivnik.

Od svih tih socijalnih grupa, od grupne narcisoidnosti je izuzeta samo jedna grupa. Grupa koju nazivamo ČOVJEČANSTVO, a sastoji se od svih ljudi koji žive na Zemlji i to samo pod uvjetom da se ne pojave Svemirci.

Zajednički nazivnik čovječanstva glasi: "Svi smo mi ljudi".

Pojedinci sačinjavaju grupu, grupa je skup pojedinaca, ali i nešto više od toga. Poznato je da se pojedinac u nekoj grupi ponaša znatno drukčije nego inače.

Svi znamo kako neformalne grupe tipa uličnih bandi ili navijačkih hordi mogu biti destruktivne, ali one mogu u nekim uvjetima biti i konstruktivne, čak što više.

U grupi pojedinac doživljava osjećaj zajedništva. Za čovjeka veoma bitan osjećaj, svijest da nije sam, da postoje drugi sa sličnim problemima i željama, sa istim ljubavima, mržnjama i strahovima.

U grupi pojedinac postaje hrabriji, govori i radi stvari koje inače ne bi, zaštićen je gomilom. Navijačke grupe sačinjavaju mahom mlađi ljudi uglavnom iz bazičnih slojeva društva..... dobro čemu sad mudrovanje, zna se tko urla na stajanju, a tko prede u ložama.

Te grupe su interesantne jer nam mogu predočiti sliku stvarnog stanja u društvu.

Na stadionima i u dvoranama zna isplivati kolektivno nesvjesno, naše

opsesije, mržnje, simpatije, tenzije, strahovi. Tu eksplodira ono što se taloži, što se kuha, što je djelomično ili potpuno potisnuto u čitavom društvu.

Ta slika odražava stanje kakvo jest, istinu o nama, sviđalo se to nama ili ne. Na osnovu te slike mogu se čak predviđati i budući događaji (Maksimirska tučnjava između BBB i Delija).

Možemo reći da su divlji, da su pijani, drogirani, prljavi, agresivni, možemo se ograđivati od njih, može ih fina gospoda nazivati " neodgovorne grupice i pojedinci " i držati okrugle stolove na tu temu koliko god hoće.

Ali to smo ipak mi, baš mi. To smo svi mi, i ona gospoda što se gnuša, da, prije svega oni, to je slika svih nas, podivljala istina o nama, o čitavom našem sistemu, o našem društvu u kojem živimo.

Kad se desi nekakav incident, uvijek se nađu dežurni majmuni koji drže litanije o propustima u odgoju, o moralu i slično.

Jedan je glupan čak prijetio navijačima da bi ih sve trebalo poslati na front.

Navijačka agresivnost je samo vidljivi djelić opće agresivnosti koja je potisnuta u čitavom društvu, a koja je produkt tog društva i koja može u datom trenutku potpuno isplivati.

U našem slučaju navijači su bili medij koji je bio indikator odnosa među narodima bivše tvorevine, manometar mržnje među nacijama, ali navijači su bili i ti koji su i u ovom i u onom sistemu prvi zaurlali "Uprava pederi!"

Oni su jednostavno iskreniji i često znaju pljunuti istinu u lice čitavom društvu, istinu o tome kako stvari zbilja stoje, istinu o sebi, istinu o nama.

Navijačke družine spadaju u relativno manje, recimo neformalne društvene grupe i grupna narcisoidnost u okviru njih može biti destruktivna, ali tu se ipak radi o ograničenim incidentima i te skupine su kod nas više bile pokazatelj nivoa grupne narcisoidnosti u čitavoj naciji.

Kada grupna narcisoidnost preplavi takve socijalne grupe kao što je država, nacija, vjerska zajednica ili rasa, posljedice mogu biti pogubne.

Narcisoidnost u tim grupama je opasna jer su te grupe uglavnom organizirane u okviru čvrstih struktura i kada čitav sistem: politika, mediji, školstvo ..... zaglubi u narcisoidnost i kada čitava ta mašina počne proizvoditi i opravdavati narcisoidnost svoje grupe, te optuživati sve druge da bi opravdali vlastitu narcisoidnost tj. glupost, tada može doći do ratova.

U narcisoidnom karakteru nacionalnih, političkih i religioznih grupa leže korijeni fanatizma.

E. Fromm

Kolektivna narcisoidnost ima korijen u osobnoj narcisoidnosti (egoizmu). To je ono: ja najpametniji, ja najljepši, ja prekrasan, ja najjači, najluđi....

Jednom mu je neko - u zao čas!- rekao da je pametan. Kako i zašto to sam Bog zna. Tek on je poverovao u to. I od tada je taj inače mirni i bezazleni čovek postao nemoguć, težak sebi i drugima.

I. Andrić

Što se pameti tiče Schopenhauer veli da čovjek zavidi čovjeku na svemu osim na pameti.

Svi mi smatramo da smo najpametniji ma koliko plitki i glupi bili i malo tko će priznati da je glup, da ne zna, pogotovo ako je u pitanju životna mudrost. Tu se uvijek pozivamo na grupu, premda nismo ni svjesni tog pozivanja.

From pak tvrdi da je prava ljubav danas rijetka, a u narcisoidnoj osobi se eto može vidjeti netko tko iskreno voli barem jednu osobu - samog sebe. Nalazi da su izvori narcisoidnosti u odgoju roditelja pogotovo s majčine strane, te još kaže da se narcisoidnost kod sebe samog najteže prepoznaje. Narcisoidna osoba može biti smješna, dosadna, može biti sažaljivana, a može biti i veoma uspješna.

Pojedinačna narcisoidnost koja je nužno glupost jer podrazumjeva ono "ja znam" (Sokrat - znam da ne znam), nije opasna, međutim kada se ona utopi u grupnoj narcisoidnosti dolazi do interesantnog procesa.

Pojedinac ima bar nekih sumnji o svojoj osobnoj narcisoidnoj slici, pripadnik grupe je uopće nema, u njegovoj narcisoidnosti sudjeluje većina.

.....

.....

Kad neki pojedinac tvrdi da je posjednik istine ispada smiješan i glup, ali je sasvim normalna stvar da milijuni pristaša neke religije tvrde da su oni jedini posjednici istine.

.....

On je nitko i ništa, ali se može poistovjetiti sa svojom nacijom i prenijeti osobnu narcisoidnost na naciju. Na kritiku grupe reagira se jakim bijesom karakterističnim za pojedinca, kritika na račun grupe = napad na vlastitu ličnost.

E. Fromm

Očit primjer grupne narcisoidnosti imamo kod one skupine koja je sebe nazivala "Avangardom radničke klase". Dobro se sjećaš vremena kada se ta fraza upotrebljavala kao nešto sasvim prirodno, pa k vragu to je bilo do nedavno. Ima li veće prepotencije nego otvoreno reći, mi smo avangarda, dakle mi smo pametni, izabrani, mi smo intelektualci, mi znamo.... ako sam među njima onda sam znači i ja avangardan, pametan, izabran....

Uglavnom ti isti majmuni koji su sebe smatrali avangardom radničke klase danas predstavljaju avangardu svojih nacija.

Pravdaju se da su prije bili zavedeni, a da su poslije progledali, da su doživjeli renesansu, da su im se otvorili vidici, da su oni i prije slutili, da su oduvijek znali, jer su oni uvijek među pametnima, uvijek u toplini krda, jer su oni vječni i univerzalni znalci. U biti se tu radi o jednim te istim glupanima. Bili su glupi onda, a glupi su i danas ako ne i još gluplji.

tko je hvalio carevo ruho
patuljci s naslovnih strana

B. Štulić

Godinu -dvije prije rata naši gradovi su se potresali od detonacija i obični ljudi na ulicama su se pitali o čemu se tu radi, kakva je to grmljavina? Misterija je ubrzo rješena. To su glupanima pucali novi horizonti pred očima.

Novi krug kolektivne narcisoidnosti je mogao početi.

To izgleda otprilike ovako:

Mi Hrvati, mi smo kulturni narod, dokle i ja, koji sam dio tog naroda, i ja sam kulturni.

U drugoj verziji to ispada ovako :

Mi Srbi smo veličanstveni, mi smo poseban i svet narod, dakle ja, ja sam veličanstveni i poseban.

Mi Arijevci, mi bijelci, mi Nijemci, mi židovi, mi smo veliki, mi smo izabrani, dakle i ja sam velik, i ja sam izabran.

Mi kršćani, mi Muslimani, mi liberali, mi komunisti, mi znamo, mi poznajemo istinu, dakle i ja, i ja znam, i ja poznajem istinu.

Mi Splitsani, mi Dalmatinci, mi Vojvođani, mi Hercegovci, mi Albanci, mi Crnogorci, mi Italijani, mi Mongoli, mi smo veliki ljubavnici, dakle i ja sam veliki ljubavnik.

Mi Japanci, mi Francuzi, mi Arapi, mi Englezi, mi Amerikanci, mi smo pametni, sposobni, lijepi, onda sam i ja kao dio te grupe pametan, sposoban, lijep.

Iza toga "mi" uvijek urla ono sitno "ja"..

Dakle mi, mi smo savršeni, prekrasni, bezgrešni, humani, pravedni, ogromni, izuzetni, jedinstveni, lucidni, inteligentni, snažni, časnici, neprikosnoveni, mi smo bogati duhom, mi imamo divne književnike, mi smo u pravu, mi posjedujemo istinu, mi imamo krasnu tradiciju, naša vina su najbolja, mi imamo dušu, mi imamo srca, mi imamo muda, mi smo potentni, mi smo suptilni, mi smo famozni, mi, mi, oh mi, mi, mi, mi, ja, ja, ja, veliki ja, ah predivni ja, ja savršeni, ja znam, ja posjedujem istinu, ja sam u pravu, ja, ja, ja - ja sam izuzetni glupan.

Majmune sjeti se Sokrata! Glup si majmune! Ništa ne znaš! Nemaš pojma o ničemu, veze nemaš!

Napokon svi smo mi prah i u prah ćemo se obavezno i vratiti.

Osobna ili grupna narcisoidnost se može izraziti i na drugi način, tako da nipodaštavamo drugog ili druge.

Spuštamo druge da bi uzdignuli sebe.

I Andrić veli da je jadan svaki onaj koji mora nekoga uniziti da bi se on sam izdigao, tj. da bi imao iluziju da se izdigao.

Pritom koristimo zamjenicu ona, on ili oni:

Oni, oni su za sve krivi, dakle mi smo u pravu, dakle ja sam u pravu.

Oni, oni su prljavi, ružni i zli, dakle mi smo čisti, lijepi i dobri, dakle ja, ja sam.....

Oni su glupi, dakle mi smo pametni, mi znamo, mi posjedujemo istinu, da, istina je uvijek u igri.

"Onaj tko nosi apsolutnu i božansku istinu, ne može podnositi drugu istinu" veli brazilski franjevac Leonardo Boff.

Dakle, ako su oni crni, onda smo mi bijeli.

Oni su prljavi, lijeni, prefrigani, podli, tupi, odvrtni, nepismeni, divlji, genocidni, nikakvi, otimači, ubice, hoštapleri, lupeži, nitkovi, heretici, svinje, uljezi, diletanti, banalni, amoralni, akulturni, megalomani, fašisti, primitivci, krvoloci, srebroljupci, batinaši, komunjare, neukusni, providni, dosadni, satrapi, licemjeri, prasad, šizmatici, bitange, reptili, bezumnici, izrodi, paraziti, sjecikese, zgubidani, bogohulnici, razbojnici, mutanti, ograničeni, potkupljivi, pohlepni, frivolni, cigani, lažovi, darkeri, gmazovi, vucibatine, neobrijani, smrdljivi, razvrtni, australopiteki, teroristi, bezveznjaci, pizdeki, kenozoici, probisvijeti, doušnici, rasisti, kramari, koljači, cinkaroši, konfidenti, razarači, rigidni, prepotentni, masni, glibani, idioti i govnojed.

To su samo neki od pridjeva kojima se časte članovi suprostavljenih socijalnih grupa da bi sebe uzdigli.

Ti pridjevi služe za racionalizaciju naše mržnje, za opravdavanje naše narcisoidnosti.

Vidimo samo tuđe poroke, mane i zločine. Naši poroci i zločini su opravdani i toleriraju se jer su neophodni za postizanje našeg svetog cilja.

Često su u upotrebi pridjevi: prljav, lijen, smrdljiv.

Rijetko tko nije čuo za sintagmu tipa - prljavi crnjo, prljavi židov, prljavi Albanac, prljavi Musliman, prljavi Srbin, prljavi Balkanac, prljavi Slaven, prljavi Arapin, prljavi žuti, prljavi Eskim, prljavi Meksikanac.....

Pa kada prvo tako izblatimo članove neke socijalne grupe, neke nacije, rase, vjeroispovjesti..... I kada u tome nismo sami, kada i drugi oko nas misle isto, dakle kada smo potpuno uvjereni u naš sud, u našu predrasudu.

Tada ubiti pripadnika takve skupine, ne znači ubiti čovjeka, već ubiti nešto prljavo, masno, nešto samo prezira dostojno, nešto manje vrijedno i od psa na cesti, to znači ubiti bez grižnje savjesti, to znači učiniti čak dobro djelo jer čistimo zemlju od tog smrada.

Tada se zločin prihvaća kao nešto normalno, a vršenje genocida kao patriotska dužnost. Tada glupost orgija, a smrt svršava trijumfirajući nad životom.

Gledajući vojnike i žandarme koji su do malo pre bili i ubijali, video sam im u očima, duboko ispod spoljnog besa i drskosti, jedva primetno kolebanje u kom je bilo i životinjskog straha i neke želje da se ne bude na tom mestu ni u tom obliku. U tom drhtanju u dnu zenica pročitao sam odjednom jasan i nesumnjiv jadni, strašni i detinjski Kainov odgovor: Zar sam ja čuvar brata svoga ?

I. Andrić

Zločin je krajnji rezultat ove nacionalističke onanije oko nas. Nacionalizam se može javiti kao odgovor na hegemoniju druge (grupe) nacije ili rase. Bitno je to da i hegemonija i sva ta nacionalna narcisoidnost ima isključiv povod i korijen u našem bijednom egoizmu, našoj veličanstvenoj gluposti.

Osobna pohlepa se također podiže na nivo kolektivne pohlepe, to je uglavnom pohlepa za mrtvim stvarima, novcem, teritorijima, ali i pohlepa za vlašću nad živim ljudima koji se u tom slučaju isto smatraju stvarima, a ne živim ljudskim bićima.

Prvi koji je ogradio zemljište i rekao ovo je moje - osnivač je obrazovanog društva. Koliko bi zločina i ratova spriječio onaj koji bi počupao kolje i zatrpao jarak dovikujući bližnjima: Ne vjerujte varalici! Propast ćete ako smetnete s uma da plodovi pripadaju svakome i da zemlja nije ničija.

J. J. Rousseau

Kad pogledamo na geografskoj karti svoj nacionalni teritorij naše zjenice se šire, a naša pohlepa se tada razliva po globusu. Kako se širi naša nacija, tako se i mi širimo, nas je uvijek malo, a ovi drugi se ubrzano kote, nas je malo, nas treba biti više, mnogo više, jer pohlepa nema granica, ona je beskonačna kao i sama glupost.

Pohlepni smo i za djecom, naš natalitet treba da bude mnogo veći, trebamo mnogo, mnogo djece koju ćemo poslije mobilizirati i poslati u smrt zbog nesposobnosti da se volimo, zbog naše gluposti. Trebamo mnogo, mnogo djece, nikad dosta djece.

Bring the boys back home

Don't leave the children on their own
Bring the boys back home

R. Waters

Dakle, grupna narcisoidnost, egoizam, pohlepa, koji su ukorijenjeni u našoj društvenoj strukturi, u našem načinu života, su generatori mržnje, destrukcije, ratova. A sam momenat kada će grupna narcisoidnost postati fatalna u nekoj naciji, državi ili regiji zavisi od historijskih okolnosti.

Narcisoidnost koja vodi u zločin trijumfirala je 1933. u Njemačkoj, danas luduje na području bivše Jugoslavije, ali ona se može pojaviti pod određenim uvjetima u bilo kojoj naciji, rasi ili nekoj drugoj socijalnoj grupi.

Glupani to objašnjavaju genima i govore o nasljednim osobinama neke nacije ili rase, tvrde da su oni po prirodi zločinci, genocidni, krvoločni...

Ti genijalci, ti veliki genetičari sude o čitavim nacijama s dva tri pridjeva, nošalantno i samouvjereno, iako se zna da je samo jedan čovjek složen kao čitav svemir.

Oni su brzi u svojim zaključcima, u svojim presudama, jer oni već sve znaju i zato nema potrebe za razmišljanjem. Njima je sve potpuno jasno. Zato su im biblioteke potpuno suvišne, čemu čitanje knjiga kad mi već sve znamo, dovoljna nam je televizija i pokoja novina - tek toliko da se bude u toku.

Kada slušam tako nekog kako daje opšte i uopštene sudove (crno ili belo) o zemljama ili narodima ja nijednog trenutka ne mislim o tačnosti ili netačnosti tih sudova, jer to zaista ne vredi, nego se pitam kako je stalo sa razumom i moralom toga koji te sudove daje.

.....

Kada god i gdje god sam naišao na ljude koji su pokazivali suviše razvijenu brigu za nacionalni ponos i opšti interes ili preteranu osetljivost za ličnu čast i dostojanstvo, uvek sam, gotovo po pravilu, nailazio na ograničen um, nerazvijene sposobnosti, tvrdo srce i grubu, kratkovidu sebičnost.

I. Andrić

Doduše, postoje određene osobine koje su karakteristične za pojedine nacije, rase, regije, ali to su više mentaliteti, temperamenti uvjetovani klimom, tradicijom, običajima, načinom života i sl.

Razlike su samo površinske, makar na prvi pogled izgledale ogromne. Različiti jezici, boja kože, religije, običaji.

Razlike bi trebale biti naše bogatstvo, a ne razlozi konflikta.

Sličnosti su suštinske, suština je jedna i ljudska, jer kako bi onda mogli doživljavati strane pjesnike, književnike, filozofe, ako smo različiti u biti. (Fromm)

U našem načinu življenja prevladava pravilo da je fasada bitnija od sadržaja (ambalaža robu prodaje) i da ćemo se uhvatiti za neku razliku ma kako ona banalna bila prije nego ćemo baciti pogled na ogromnu i suštinsku sličnost.

To činimo da bismo opravdali svoju narcisoidnost, egoizam. Tražimo razlike u govoru, izgledu, običaju, u bilo čemu, i kada ih nađemo onda ih stavimo na šest decimala i sabrano konstatiramo: "Pogledajte, mi smo drugačiji, mi smo bolji, mi smo puno bolji, mi znamo".

Idioti čak pomijnu i nekakve različite civilizacije (Istok, Zapad....) i to u praskozorje XXI. stoljeća.

Ortodokсни katolik se neprijateljskije odnosi prema ortodoksnom protestantu (i obratno) nego prema ateistu.

K. Marx

Čemu to? Razlike između katolika i pravoslavaca su neznatne i formalne prirode. Sveto pismo je zajedničko za obje konfesije. Međutim te razlike u formi su sasvim dovoljne za podrugivanje, isključivost i mržnju (naš obred je jedino ispravan).

Formalnosti se stavljaju na prvo mjesto, a bit središte evanđelja poruka ljubavi ostaje po strani. Znači li to da glavna ideja, glavna poruka, ako je forma ispred sadržaja, uopće nije ni primljena, da je sve to prilično šuplje, da religioznost ostaje na razini folkloru, da se samo kotrlja po zakonima o tromosti tradicije.

Isus iz Nazareta dok je boravio među nama nije rekao : "Ja sam tradicija već ja sam istina".

L. Boff

Riječi se mogu upotrebljavati a da ne znače ono što im je namijenjeno da znače; riječi mogu biti prazne školjke i neke filozofske, religiozne i političke ideje mogu se naučiti kao što se uči strani jezik.

E. Fromm

Prazna pitanja forme čine sadržajem svoje djelatnosti.

K. Marx

Razlog te površnosti, tog lažiranja svega oko nas, pametni ljudi su nalazili u površnosti našeg sistema življenja, našeg građanskog društva.

Mislim da pojam građansko, potrošačko društvo obuhvaća čitavu planetu, dakle i zemlje bivšeg SSSR-a, Kinu, Kubu, Vijetnam, sve. Građansko društvo je tamo samo prigušeno, čovjek je poklopljen sistemom, ali je u biti ostao isti.

Čitava planeta je zapad, a planeta ide u izvjesnu neizvjesnost i globalno gledajući propada.

Parole o novom čovjeku su neslavno propale. Termini kao socijalistički moral, kršćanski moral, nikad nisu zaživjeli u praksi, ostali su samo na nivou forme, a prisilno provođenje tih ideja završalo je u zločinu, (staljinizam, inkvizicija).

Ima li smisla učiti djecu kršćanskim vrlinama poniznosti i inesebičnosti, a istovremeno ih pripremati za život u kojem su upravo suprotnosti tih vrлина potrebne za uspjeh.

E. Fromm

Proklinju saduceja koji ne odlazi dosta revno u crkvu, a prebrojavaju na oltaru svoje lihvarske kamate.

F. Schiller

Bitno je ono nebitno, bitno je ime, znak, izgled, fasada, i to je dovoljno da bi sudili o ljudima na koje se to ime odnosi, da bi svoje prethodne

sudove (predrasude) u kojima sudjeluje većina, naljepili na čelo pripadniku neke grupe. Ni ne trudimo se shvatiti položaj tog drugog, njegove osjećaje, njegove strahove, religiju, običaje.....Ime sve govori, ime je sasvim dovoljno.

Ime nije ništa, što nazivljemo ružom slatko bi mirisalo i s drugim imenom.

W. Shakespeare

Ali Shakespeare nema pojma , mi znamo; mi znamo da je ime dovoljno za presudu.

Da bi umirili savjest, da bi se osjetili tolerantnim i pametnim, još ćemo dodati: nisu ni oni svi isti. Postoje iznimke. Ima i među njima ljudi.

Ali to ćemo reći samo zato da bismo utvrdili naš prethodni sud, da bi betonirali istinu, koju posjedujemo mi (ja).

Kakav je to svijet u kojem je omot bitniji od sadržaja, u kojem se egoizam, pohlepa, nepravda i zločin tako udobno osjećaju.

Možemo li spriječiti posljedice takvog načina života ako ne osvijestimo uzroke?

Do kada ćemo sami sebe lagati?

Ta podlost, to ropstvo, ta rastrganost prirodni je fundament na kojem se zasniva moderna država, kao što je ropstvo prirodni fundament na kojem se zasnivala antička država.

K. Marx

Zatvoriti luđake u vrijeme dok je pedeset i devet od šezdesetoro ljudi koje susrećeš na ulici zajebano zbog industrijskih neuroza, žena i trke, bez prilike da se opuste i ustanove gdje su to i zašto, a kad novac koji ih je toliko dugo uljuljkivao i zasljepljivao ne bude više dovoljno jak, a što ćemo onda ?

Ma hajde, ubojice su već dugo među nama.

.....

.....

Ono što vam neće reći je da su luđaci, naše ubojice, neizbježan proizvod sadašnjeg načina života, našeg dobrog, starog sveameričkog načina življenja i umiranja.

C. Bukowski

Stalno spominju terorizam, a što smo poduzeli da ga spriječimo. Vjerovatno su uzroci suvremenog terorizma jednim dijelom u frustriranosti određenih socijalnih grupa.

Izbjeglice iz Drniša su kao i sve druge došle bez ičega, kuće su im spaljene, što su imali popljačkano je i uništeno. Eto ostala glava na ramenu, dobro i to.

Za svoje jadno stanje okrivljuju i Srbe i četnike i njihove voždove i Unprofor, ali i naše glavešine, i lokalne guzice, i stanovnike onih gradova koji rat gotovo nisu ni doživjeli, i sve one koji nisu prošli njihovu golgotu, i direktora hotela u kojem stanuju, a koji ih kako tvrde potkrada, i strane političare, i čitav svijet koji ništa nije učinio da to spriječi. Krivi su im svi, apsolutno svi.

Žalosno je to što su u pravu, ako ne potpuno onda barem djelomično.

Međutim činjenica je jedno, da se to desilo nekom njima susjednom gradu a ne njima, ili u nekom drugom dijelu svijeta, da bi se ponašali slično onima koje sada optužuju za ravnodušnost. Ali oni ipak imaju iza sebe svoju državu, kakvu takvu, koja im pruža kakvu takvu sigurnost i zaštitu, i što je možda najvažnije nekakvu nadu da će se jednog dana vratiti u svoje domove, bilo mirnim putem, bilo silom. Mirni put bi bio idealan. Da, to bi bilo stvarno idealno, da se svi vrate svojim kućama, svi.

Opet buncaš majmune.

Ali kada se to desi čitavom jednom narodu, u našem slučaju bi to vrlo lako mogli biti Muslimani.

Kada nada zgasne, a zavlada očaj, tada se osveta u obliku terora prvenstveno prema onima koje drže za svoje glave krvnike, ali i prema svima drugima koje smatraju krivcima i saučesnicima svoje tragedije, teško može racionalno prevladati.

Mala je osveta ljudskija od nikakve osvete.

F. Nietzsche

Osveta je čin koji želite izvršiti kada ste nemoćni i stoga jer ste nemoćni čim je osjećaj bespomoćnosti uklonjen, ta želja išćezava.

G. Orwell

Dakle, teror se može pojaviti i kao:

Čin očajja i nesuzdrživa bola plod neutažive žeđi za pravdom.

L. Boff

A neke idealističke terorističke grupe i pojedince Fromm djelomično opravdava ovim riječima:

U našem društvenom sistemu neki od najboljih su postali toliko izolirani i bespomoćni da kao izlaz iz svog očajja vide samo razaranja i fanatizam.

Žrtvovanje je često rješenje za pojedince koji su imali žarku želju za voljenjem, ali su tu sposobnost izgubili i u žrtvovanju svojih života vide doživljaj ljubavi najvišeg stupnja.

E. Fromm

Terorizam je svjetski problem, i jedan od dokaza koliko je svijet mali.

I egoizam i narcisoidnost i pohlepa i mržnja uzete pojedinačno ne predstavljaju gotovo nikakvu opasnost, samo problem je u tome što su te ljudske mane, (kao i sam čovjek) nemoguće kao pojedinačne.

Čovjek uzet sam za sebe, bez ljudskog okruženja je nepojmljiv. Mogući smo jedino u grupi da ne kažemo gomili.

Puk je stado, teži održanju, ali je golo održanje zapravo već propadanje.

F. Nietzsche

Stado je tako vitalno važno za pojedinca da njegovi pogledi, vjerovanja i osjećaji tvore za njega zbilju više od onoga što mu govore njegovi osjeti i razum.

E. Fromm

Veliki glupan je izjavio kao odgovor na prigovor jednog sitnog glupana "Pa što tu ima loše ako su Srbi složni"

Dvije - tri godine poslije, drugi veliki glupan, koji je i sam dobrim dijelom produkt prvog, na jednom mitingu je rekao nešto otprilike ovako:

"Situacija je lošija nego ikada, ali hrabri nas jedna stvar, a to je - da su Hrvati jedinstveniji nego ikada". Naravno uz ovacije okupljenih.

Kad su Francuzi jedinstveni samo zato što su Francuzi, znači bit će frke s Nijemcima.

Kad su Nijemci složni samo zato što su Nijemci, znači bit će rata s Francuzima.

I što je tu onda dobro, što je onda zaboga tu dobro, zar je rat dobro. To iracionalno jedinstvo, to može samo biti indikator da nešto nije u redu, da su opet krenule strasti, da opet pamet odstupa, da nadire mrak, da bi opet mogao početi veliki evropski karneval, da će biti klanja, da će pasti krv, kakvo dobro.

To je znak za uzbunu i tada bi trebalo nešto hitno napraviti da se ludilo spriječi, raskrinka, odgođi, napraviti bilo što.

A nismo učinili ništa, mlatili smo po bubnjevima; dobro ti nisi mlatio, ali što si učinio da do ovoga ne dođe. Znao si da od politike "primitivizam na primitivizam", "glupost na glupost" nema sreće jer mir pamet ište, dobro si znao koliku silu imaju i kakva zvijer može od čovjeka nastati, pa si opet stajao sa strane i mrmljao sebi u bradu onu Štulićevu:

Nešto slutim
nije moje da se namećem
the rain's gonna fall

Saučesnik si na jedan način i zato nemoj kukati kad te danas - sutra ta mašina pokupi.

Ljudi su se akumulirali u mase koje mrze iste neprijatelje. Ništa nova. Zna se da je čovjek društvena životinja - zoon politikon (Aristotel) i da

sam ne može nikako, pa kad već ne mogu u ljubavi, ljudi se udružuju u mržnji. Ništa nova, tako to rade stoljećima.

Ljudska potreba za jedinstvom s drugima često poprima ekstatički karakter: 1. sv. rat, ljudi su preko noći napustili svoja uvjerenja u pacifizam, socijalizam.....objektivnost da bi se pridružili velikome MI.

E. Fromm

Čovjek si samo ako si među ljudima, sve što znaš naučio si od drugih ljudi koji žive oko tebe i koji su živjeli prije tebe, ni tvoj jezik nema smisla ako si sam.

Užasno se bojimo samoće.

"Ako sam poput ostalih ja sam spašen". (E.Fromm).

Nije slučajan onaj reklamni slogan: "S cigaretom nisi sam".

Najbolja moguća vrsta naprednih nazora je ona koja sadrži dovoljnu dozu provokativnosti da njihov zagovornik može biti ponosan na svoju posebnost, ali koja ujedno privlači i dovoljan broj pristalica da rizik usamljenosti i izuzetnosti bude raspršen glasnim odobrovanjem pobjedničke gomile.

M. Kundera

Tek društvo može učiniti čovjeka dobrim.

Helvetius

Dvoje je ljudskije od jednog.

S. Simon

Bogatstvo se može uživati samo u društvu.

E. Roterdamski

Cilj velikih religija je oživljavanje jedinstva u čovjeku, čovjeka i prirode i čovjeka i čovjeka, ne nazadovanjem prema animalnoj egzistenciji već postojanjem potpuno ljudskim.

.....

Ništa ljude ne ujedinjuje jače od djeljenja divljenja, djeljenja neke ideje, nekog umjetničkog doživljaja, tuge, problema. Doživljaj zajedništva je osnov za velike religijske, filozofske i političke pokrete, to traje dok ti pokreti ne okoštaju tad osjećaj zajedništva postaje više stvar nego doživljaj. Kad se počne manipulirati ljudima pomoću sugestija i prijetnji.

E. Fromm

Ta nasušna potreba za drugima, za bližnjim, dovodi nas u grupe, u masu. Te gomile nažalost uglavnom počivaju na antagonizmu. Braća smo jer dijelimo istu narcisoidnost, jer mrzimo iste neprijatelje. Jedina grupa imuna na mržnju je čovječanstvo.

Uvjet za istinsko ostvarenje te grupe je sloboda svih grupa, svih nacija, svih nas, uvjet je čovjek optimalno slobodan od iluzija, pohlepe, mržnje, zavisti, čovjek barem donekle svjestan svoje gluposti, to je najljudskija od svih grupa.

Ljudskost je iznad nacije.

J. W. Goethe

Da nismo sami govori nam i pjesma jednog velikog usamljenika. Tu je gotovo sve rečeno, naravno za onoga tko želi čuti, za onoga koga interesira znanje, za onoga koji zna da skoro ništa ne znamo i koji zato traži, a tu je sve, gotovo sve.

Usput bih preporučio svoj gospodi nacionalistima, rasistima, svim balkanistima, ograničenim unitaristima, hegemonistima, imperijalistima, sitnim lokalistima i sličnim ekskluzivistima da dobro prouče slijedeću pjesmu, i da malo razmisle, samo malo.

Postoji i druga alternativa; mogu uzeti ciglu i lupati s njom o vlastito

čelo i istovremeno ponavljati: ja znam, ja znam, ja sam u pravu, ja sam inteligentniji od Tina Ujevića, ja sam inteligentniji od Tina Ujevića, ja sam inteligentniji i od Goethea, ja sam .....ja, ja, ja.....

Treću alternativu stvarno ne vidim. Evo pjesme:

POBRATIMSTVO LICA U SVEMIRU

Ne boj se, nisi sam! Ima i drugih nego ti
koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.
I ono sve što ti bje, ču i što sni
gori u njima istim žarom, ljepotom i čistotom.

Ne gordi se! Tvoje misli nisu samo tvoje!
One u drugima žive.

Mi smo svi prešli iste putove u mraku,
mi smo svi jednako lutali u znaku
traženja, i svima jednako se dive.

Sa svakim nešto dijeliš, i više vas ste isti.
I pamti da je tako od prastarih vremena.
I svi se ponavljamo, i veliki i čisti,
kao djeca što ne znaju još ni svojih imena.

I snagu nam, i grijehе drugi s nama dijele.
I sni su naši sami iz zajedničkog vrela.
I hrana nam je duše iz naše opće zdjele,
i sebični je pečat jedan nasred čela.

Stojimo čovjek protiv čovjeka u znanju
da svi smo bolji, međusobni, svi skupa tmuša,
a naša krv, i poraz svih, u klanju,
opet je samo jedna historija duša.

Strašno je ovo reći u uho oholosti
no vrlo srećno za očajničku sreću,
da svim smo isti u zloći i radosti,
i da nam breme kobi počiva na plaču.

Ja sam tamo u nekom neznancu, i na zvijezdi
dalekoj, raspreden, a ovdje u jednoj niti,
u cvijetu ugaslom, razbit u svijetu što jezdi,
pa kad ću ipak biti tamo u mojoj biti?

Jer ja sam ipak ja, svojeglav i onda kad me nema,
sam šiljak s vrha žrtvovan u masi;
o vasiono! ja živim i umirem u svjema;
ja bezimeno ustrajem u braći.

Tin Ujević

Moja je radost da sam u općem mnoštvu banalnih našao čak i jednog
tragičnog.

.....

Koliko tragičnih heroja duha treba da se spase pobjeda kulture!

A. B. Šimić (Esej "Za Ujevića")

Doživljavanje osjećaja što ih je pjesnik izrazio riječima može biti vrlo
produktivno iako ništa nije "proizvedeno".

E. Fromm

Roman je plod ljudske iluzije da smo u stanju shvatiti jedan drugoga.

M. Kundera

Čitajući dobre pisce, dešavaju se pred nama čuda. Često na početku neke
rečenice, kad vidimo kako se pomalja jedna misao, mi zastanemo
zadivljeni i uplašeni. I sa nevericom se pitamo: "Je li moguće? Hoće li se
to što naslućujemo zaista desiti? Je li ovo zaista ona ista misao koju smo i
mi, ne jednom, naslutili pri dodiru naše svesti sa svetom oko nas deo naše
unutarnje stvarnosti? Zar ima još neko da je ovo ovako video i osetio?"

A kad pročitavši do kraja vidimo da je zaista tako, mi ostajemo nad tom rečenicom zamišljeni, zahvalni i srećni, jer nam je pao u deo najveći dar koji čitanje može da nam pruži: osetili smo da nismo sami nikad, ni u najtežim ni u najlepšim trenucima, ni u svojim najgorčim nedoumicama, ni u najsmelijim zaključcima, nego da smo povezani sa drugim ljudima mnogostrukim i tajnim vezama koje i ne slutimo, a koje nam "naš" pisac otkriva.

To je spasonosno.

I. Andrić

Zašto su grupe zasnovane na ljubavi, tako rijetke i efemerne, a one zasnovane na mržnji permanentne i trajno prijeteće po mir među ljudima?

Mnogi se slažu da je uzrok tome u ljudskoj pohlepi, našoj velikoj nesreći. Ta pohlepa, gramzivost, narcisoidnost, egoizam, na kraju krajeva glupost. To je velika modra rijeka ljudskog usuda.

Mnogi su je pokušavali prijeći, mnoge je voda odnijela, mnogi su je čak i prešli .....i ostali sami.

Valja nama preko rijeke.

M. Dizdar

Mnogi su joj mjerili dubinu i svjesni smo da se tu radi o stravičnom ponoru i svi mi onako odoka znamo da je udaljenost između njenih obala ogromna, pa ipak, unatoč svemu

Valja nama preko rijeke

Neosporno je da je egoizam urođeni čovjekov nagon kao i kod životinja i da je uvjet preživljavanja čovjeka u prirodi, međutim:

Bit čovjekove jedinstvene prirode leži upravo u onim karakteristikama koje ne dijeli ni s jednom životinjom. Njegovo mjesto u prirodi nije definirano njegovom animalnošću već njegovom ljudskošću.

E. Fromm

Kad se čovjek u prirodi pojavio kao pjesnik, prestao je da bude drugostepena pojava.

M. Krleža

Pa iako smo se u prirodi pojavili kao pjesnici, barem neki od nas, i premda se nitko od nas ne smatra drugostepenom pojavom, ipak je naš egoizam ostao onaj isti životinjski nagon.

Civilizacija je donekle kanalizirala taj egoizam, ali ne i prevladala njegovu krajnju destruktivnost. I naš suvremeni život je još uvijek u suštini ona iskonska animalna borba za opstanak.

Taj motiv u drami "Aretej" Krleža opisuje otprilike ovako:
Glavni junak gleda u svoju ruku i razmišlja:

"Ova ruka je napravila Rim, ova ruka je oslikala Sikstinsku kapelu, ova ruka tako genijalna, ova ruka tako savršena, ova ruka .....tako majmunska."

Divimo se prirodi, ali priroda je ipak okrutna; tamo vlada zakon jačeg.

Kažem da pravednost nije ništa drugo nego korist jačeg.

Trazimah

Kalikle pak smatra da jake individualnosti ne trebaju nikakav zakon osim zakona svoje prirode, jer zakon štiti slabe; a prirodno je da jaki vladaju nad slabima.

Rano utro škembe čorba
Posle sekoj, svoja borba

G. Stefanofski

Nasilje navijača i uličnih bandi je samo jedan oblik ispoljavanja te borbe, ali to u odnosu na ratnu klaonicu izgleda prilično bezazleno. Nasilje ne možemo spriječiti moralnim predikama već bitnom promjenom našeg načina života, našeg društva - nas samih.

Mi smo izašli iz prirode i kad smo već izašli moramo pobijediti ono animalno u sebi, nadvladati tu borbu za opstanak, stvoriti ljudskije društvo, postati ljudskiji, a tada će i naš odnos prema prirodi postati ljudskiji.

Gdje je granica između ljudske potrebe i pohlepe?
Ovdje su neka razmišljanja o tim stvarima:

Nagon za zgrtanjem, izveden je iz postojećeg društvenog stanja i proglašen sastavnim dijelom ljudske prirode.

.....

Čovjek se otudio od sebe, od bližnjeg, od prirode. On se transformira u robu, doživljava svoje životne snage kao investiciju koja mu mora donijeti maksimalni profit u postojećim tržišnim uvjetima. Ljudske su veze, veze automata, od kojih svaki zasniva svoju sigurnost na tome što stoji blizu stada.

E. Fromm

Žudnja za stvarima i vlastitim egom je uzrok ljudske patnje.

M. Eckhart

Pohlepa i mir uzajamno se isključuju.

.....

Sve može postati predmetom žudnje: vlasništvo, rituali, dobra djela, znanje, misli, zahvalnost, nagrade. Oni postaju loši kada se vežemo uz njih, kad postaju lanci, kad onemogućuju našu slobodu.

.....

Svatko se boji promjene svog mišljenja, upravo zato jer je ono jedan od njegovih posjeda i zato što bi gubitak mišljenja značio osiromašenje.

.....

Želja da se ima što više duboko je usađena u društvenom karakteru i vodi ratu.

.....

U vlasnikovu odnosu spram njegovog auta postoji element depersonalizacije. Auto nije konkretan predmet što ga vlasnik voli, već simbol statusa, graditelj ega, simbol moći. Nakon što je stekao auto vlasnik je stekao novi dio ega.

.....

Moje vlasništvo konstituira mene i moj identitet. Ja sam jer imam "x".
Ali postoji i obrnut odnos: ono ima mene jer moj osjećaj identiteta tj. moje
(psihičko) zdravlje počiva na tome da ga imam.

.....

Ako jesam ono što jesam, a ne ono što imam, nitko me ne može lišiti
sigurnosti ni osjećaja identiteta.

E. Fromm

To materijalno, neposredno osjetilno privatno vlasništvo jest
materijalni, osjetilni izraz otuđenog čovjekovg života.

K. Marx

Potreba za novcem je istinska potreba koju proizvodi nacionalna
ekonomija. Čovjek-roba poznaje samo jedan način odnosa spram vanjskog
svijeta: posjedujući ga i konzumirajući ga. Što je otuđeniji, to više smisao za
posjedovanjem i upotrebom tvori njegov odnos spram svijeta.

E. Fromm

Evo jedan primjer kako se čovjek pojavljuje kao roba:

Direktor jednog našeg hotelskog poduzeća tvrdi kako nama ne bi trebao
biti više cilj masovni turizam, već da bismo trebali razvijati takav oblik
ponude koji će privlačiti manji broj, ali zato kvalitetnijih turista.

Gospodin direktor očito pravi razliku između turista; imamo dakle manje
kvalitetne i više kvalitetne turiste. Turisti bi trebali biti ljudi, iako ih
turistička industrija očito tretira kao robu, brojeve, kufere.

Dakle, imamo manje kvalitetne i više kvalitetne ljude, razlika u kvaliteti
između turista tj. ljudi, je razlika u količini novca kojim oni raspolažu,
dakle novac je ta mjera na osnovu koje sortiramo, cijenimo ljude, ali i
čitave grupe ljudi, pa i nacije. (Švicarac je kvalitetniji od Poljaka, Japanac
od Filipinca).

Novac je izvanjsko opće sredstvo i moć, koja ne proizlazi iz čovjeka kao čovjeka i ljudskog društva kao društva.

.....

To materijalno, neposredno, osjetilno, privatno vlasništvo jest materijalni izraz otuđena čovjekova života.

.....

Stoga je na mjesto svih fizičkih i duhovnih osjetila nastupilo jednostavno otuđenje svih tih osjetila, osjetilo posjedovanja.

K. Marx

Ljudi se međusobno odnose kao robe, razlika među njima postaje razlika u cijeni.

E. Fromm

Taj način gledanja i suđenja ljudi preko novca, dakle preko fasade, duboko je ukorijenjen u našem društvu, u našem načinu življenja (čak i u odnosu među spolovima), i to prihvaćamo kao nešto prirodno.

Međutim kada mi, ili netko od naših, dospije u bolnicu i kada vidimo da se i tu čovjek tretira na osnovu fasade, novca, i da imamo manje kvalitetne i više kvalitetne pacijente, da postoje obični i specijalni bolesnici, tek tu nam bljesne sva neljudskost takvog sistema. (Da bi to primjetili moramo biti obični ili ako nismo barem suosjećati s njima).

A zar možemo tražiti od liječnika da budu nešto posebno, da budu iznad okoline u kojoj žive, da budu ono što ni mi nismo.

To suđenje o ljudima na osnovu novca, fasade, dakle onog nebitnog u našem svakodnevnom životu, vjerojatno je uzrok zašto se i pri suđenju o drugim nacijama hvatamo za nebitne razlike.

Tržišni karakter je sklon dati ali samo u razmjenu za primanje, davanje bez primanja mu se čini kao prevara, davanje osjećaja kao siromašivanje.

.....

.....

Treba poštovati bližnjega a ne i voljeti ga "dajem ti koliko i ti meni".

E. Fromm

Motiv onog koji razmjenjuje nije čovječnost nego egoizam

K. Marx

Samoljublje i koristoljublje je načelo sve čovjekove djelatnosti.

Helvetius

Borba za opstanak, za preživljavanje u suvremenom društvu pretvorila se u borbu za uspjeh. Taj Darwinistički zakon u kojem samo jaki, sposobni opstaju, vlada oko nas, samo donekle ublažen nivoom humanizma koji smo postigli, međutim ako ne prevladavamo taj zakon tada sigurno propadamo, a i taj dostignuti humanizam s nama.

Mi to nazivamo društvom a ipak svugdje uspostavljamo totalno razdvajanje i izoliranje. Naš život nije međusobno pomaganje nego međusobno neprijateljstvo po stanovitim ratnim zakonima, "razumna konkurencija".

K. Marx

Schopenhauer je to opisao otprilike ovako: Na jednom šumskom proplanku našla se skupina bodljikavih svinja, kako im je bilo hladno zbili su se u gomilu, ali pošto su se naboli jedni na druge odmah su se ponovo raštrkale, međutim hladnoća ih je ponovo natjerala da se zbiju, naravno opet su se izbole i opet su se razbježale, nakon nekog vremena su shvatili da im je najbolje kada nisu ni previše blizu ni previše daleko jedni od drugih.

"I to srednje rastojanje bodljikave svinje su od tada stale nazivati učtivošću i lijepim vladanjem" .(Schopenhauer)

U Darwinovom svijetu pod uspjehom se smatra zauzimanje što boljeg mjesta u društvu. Naposljetku uspjeh znači novac (stvar).

Fromm veli: kada kažemo "Ta osoba ima budućnost" pod tim mislimo da će taj pojedinac imati mnogo stvari, iako ih sada nema.

PUT NA MJESEC

Ah! znači vi tamo idete

Da.

A znate li gdje je to ?

Ne ali sam čuo.

I nosite sve te stvari ?

Da.

Nikada nikada

Da li me čujete

Nikada nećete stići

Tamo

Sa svim tim stvarima

Jacques Prevert

I've got a little black book with my poems in
I've got a bag with a toothbrush and a comb in
When I'm a good dog they sometimes throw me a bone in
I got elastic bands keeping my shoes on
Got those smallen hand blues
Got thirteen channels of shit on the T.V. to choose from
I've got electric light
And I've got second sight
I've got amazing powers of observation
And that is how I know
When I try to get through
On the telephone to you
There'll be nobody home
I've got the obligatory Hendrix perm
And the inevitable pintiole burns
All down the front of my favourite satin shirt

I've got nicotine stains on my fingers
I've got a silver spoon on a chain
I've got a grant piano to prop up my mortal remains
I've got wild steaming eyes
I've got stronge urge to fly
But I've got nowhere to fly to.

R. Waters ("Nobody home" - dio)

Pakao moderne Engleske je svijest o tome da se " ne može uspijeti ni zaraditi novaca ".

K. Marx

I krađe bijahu česte premda svima bijaše poznato da posjedovanje novca nikog ne čini sretnim ili spokojnim.

J. L. Borges

Sav napor i to najbolji, usresređuje se na zaradu tog novca. Sreća je zaboravljena, sredstvo je shvaćeno kao cilj.

A. Camus

samo fina dobit kuću gradi
kakav narod takva vlast
i što poslije svega da učinim za nas

B. Štulić

Suvremeno moderno društvo vjeruje u princip obogaćivanja, ono se oduševljava kultom talentiranih i nadarenih bogataša, jer su uspjeli da se uklone ljudskim slabostima neimaštine i bijede. To su veliki ideali ovog grešnog stoljeća, to su opasni poroci ljudske misli.

M. Krleža

" Ja sam rasuo ono što razboriti štete
dok ne vide i sami da dim i paučinu love.
žrtvovao sam i paroplove i zrakoplove
ne dostignuvši rt kopna zemlje nove."

Tin Ujević

Na tom turniru opstanka uspjevaju samo oni jaki, uporni, izdržljivi, prilagodljivi, sposobni, snalažljivi.....pametni.

Ako uspjevaju samo najспособniji, najpametniji, dakle uspjeh, dakle novac je svjedožba pameti.

Kako ti možeš biti pametan ako nemaš novca, ako si nitko i ništa, kakva pamet, daj da vidim tvoj bankovni račun, molim lijepo pokaži mi nekretnine koje stoje iza te tvoje pameti. Ako nemaš novca to znači da nisi sposoban, da nisi uspio, da se nisi snašao, da si izvisio, da si glup, da si na dnu.

Tu sposobnost, tu pamet Fromm naziva manipulativnom inteligencijom.

Manipulativna inteligencija je sposobnost upotrebe mišljenja da bi se vanjskim svijetom manipuliralo. Razum je sposobnost da se stvari spoznaju kakve jesu bez obzira na njihovu vrijednost ili štetnost po nas.

E. Fromm

Samoodržanje individuuma pretpostavlja njegovo prilagođenje zahtjevima za održanje sustava. On više ne može izbjeći sustav. Za prosječna čovjeka samoodržanje je postalo ovisno o brzini njegovih refleksa.

Sam um postaje istovjetan sa tom sposobnošću prilagođavanja.

M. Harkheimer

Toj inteligenciji bi odgovarala ona definicija da je inteligencija sposobnost snalaženja u novim situacijama . Izgleda da takva inteligencija odgovara primitivnom tipu egoizma .

Postoje još mnoge definicije inteligencije. Postoji i ona koja kaže da je inteligencija osjetljivost za probleme, i drago ti je kad prepoznaš tu vrstu inteligencije, držiš da je ljudskija, jer ne gleda samo sebe.

Kada se nađete na brodu koji tone vaše su misli zaokupljene samo brodom koji tone.

G. Orwell

Stvar je u tome da malo tko primjećuje ovo tonjenje, ili to tek primjetimo kad je već kasno, inače smo zaokupljeni mnogo "važnijim stvarima".

On razumom to zove i služi se njim
Zvijer najveća da bude među zvijerima svim

J. W. Goethe

Čitava ljudskost čovjekova, sve ono neizmjereno i raznoliko što čini čovjeka, svi osjećaji, čitav čovjek se ostavlja po strani, i ljude razlikujemo, rangiramo, cijenimo po tome koliko imaju novca, koliko su uspjeli u životu, koliko posjeduju stvari, koliko su stekli, po onom što je nebitno.

Današnji, "plaćeni ljudi" zaokupljeni su niskim brigama.

J. Mišima

Većina ljudi način postojanja zasnovan na imanju vidi kao najprirodniji čak kao jedini načina života.

E. Fromm

Spinoza taj način življenja naziva "normalno ludilo" Fromm tvrdi da naše društvo stvara kulturu koja odgovara toj patologiji i stvara uvjete u

kojima se bolesni pojedinac ugodno osjeća među ostalim bolesnim ljudima, a pri neurozi pojedinca kao polazište se uzima kontrast između pacijenta i njegove okoline za koju pretpostavljamo da je normalna.

Da ne bi ostali sami, mi smo primorani uklopiti se u sistem, sudjelovati u toj utakmici.

Njihovo se potencijalno savršenstvo izgubilo u prilagođavanju.

G. Sheehy

Ako je socijalna struktura karakterizirana podvrgivanjem autoritetu, otvorenom ili anonimnom autoritetu tržišta i okoline, čovjekovo shvaćanje Boga mora biti infantilno.

E. Fromm

Primoraše nas
da pijemo sa svima drugima
krv sviju drugih

A. Bratušek

Uči jezik, vjeruje da ima plan a u stvarnosti ne čini ništa osim što se prepušta struji.

E. Fromm

Mi smo išli putem. Put je bio dug.
Kasno opazismo da je taj put krug.

Tin Ujević

I svak je išao svojim putem:
Za vlašću, zlatom ili hljebom,
A on - krvareći ljepotu
Svojim nebom.

D. Cesarić

Fromm tvrdi da živimo u tom, kako ga on zove "modus imanja" u onoj mjeri u kojoj smo prihvatili autoritarnu strukturu svog društva, smatra da u modusu imanja znanje znači znati više, a u modusu bivstvovanja znači znati dublje.

Mnogo - znanje naime još ne čini čovjeka pametnim.

Heraklit

Jedino sredstvo za bogougodan život je ispunjenje dužnosti unutar svijeta.

M. Luther

Društvo nagrađuje osobu koja se ponaša na poželjan način, a sloboda da se ne izabere regresivno rješenje u društvu koje je izabralo upravo to uistinu je ograničena.

E. Fromm

Oni koji svoju totalnu slobodu skrivaju duhom ozbiljnosti i determinističkim ispricama nazivam kukavicama, a druge koji kažu da je njihova egzistencija bila nužna, prljavcima.

J. P. Sartre

Ulažemo svo svoje znanje, svu svoju energiju, svu ljudskost da bi ostali u matici, da bi se prilagodili, da bi uspjeli. I u Bibliji piše: "Ne sabirajte sebi blago na zemlji; gdje ga nagriza moljac i rđa".

Upoznao sam šarenu tombolu života u kojoj mnogi stavljaju kao ulog svoju nedužnost i svoje rajsko blaženstvo da bi postigli dobitak, a zgodici su ništice.

F. Schiller

A svi mi slutimo, svi mi znamo koje su to osobine ljudskosti i kada kažemo "jesi čovjek svaka čast" ne mislimo na ono egoistično u čovjeku, koje je ukorijenjeno u našem nagonu, već na čovjeka koji je prevladao taj egoizam, koji je pobijedio ono sitno u sebi, koji je karakter, koji se ne može kupiti za šaku srebrenjaka, pomislimo na osobine dobrote, iskrenosti, poštenja, humanosti, žrtvovanja.....

Mi vrlo dobro znamo što je to "čovjek", a što "nečovjek". Ali da bi se uklopili, da bi nešto postigli u ovom funkcionalističkom svijetu često te ljudske osobine moramo podrediti cilju uspjeha.

Zato mi nerijetko mjenjamo uvjerenja, stranke, prijatelje, gazimo druge oko sebe da bi zadovoljili svoju pohlepu za statusom, moći, novcem, stvarima; da bi uspjeli, da bi bili siti.

Nikad nisam volio one koji su se previše trudili da budu siti, biti "čovjek" je nešto više nego biti sit.

M. Gorki

Ako je novac veza koja me vezuje uz ljudski život, s društvom, s prirodom, nije li novac veza svih veza!

Ne može li on razrješiti i vezati sve veze!

Nije li on zato i opće svojstvo razdvajanja.

K .Marx

Takva dobra čija je vrijednost bitno u tome što ih drugi ne posjeduje Fetscher naziva "pozicionim dobrima" i smatra da što više osoba može sebi omogućiti neko "dobro"; to je ono manje pozicione vrijednosti.

Određeno očekivanje sreće, koju proizvodi robna proizvodnja potrošačkog društva, apsolutnom nužnošću uvijek nanovo frustrira.

.....

Sva obećanja potrošačkog društva nužno se stalno završavaju razočarenjem.

I. Fetscher

Potrošač je vječito dojenče koje plače za svojom bocom.

.....

Moderni kapitalizam treba ljude koji surađuju glatko, koji žele što više trošiti i čiji su ukusi standardizirani, lako podložni utjecaju i mogu se predvidjeti. Treba ljude koji se osjećaju slobodni i nezavisni, a ipak ljude koji su voljni da se njima upravlja, da se navode na aktivnost bez cilja - osim jednog da uspijeva, da se kreće, funkcionira, napreduje.

E. Fromm

Nametanje potreba (materijalnih i intelektualnih) predstavlja najdjelotvornije sredstvo održanja postojećeg stanja.

.....

Rezultat zadovoljenja nametnutih potreba je euforija u nesrećnosti.

H. Marcuse

Svaka zbiljska ili moguća potreba je slabost koja će muhu navesti na ljepak.

K. Marx

Zaboravljamo da osim materijalnih potreba postoji i potreba za ljudskošću, temeljna čovjekova potreba, doduše postoje i razni štandovi s tzv. duhovnim potrebama koji se bore za prevlast na tom dijelu sveopćeg tržišta; međutim oni uglavnom samo opravdavaju postojeće jadno stanje ili se formalno zalažu za promjene, u biti ne čine ništa i zadovoljni su sobom, jer oni znaju.

Iza naoko bezazlenih reklama često stoje čitavi instituti raznih meštara, među njima i psiholozi koji umjesto da sa ono malo znanja pomognu čovjeku, traže mjesto gdje je potrošač najranjiviji i tu mu stavljaju oblog od iluzija: mladosti, blagostanja, ljepote, uspješnosti, slobode, pa čak i buntovništva. Bezočno sugeriraju da je posjedovanje nekog proizvoda uvjet za našu sreću. Bitno je prodati robu bližnjem, mnogo robe i u što kraćem vremenu, to je veoma bitno, to je danas najbitnije.

Industrijska i politička propaganda "ispiranje mozga" tjera nas da kupujemo stvari i biramo političke predstavnike koji nam ne trebaju.

E. Fromm

Smanjuje se čovjekova sposobnost da se odupire narastajućem aparatu masovne manipulacije, njegova snaga imaginacije, njegov nezavisni sud.

T. Adorno

U razvijenoj industrijskoj civilizaciji prevladava ugodna, uhodana, razumna, demokratska nesloboda. To je znamen tehnološkog progressa.

H. Marcuze

Iz te ustajale malograđanske močvare, iz tog sataraša ljudske pohlepe, egoizma, zavisti, iz te rastrganosti, neuroze i laži oko nas, iz našeg paničnog straha od samoće, iz tog klupka emocija i strasti koje su očito za našu sudbinu bitnije od razuma, često kao pobjednici strojevima korakom izađu oni koji su razapeli Isusa, zapalili Reichsag i ubili Allendea.

I mi se ponovo pitamo "zašto?" Ali nas to pitanje ne drži dugo jer mi nemamo vremena baviti se tim jalovim razmišljanjima i onda na prvom kiosku kupimo zbirku definicija i odgovora jer...

"I s najjeftinijom busolom lakše je ploviti nego po zvijezdama" - veli Krleža.

Tada su došli "oni", ti neprikosnoveni, beskonačno uvjereni u svoju istinu, ozbiljni, dostojanstveni, definitivno sigurni u svoje predrasude, ponosni, čvrstih pogleda, jednostavno veličanstveni u svojoj gluposti, hladne mašine za preglasavanje i zadnje aluzije pameti, na njihovom kamenom čelu je pisalo SMRT.

I onoj grupi Slovenaca nije preostalo ništa drugo nego da uplakani napuste salu.

lutke od krvi bez trunke ideje
ubice na cesti
loša noć bježim iz grada
oni dolaze

kurvini sinovi

B. Štulić

–avo je vjera bez osmijeha, istina koju nikad ne obuzima sumnja. –avo je mrk zato što zna kuda ide, a idući ide uvijek otkud je došao.

U. Eco

Sa sobom su dovukli i svoje kraljeve, svoje knezove, vitezove, junake, svoju svijetlu tradiciju.

I sada ti vitezovi, te aveti sa zardalim mačevima jezde na svojim kljusinama i bauljaju uokolo po ovim balkanskim maglama. Kada prođu pokraj nas mi im se skrušeno poklonimo, puni strahopoštovanja za njihove nacionalne zasluge.

Pa jesmo li mi uopće normalni?!

Zaboga iznad naših glava se širi ozonska šahta a mi se klanjamo tim lešinama!

Još je i Krleža u svom stilu cinički primjetio da praviti od tih feudalnih kriminalaca bogove nije baš naročito inteligentno.

Sve je to skupa globalno gledano samo jedan djelić mikrohistorije kojoj idioti pridaju odviše značaja.

Ja bih umro od stida prije nego što bih se pozvao na nekog svog mrtvog kralja, a vi, oprostite, od tih istih utvara stvarate patetično božanstvo nacionalne tradicije i poslanstva...tipično seljački..i ja ne znam kakvo je to prokletstvo, da se ne možete oteti opanku?

Zar vi zaista nikada niste pomislili od čega je zapravo sastavljen vaš nacionalni mitos: od opanaka, od poderanih opanaka, od crkvenih zvona, od rakije, od kolača, od kobasica, od tamburica o Božiću, od naivnog klečanja nad grobovima mrtvih feudalnih kriminalaca i baraba, od groblja i zvonika...

M. Krleža

Greška onih koji uvijek osjećaju čežnju za običajima što su prošli je u njihovom nepoznavanju te istine.

J. Mišima

Nikad tu ničeg nije bilo
osim jedno te isto i to više puta i svuda
i to uvijek drugačije

J. Prevert

U historiji osobe kojima nije bila skinuta glava, i osobe koje nisu skidale glave, nestaju ne ostavljajući traga.

P. Valeri

I uče nas, uče djecu da su ti odrpani krvavi jahači, ti fantomi naš primjer, naša tradicija, naša povijest, naše ogledalo, naši korijeni bez kojih smo istrgnuti, bez kojih smo izgubljeni, bez kojih ne možemo jer smo bez njih ništa, mi, mi koji smo živi za razliku od njih, koji smo još uvijek živi.

A jedino što bi mogli razabrati iz tog stovarišta ratova, datuma, mržnje, kraljeva, krvi, osvete i gluposti koju nazivamo povijest je to da tu povijest više nikad ne ponovimo i da već jednom skinemo taj ranac kamenja s leđa jer s njim sigurno nećemo do druge obale. Da, povijest bi trebala biti nešto lagano.

Možda bi od sve te krvave pozadine vrijedilo izdvojiti samo "povijest ljudske misli", a i to bi bile biografije marginalaca, pjesnika, proroka i filozofa koji nisu bitnije utjecali na tok rijeke ljudskog ludila. Ali oni ipak nisu bili slučajni glupani, kao oni koji su skidali glave.

Povijest je ljudska duga sablasna mora
u mirisu grobnica i truleži antikvarijata.
Prava će povijest nadoći istom za druge naraštaje
povijest od ljudske sreće, zanata i alata.

Tin Ujević

Pamćenje vremena

Puno je mačeva i lada
I prašine carstava
I lupkanja heksametara
I uzvišenih bojnih konja
I uzvika i Shakespearea
Ja volim se sjećati onog poljupca
kojim si me ljubila na Islandu

J. L. Borges

Što se naše klasične povijesti tiče, to je ukratko bilo otprilike ovako :
Hendikepirani smo bili od samog početka, kasnili smo već na startu.
Germani su već nekoliko stoljeća jeli iz popljačkanih rimskih zdjela, dok
smo mi još lovili mamute na tradicionalan način negdje po Sibiru, Iranu,
Tibetu ili što ja znam gdje.

Da su Hrvati i Srbi tumarali ako ne po istim a onda bar po susjednim
lovištima, svjedoči nam i jezik kojim danas govorimo.

Prvi kulturni ljudi na koje smo naišli opisali su nas kao poprilično
visoke, i crne i plave kose, nečiste, musave, zarasle i savršeno nepismene.

Zapisali su još i da vučemo sa sobom nekakve muzičke instrumente.

I tako, uputi se družina sa tamburama u Evropu. I čim su stigli odmah je
izvršena prva nacionalizacija patricijske imovine, već je tu bilo tko šta
ugrabi, naravno sve po zaslugama.

A kad su iz magle historije banuli onako naivni i sanjivi od vjekova na
kapiju civilizacije ni slutili nisu da im je sudbina dobrim dijelom određena.
Prostorima na koje su se oni obrušili već je prolazio limes između
Zapadnog i Istočnog rimskog carstva; po istoj liniji se poslije podijelila i
kršćanska crkva.

Kao da je sve to bilo malo pa su još na te iste prostore grunuli i Turci sa
svojim džezvama, hajvanima, somunima, baklavama, hađijama, divanima,
jaranima, tufahijama, filđanima, sevdahom.....i tako jedno pet stoljeća.

Isprva je bilo planirano da eskurzija ide bar do Beča, ali se nešto
izjalovilo.

Najbolje su se snašli na područjima koje su nastanjivali Bogumili,
prispadnici jedne kršćanske sekte, inače skroz otkačena skupina kao neka
vrsta srednovjekovnih samoupravljča. Krleža se oduševljavao s njima,
izgleda da im je crkva bila obična koliba, u kolibi je bio stol a na stolu
Biblija. Iskonska skromnost i jednostavnost vjerovatno su se držali one

Schillerove da je raskoš suvišna jer je dragi Bog bogataš i može od običnog užeta načiniti zlatne niti.

Polako su curila stoljeća mraka, patnje, ratova, krvi, ustanaka, sužanjstva, haraćenja, zavjera i straha.

Od svog tog jada mogli bi izdvojiti možda samo Dubrovnik, jedinu oazu kakve - takve slobode, gdje je pamet ljudska bar na trenutak odahnula pod sjenom maslinovih grana, kao dokaz da smo mogli i bolje, al' eto nismo imali sreće.

Zanimljivo je to da je ta fatalna podjela na istok i zapad došla do izražaja tek u novijoj povijesti.

Onda su ovuda protutnjali veliki svjetski festivali i odnijeli sa sobom milijune.

U pauzama tih ratova uglavnom smo bili zaokupljeni, kako bi Krleža rekao ciganskim driblingom tko će kome ukrasti srebrnu uru.

Uto se na sceni pojavljuje ON, veliki iluzionista, mag, bjelosvjetski pustolov, hoštapler, kurvar, srbožder, razvratnik, bravar, zagorski zgubidan, najveći krvnik hrvatskog naroda, gelipter, mason, nečastivi osobno.

I čitava ta njegova seansa je trajala prilično dugo, a kad je napokon "crko marshall" ili kako je B.Ćopić rekao -kad se ponovo vratio u bajku.

Gradovi su na trenutak zastali, a čitavi stadioni bolno zajecali. Taj finale i tih četrdesetak godina narkoze teško da ćemo ikada moći sebi racionalno objasniti. O kakvoj se hipnozi tu radilo, o kakvom tipu anestezijske, o kojoj vrsti magije ?

Sve u svemu nisu to bila čista posla.

Mnogo lakše je objasniti ponašanje aktualnih majmuna. Tu se radi o klasičnom pojmu suvereniteta države i nacije.

Suverenitet u ovom slučaju podrazumijeva: mi smo ovdje gazde, mi smo demokratska većina, a ostali ima da stenju i da plešu po našoj muzici.

Taj primitivni suverenitet je prva ostvarila Srbija. "Srpski narod će sam odlučivati o svom ustavu, o uređenju svoje države, nitko sa strane nema pravo da se meša."

Kada su i druge republike na prostoru pokojne Jugoslavije htjele učiniti isto ispostavilo se da samo Srbi imaju to pravo, da svi mogu biti u manjini osim njih.

Argument za takav bahati stav bila im je isključivo sila, goli čelik, proketo oružje u koje su se uzdali jer je bilo ogromnim dijelom pod njihovom kontrolom i kojim je napokon izvršen najveći dio od svih zločina u ovom totalnom zločinu koji se zove rat.

"Pobjedit ćete jer imate više nego dovoljno surove sile. Ali vi nećete ubijediti. Jer da bi ste ubijedili, trebali biste uvjeriti. A da biste uvjerali, trebali biste imati ono što vam nedostaje; um i pravo u borbi"

Hrabro je u lice rekao Miquel de Unamuno Frankistima, i završio u doživotnom pritvoru.

Kome zakon leži u topuzu
tragovi mu smrde nečovjstvom

P. P. Njegoš

To srednjovjekovno shvaćanje suvereniteta koje glasi: "Ovo je naša kuća i tu imamo raditi što nas je volja" nažalost još prevladava na ovoj blatnoj kugli.

Taj bi suverenitet napokon trebalo početi prevladavati. Nitko ne bi smio imati pravo na takav suverenitet; ni Srbija, ni Hrvatska, ni Izrael, ni Kina, ni Amerika. Nitko. Borba za taj suverenitet je često samo okvir za nacionalni egoizam.

Nitko se ne bi smio osjećati manjinom, a ponajmanje zbog nesretnog imena, zbog pripadnosti drugoj naciji, religiji, itd.

Ili smo svi slobodni, ili nitko nije slobodan.

Ili smo istinski slobodni, ili je slobodna samo naša glupost.

Novi bezbožni bogovi već su zavladaali svijetom. Jedan od njih zove se Narod. Priznaju novom božanstvu sve vladarske pridjeve, apostrofiraju ga kao Veličanstvo, a nikada ni jedan tiranin nije posjekao toliko nevinih glava.

M. Krleža

Suviše je ovaj narod patio od nereda, nasilja i nepravde i suviše navikao da ih podnosi sa podmuklim roptanjem ili da se buni protiv njih, već prema vremenima i okolnostima. Između zlokovarnih, osvetničkih misli i

povremenih pobuna prolazi im gorak i pust vek. Za sve drugo oni su neosetljivi i nepristupni.

Ponekad se čovek pita da nije duh većine balkanskih naroda, zauvek zatrovan i da možda, nikad više neće ni moći ništa drugo do jedno: da trpi nasilje ili da ga čini.

I. Andrić

O Gospode, ti bože moj, ima li nešto megalomanskije na ovome svijetu, i, uopće, kad se narodnost već uzdigla na rang božanstva, onda je na satu ljudske pameti otkucala ponoć, onda nema više izgleda da bi svanulo, jer ova vrsta nacionalističkog fetišizma, to je konac balade.

M. Krleža

Činjenica je da su na svim važnijim funkcijama bili Srbi i da su preko četrdeset godina vladali Hrvatskom, da su bili neprikosnoveni i nedodirljivi gotovo u svim segmentima života, da se nije smjelo reći da si Hrvat i da su nas sistematski pljačkali, gušili, razvlačili, gazili.....

Druga strana drži za činjenicu da je jedan Hrvat vladao njima ovih četrdesetak godina i da je rascjepkao Srbiju, obeščastio je kao nitko nikada, da se nije moglo reći da si Srbin i da su ih Hrvati između ostalih čitavo to vrijeme iskorištavali, varali, cijedili...

Pas držeći komad mesa u zubima ugleda svoj lik u zrcalnoj vodi jezera. Istog trena ispusti meso iz čeljusti u vodu jer je bio uvjeren da pas, kojeg je vidio u odrazu, ima veći komad mesa od njega. Na kraju gladan ostaje lajati na obali.

Možda je neumjesna ova basna o sljepoći ljudske pohlepe, ali sam siguran da u našem slučaju ima bar jednim dijelom i toga.

Tko je u ono vrijeme koga prevario, izigrao, okrao, iskoristio, misliš da u ovom trenutku nije bitno.

To je prošlo, to je bilo; što je bilo, kako je bilo, bilo je, to je jednostavno bilo.

Sada bi bilo najvažnije da ovo ubijanje prestane, da se tragedija prekine, da se ovo zaustavi na pravedan način i da se svi vrate svojim kućama. Poslije će biti vremena za reparacije, ljudski životi se ne mogu reparirati.

Znam da ovo zvuči naivno, ali ipak....

Premda dokaza o tome za sada nema, ja nikako da se otmem dojmu da ovdje netko od samog početka trguje krvlju na veliko.

"Ovaj je rat prijevara kao i svaki drugi"

Zapisao je Orwell za španjolski građ. rat

Treba tako dugo filozofirati, dok vojskovođe ne budu smatrani goničima magaraca.

Sokrat

Da, to je rekao Sokrat, koliko li je samo pametan bio, to je izjavio prije gotovo dvije i pol tisuće godina.

Zaboga, prošlo je dvije i pol tisuće godina od kada je izgovorena ta famozna rečenica, a oko nas glupani puni sebe, svako malo s ponosom u glasu izjave kako školujemo vojskovođe za dvadeset i prvo stoljeće.

Pa koja je to onda bitna razlika između kamene sjekire i krstareće rakete? Kamena sjekira je mogla poslužiti i da se nešto korisno napravi, a ovo drugo služi isključivo za ubijanje i uništavanje onih drugih, onih ljudi kojih se bojimo, koji se nas boje, onih koji su to zaslužili, onih za koje mislimo da su manje vrijedni od nas, onih od kojih mislimo da se bitno razlikujemo, a razdiru nas u suštini iste mržnje, pohlepe, strahovi i ljubavi.

Golema ljudska energija i znanje usmjerava se na pravljenje sredstava i promišljanje načina da se ubije bližnji.

Kažu da je sin čovječji rekao :

"Ljubite svoje neprijatelje i molite za one koji vas progone"

I ti vjeruješ ne samo da je to rekao, da je tako i mislio, nego i da je ljubio.

Tamo piše i "oko za oko, zub za zub", ali ti to preskačeš

i vjeruješ u onoga koji je ljubio neprijatelja svoga

i vjeruješ da nije bio ni prvi ni jedini

i vjeruješ da bi se i Muhamed i Konfucije s njim složili

i vjeruješ da među nama ima mnogo takvih ljudi

i vjeruješ da svaki čovjek; ama baš svaki čovjek duboko u sebi nosi tu poruku ljubavi.

Ali nije li malo previše očekivati od čovjeka da ljubi svoje neprijatelje, to ipak mogu samo sveci, a Orwell veli da su prosječna ljudska bića promašeni sveci.

Mora li se odmah proklinjati tamo gdje se ne ljubi.

F. Nietzsche

Ljudski je mrziti, ali je ljudski i posumnjati u mržnju, možda ljudskije. I kako ljubiti neprijatelje svoje kad te oni mrze i kad te žele ubiti i kako ljubiti kad svi oko tebe mrze, pa ipak "ljubi neprijatelja svog" je velika i vječna poruka (dok god bude mržnje) .

Zato oni koji misle
cijene riječi gospodnje
al' kopija nije original
niti sredstvo najbolje

B. Štulić

Ko umjetnošću i naukom raspolaže
ima i religiju :
ko njima dvama ne raspolaže
nek ima religiju.

J. W. Goethe

I što bi se dogodilo starom Nazarećaninu kad bi se danas pojavio na trgu nekog od ovih gradova sa pričom da se ljubi neprijatelja svoga?

Vjerovatno bi mu rekli da ne zna što govori, da nije informiran, da je beznadno zaveden, da je ishlapljeli hipik, da je naivni pacifista, da je dosadan, da oni nemaju vremena za takve gluposti, da provocira, da je ubačen.

Poslali bi ga da priča to njima, onima na drugoj strani a ne nama, ismijali bi ga, namazali katranom i posuli perjem i takvog vukli po ulicama.

Optužili bi ga da radi za njih, da je izdajnik, osudili bi ga a zatim pretukli, kamenovali, razapeli, možda upucali s leđa , a potom uredno pokopali te mu platili misu, jer ipak ljudi smo.

Opet bi ga ubili, svo ovo vrijeme, ništa nismo shvatili.

I Giordana Bruna smo spalili i Sokrata smo na smrt osudili, sve smo ih pobili, zato je tako opasno ponavljati njihove misli; ali smo ih sahranili u bibliotekama i tu je naša greška; rijetko se kada usudimo paliti knjige, jer bez njih ipak ne možemo.

"Previše je znao " to je stara mafijaška uzrečica kada ubiju nekoga tko im stane na put.

Utamanili smo sve bogove, na kraju je ostao samo jedan a i njemu je Nietzsche potpisao smrtovnicu, i gdje je sad taj Bog kojeg vi pominjete. Pitam vas gdje je?

- Ne upirite tamo prstom - jer ja vas ne pitam za drveno raspelo, ja vas pitam za živog boga .
- Pokazujete mi nove crkve od prenapregnutog betona.
- Ne zanimaju me ta svevišnja skladišta, pa davno je Krleža ustanovio da u tim blagoslovljenim hangarima ne stanuje nitko. Nisu li ipak prevelike te čitaonice za samo jednu knjigu.
- Vi nosite Boga u srcu.
- Ma pričajte vi to nekome drugome, vidio sam vas svojim očima kako Bogu prodajete švercanu robu na željezničkoj stanici, po robnim kućama, po luksuznim dućanima.
- Nosite se i vi i vaš Bog, vaš Bog ima pet tisuća kubika, četiri stotine konja, dvije tisuće watt, devedeset hektara, šest brzina, tri kafića, pet vrtića, šleper pića, pet stotina kvadrata, sedamnaest vrata, svakog sata i to na tri kata u dvanaest rata i ovog rata.
- Vaš Bog vozi formulu 1, sa svim priključcima i ima barem dvadeset reklama na kacigi, stanuje na Beverly Hillsu, eno ga za volanom

bijesnih kola, vaš Bog juri 300 km/h i gazi sve pred sobom i mačiće i zecove i ljude, i ljude gazi. Nemojte mi se sada prospati pepelom po glavi, vaš je Bog pun para, a ima još i sa strane i kako god ga okrenuli taj se nigdje neće izgubiti. Vaš je Bog veoma moćan i opasan i brz i gleda samo sebe, i uvijek prvi stiže i nema gdje ga nema, njemu je sve

- jasno, vaš Bog je nacionalista, vaš Bog mrzi, vaš Bog je strašan premda je totalno tapeciran, vaš Bog je potpuno sam.
- Šugav je taj vaš Bog, serem vam se na takvog Boga.
  - Vidjet ću ja svoga Boga.
  - Ma ne bojim se ja tog vašeg Boga, jači sam ja od takvog Boga, luđi sam od njega, ni najmanje ga se ne bojim, smijem mu se u facu, ništa mi ne može, kakav Bog, pa zar ne vidite da se čak ni vas ne bojim.
  - Što vi znate o Bogu, zaboravili ste vi Boga, nemate vi pojma o Bogu.
  - Tko sam ja?
  - Običan glupan kao i vi.
  - Ah vi niste glupi, ispričavam se.
  - Vi ste potpisali prekodoživotni ugovor sa vašim Bogom, osigurali ste se i sa te strane, jer vi obožavate sigurnost, to vi obožavate, i redovno plaćate nebesku pretplatu, papiri su vam uredni.
  - Vaš Bog upravo pali turbo motore i sprema se za veliku nagradu XXI. stoljeća - nema taj šanse da igdje stigne.
  - Sve je to jeftina roba široke potrošnje, a sada je rasprodaja i zato ste tako nagnuli, elitne sakristije su već zauzete, zna se tko je u prvim redovima.
  - Hostije, hostije, kupite hostije!
  - Udite, udite, predbilježite se, sa Bog - toursom putujete svi u prvoj klasi a Bog će vam osobno kidati karte, krećemo svaki čas, imat ćete divan pogled na ozonsku rupu, proći ćemo pokraj Alpha Centauri i tamo ćete moći vidjeti sve vaše nacionalne veličine, sve zaslužne građane, istina je da su to uglavnom dosadne face, ali još se odlično drže i imaju na sebi krasne odore, udite, udite.
  - A ja vas pitam za živog Boga.
  - Eno ga gdje leži u Sarajevskom predgrađu sa prostrijeljenom lubanjom i mozak mu curi po pločniku, ne okrećite glavu, pogledajte dobro našeg jadnog Boga. Streljali su ga u Vukovaru i svaki dan krepaje po ćukama, po bolnicama, po logorima, razvoze ga u kamionima Unprofor-a od nemila do nedraga, vuče se po kancelarijama, slomljen i ponižen u redu za kruh i tanjur leće.

  - Ubili su nam Boga, opet su ga izmasakrirali, oni su ga ubili, to je istina, i to ne samo neki, ne samo mnogi, nego svi oni, ali zar stvarno mislite da vi nemate ništa s tim, imate, imate, i te kako imate, ma dajte, svi smo mi saučesnici više manje.

- Dosadan sam s tim Bogom, prevršio sam mjeru, isprovocirani ste, sasut ćete mi zube u grlo.
- Ma pusti ga, mali je malo egzaltiran, inače nije loš. - Da, time ćete sve objasniti i dobro meni i dobro vama, ali nije dobro nama, e to je to.
- Ne, nisam kršten - I još imam obraza. Na kraju krajeva još imam fore do trideset i treće.
- Pa ovo je skandal! Ovaj pravi sprdačinu sa samim Bogom.
- Ne, ne zezam se sada, ovo su ozbiljne stvari.
- Pitam vas za živog Boga.
- Pitam vas za onog koji je ljubio neprijatelje svoje, koji je pozivao na mir, koji je dijelio sve što je imao, koji je govorio o ljubavi među ljudima, među narodima.
- Pitam vas za živog Boga. Pitam vas za čovjeka, za živog čovjeka.

Prije svega vrlo dobro razumijem učenjake ako već ne nauku, što se može dokazati po mojim rezultatima. Taj instinkt me naveo, možda upravo na volju nauke, ali jedne druge nauke nego što se danas poučava, jedne nauke o posljednjim stvarima, da više cijenim slobodu od svega drugoga.

Slobodu! Dakako, sloboda kakva je danas moguća, nevoljna je biljka. Ali svejedno sloboda, svejedno neki posjed.

F. Kafka

A sve to nije počelo bez razloga, kao što ništa ne počinje bez razloga. I ovi sukobi protestanti - katolici - pravoslavci ti izgledaju mnogo banalnije od onih na samom početku. Prvobitni kršćani su bili antički ilegalci, katakombaši, i u doba Dioklecijana tvrditi da postoji samo jedan Bog je bio politički stav. I sveti Duje je zaglavio upravo iz tih razloga.

A u jednom društvu patricija, plebejaca i robova javno izreći da će bogataši zbog svoje pohlepe i egoizma završiti u paklu, bio je nesumnjivo politički stav, to je bila pobuna, da to je bila pobuna gospodo, ali samo jedna od pobuna jer bilo je puno Spartaka prije njih i poslije njih.

Istina, sada službeno postoji samo jedan Bog, ali zar mislite da su one ideje ljubavi, jednakosti, bratstva ostvarene, da su stvari došle na svoje mjesto, da je ovako dobro, da je ovako pravedno i da društvo ne treba mijenjati ?

Držiš da su to one temeljne ideje koje su našle plodno tlo prije svega među onima dolje, u puku, ideje koje su još uvijek žive, i te kako žive.

Teologija oslobođenja se vraća na te ideje, to zaključuješ po onome malo koliko znaš o tome i preko Boffa.

Reći ćete da navodim vodu na svoj mlin, možda, a možda je istina baš suprotna, možda ste vi čitavo ovo vrijeme navodili vodu na svoj mlin gospodu patriciji, i možda nikada nećete proći kroz iglene uši.

Ja uzimam ono što mi se sviđa i to je istina, ali i vi uzimate ono što se vama sviđa i lažete kada kažete da ste sve uzeli, ne možete uzeti sve gospodu, ne možete imati i ovce i novce "Ne možete služiti Bogu i bogatstvu" (Biblija), jer život je takav...

Da poživiš često se moraš boriti, kad se boriš moraš se ukaljati.

G. Orwell

opće grebanje za životni prostor
opći grabež za titule
fakat se ne biraju sredstva
seljačine uvijek u prve redove
gledam sam njihova lica
slavna artiljerija stiže na cilj

ja sam tu slučajno
i proketo sam ljut

B. Štulić

Evo primjera hladnoće i okrutnosti našeg svijeta. Onog dana kada su srpski migovi raketirali Banske dvore, središnji TV dnevnik započeo je naravno sa tom viješću i prvih petnaest minuta dnevnika prikazivani su svjedoci događaja koji su u momentu napada bili uglavnom duboko ispod zemlje, kamera je snimala razvaljena vrata, gomile stakla i krša, iskidane zidne tapete, uništene fotelje, vrijedne slike koje su na sreću preživjele.

"Svuda uokolo su ležala beživotna rasvjetna tijela" (Feral)

Nakon tih petastak minuta tragedije, kamera nam na trenutak prikazuje čovjeka kako u krvi leži ispred nekog dvorišta, kao uzgred, kao da tu leži pas pored plota. Nesretnika je ubila raketa koja je promašila dvore i on je ustvari bio jedina žrtva tog divljačkog napada.

Pa kakva je to bešćutna televizija i kakav to neljudski sistem stoji iza nje u kom su lusteri i zidni tapeti ispred ljudi, i kakvi smo mi to ljudi kad smo izgleda zaslužili takav sistem.

Mediji su nesumnjivo odigrali kardinalnu ulogu u širenju mržnje.

čitam nedjeljni komentar koji jasno kaže
tko ne misli ovako taj kleveće i laže
ljudi bez kalibra i ideje
ufuravaju nam istine crno bijele

B. Štulić

Postoji milijun načina da se ne kaže istina, to jest da se izreče laž. Istina se može zaobići, ukalupiti, izokrenuti, prešutjeti, minorizirati.....

A poznato je da laž koja se ponovi mnogo puta postaje istina.

Tko zadržava dio otuđene istine, zadržava svoju dominaciju i nad drugim ljudskim bićem i društvenim slobodama. Univerzalnost progresa ogleda se i univerzalnosti informacije.

E. M. Remarque

Kako slomiti volju pojedinca a da on toga ne bude svjestan? Većina ljudi vjeruje da slijedi svoju vlastitu volju i nije svjesna da je njihova volja uvjetovana i izmanipulirana.

E. Fromm

Sloboda govora je kao suštinski element prave demokracije, ustvari najelementarniji aspekt mnogo šire vrijednosti "vrijednosti slušanja tuđeg mišljenja."

R. Bojanović

Bez slobode zborni i govora nemoguće je ne samo obratiti se javnom mišljenju već i priopćiti svoje nakane protivniku. Postoji li ikakav Gandhi u Rusiji ovog časa ?

G. Orwell (sredina 20. stoljeća)

Intelektualna sloboda bi značila restauraciju individualne misli koja je sada apsorbirana u masovnoj komunikaciji i nametnutom mišljenju, značila bi ukidanje javnog mišljenja.

H. Marcuse

Njima trebaju dogme jer im je potrebna apsolutna poslušnost podanika. Ne samo da vam zabranjuju iznositi misli i ideje već vam diktiraju što morate misliti, pokušavaju vladati vašim emocijama.

G. Orwell

Laž je njihovo sredstvo i po njoj se prepoznaju demoni, ali laž treba prvo prepoznati. Onaj tko proguta sve što mu serviraju zove se ovca, međutim postoji i nešto gore od ovce, a to je moment kada ovca prepozna laž ali je to ne uzbuđuje i nastavlja mirno dalje pasti, jer smatra da je ta laž neophodna za našu istinu, tada ovca postaje saučesnik - zločinac.

Za razliku od ovce.

Kada čovjek primjeti laž on će lupnuti šakom o stol i procijediti kroz zube "Koja to pizda ima pravo da od mene pravi budalu?!"

Posumnjat će i u druge njihove istine i u čitav taj lažljivi sistem, čovjek će se pobuniti.

Svezadovoljstvo kojemu sve toliko prija: to nije najbolji ukus! Ja poštujem samovoljne, izbirljive jezike i želuce koji su naučili govoriti "ja" i "da" i "ne".

Ali sve prožvakati i probaviti - tako doista rade svinje!

F. Nietzsche

Sretan sam što osjećam
da nisam kao drugi
ne zatupljuju me medijima
u podsmijehu sam prvi
smrdi mi iz ustiju
znoje mi se noge
oči su mi pivske boce
sačuvaj me Bože
poljubi me poljubi me
poljubi me ravno u dupe

B. Štulić

Lažu nas jer su uvjereni da to čine za naše dobro, lažu nas jer smatraju da istina nije dovoljno dobra za nas, lažu nas jer kad bi uvidjeli istinu možda bi se pokolebali možda bi posumnjali u našu ispravnost i u samu našu mržnju, a to ne bi bilo dobro po nas.

Lažu nas jer misle da nismo dorasli istini, da smo nesposobni iz istine izvući za sebe koristan zaključak.

Lažu nas jer nas jednostavno drže za budale, drže nas ovcama.

Lažu i uvjereni su da to čine za naše dobro, za opće dobro, a kaže se da je i put u pakao popločan dobrim namjerama.

Svaki put kad slažu oni ustvari zakolju jednu istinu, a ta je istina mogla možda nekome spasiti život, dakle oni su koljači, oni su ustvari zločinci.

Oni zbilja misle da čine dobro i da su veliki patrioti. Međutim davno je otkriveno - da ono što čovjek misli o sebi nije identično s onim što on uistinu jest.

I oni koji ubijaju po logorima, uvjereni su da čine dobro, da to čine za

svoj narod, za sretniju budućnost svoje djece, a uvjet za tu budućnost je da poubijamo one druge, da očistimo taj smrad ljudski, da bi poslije izgradili sretniji život svoje nacije nad krvavim podzemnim vodama.

Činjenica je da svaki rat trpi od neke vrste progresivne degradacije sa svakim mjesecom u kojem traje, jer stvari kao što su individualna sloboda i vjerodostojnost štampe nisu spojive sa vojnom efikasnošću.

G. Orwell

U ratnim situacijama se laž uzima kao nešto prirodno, neophodno za održanje našeg morala, jedinstva, za našu konačnu pobjedu.

Poneke istinu bolje je prešutjeti jer bi mogle navesti ljude na razmišljanje, na sumnju, a to bi opet moglo biti pogubno za našu nepokolebljivost, vjeru, slogu, monolitnost, snagu bez kojih nema pobjede.

I zato su naši mediji tako monotono jednoglasni, tako odvratno dosadni i očišćeni od onih koji misle da je moglo i drugčije, da bi moglo bitno drukčije, a ostali su mahom samo oni priglupi, oni kojima je sve jasno, oni koji su potpuno sigurni u svoju mržnju, oni poslušni, umišljena sitna ključala, samo one kako bi Marx rekao "nijeme pognute ovce koje se pokoravaju trбуhu".

Ako se negdje i pojavi neki nezavisni medij, on je lokalnog značaja i trajno se radi na njegovom uništenju, jer sve treba da bude jednako banalno, nikakvi ekscesi, nikakvi razbarušeni tonovi koji bi mogli narušiti tišinu filistarske mrtvaje, molim lijepo sve treba da bude spušteno na njihov bijedni nivo. To je opći zakon gravitacije gluposti, oni sve srozavaju na dole.

Državna televizija je nedodirljiva i ima potpun monopol nad flaširanjem istine gazirane mržnjom koja se loče i po najzabitnijim selima.

Oni koji misle da bi moglo drukčije ne posjeduju istinu i to je sigurno, ali je ne posjeduju ni oni prvi, i to je sigurno, istinu jednostavno ne posjeduje nitko.

Ali mi ako smo ljudi imamo pravo na alternativu, osim ako se ne mirimo s tim da nas drže ovcama.

Što je manje bilo područje izbora to je bila manja napetost da se razmišlja.

.....

Pravovjerje znači ne - mišljenje - nedostatak potrebe da se misli.

G. Orwell

Stravičan primjer gole laži upregnute u kola mržnje predstavlja vijest da su ustaše ubile negdje u Slavoniji četvoricu Srba, koju su srpski mediji lansirali nekoliko mjeseci pred rat. Poslije se ispostavilo da su navedena četiri čovjeka živa i da je vijest potpuno izmišljena.

Ti sotonski štabovi u kojima se proizvode te i slične informacije i njihove gazde nose na savijesti ogroman dio ove tragedije.

Veliki meštri mraka vrlo dobro znaju svoj posao.

Oni udaraju tamo gdje smo najtanji, gdje smo najslabiji, udaraju na ono po čemu se ljudi razlikuju od strojeva, udaraju na naše emocije. Love nas upravo na to ljudsko u nama da bi od nas napravili neljude, da bi stvorili od nas mašine koje mrze.

Manipuliraju s nama preko naših emocija, naravno i sve to za naše dobro.

O svijetu emocije treba govoriti kao i o svjetovima sna ili ludosti.

J. P. Sartre

To je stari trik sa Poljske granice - mi smo napadnuti, mi smo ugroženi, mi se samo branimo, a napad je najbolja obrana. Poslije kad se zahukta centrifuga mržnje nije čak više potrebno ni izmišljati (leševе), dovoljno je samo prikazivati svoje žrtve, a opravdavati ili prešućivati vlastite zločine; ali oni i dalje lažu, lažu, lažu do apsurdna, lažu za izbljupati se.

Ideologije se utiskuju od strane roditelja, škole, crkve, filmova, TV-a, novina, i one vladaju ljudskim mozgovima kao rezultat čovjekova vlastitog razmišljanja.

Netko to zove pranjem mozga, indoktrinacijom, propagandom, netko odgojem i informacijom.

E. Fromm

A netko finom depilacijom mozga.

Možete izmanipulirati čovjeka da mrzi druge, uvjeriti ga da je bolji od njih samo radi svog imena, a možete ga ubijediti da su svi ljudi jednaki, da nema razloga za mržnju.

I u jednom i u drugom slučaju se radi o manipulaciji. Možemo navesti čovjeka da sumnja u istine, da razmišlja, da se pita, da traži, a možemo ga dresirati da guta gotove istine.

U prvom slučaju imamo odgoj slobodnih ljudi, a u drugom proizvodnju tovljenika.

Genotip: je ukupni zbir nasljeđa, genetska konstrukcija koju jedan organizam dobiva od svojih roditelja.

Fenotip: je zbir uzročnih sredinskih činilaca, on je nužno rezultat interakcije genotipa sa sredinom.

Svaka osoba je proizvod svog genotipa i svog životnog iskustva.

R. Kvašček

Nema ništa u razumu što prije toga nije bilo u osjetilima.

J. Locke

"Prirodnih misli", dakle nema. Na djevičanski čistoj hartiji moždane opne javljaju se dvije perforacije; spolja - senzacije, iznutra refleksije. Misлити znači sređivati utiske i odraze.

M. Krleža

Postoje samo iskustva kojih smo svjesni i druga kojih nismo svjesni.

E. Fromm

Dakle za nastanak čovjeka kao društvenog bića, kao ljudskog bića, geni su od sporednog značaja, a okolina je presudna. Pojedinaac se odgaja u krugu porodice, škole, crkve, ali taj odgoj uglavnom nije presudan, utopljen je u okolinu i dobrim dijelom je proizvod samog sistema.

Nitko se ne rađa kao zločinac.

Čovjeka presudno formira stvarni život, okolina u kojoj živi, a to je okrutna borba za opstanak, to jest uspjeh.

Za slobodan nastanak slobodnog čovjeka, potrebno je bitno izmjeniti okolinu, stvoriti humanije uvjete gdje čovjek čovjeku ne bi bio vuk - "Smrt darwinizmu sloboda majmunima".

Otkriće da je vijest o ubojstvu četvorice Srba lažna, možda je bila jedan od uzroka beogradskih demonstracija.

Prije svakog rata obično budu nekakve demonstracije po Beogradu. Bio je to kaos, bilo je tu stvarno svega i svačega, ali uvjeren si da je tu bila prisutna i ona tangenta pameti, nejasna, maglovita, neartikulirana, prigušena glupošću, ali bila je, i siguran si da je tu bilo i onih koji su uvidjeli kuda vodi to inzistiranje na mržnji i ta hiperprodukcija laži, koji su spontano ustali protiv nadirućeg mraka, manipulacije, koji nisu htjeli da budu samo ovce u gomili.

Velika svinja je vrlo dobro znala kakva je to opasnost za homogenost nacije i za njega osobno, i u svom je stilu kundakom zatukao i zadnju tratinčicu razuma.

Iza njega je ipak stajala većina.

Protrnuli smo kad je na svoje sunarodnjake izveo tenkove.

Što će onda tek nama učiniti ?

A tenkova je hvala Bogu imao u izobilju, na njih je najviše i računao, to mu je bio i ostao glavni adut.

Tada je u Srbiji nastao definitivni muk, sve je bilo jezivo mirno, čule su se samo službene čavke, učeni gavranovi su likovali - svinje su opet dobile.

Srbi su ostali jedinstveni, svi Srbi i treba da budu jedinstveni i svi Srbi moraju jednako da misle o bitnim pitanjima nacije, i svi Srbi moraju jednako da mrze tj. da obožavaju sebe, svi Srbi moraju biti jednako glupi jer to je neophodno za nastanak nove veličanstvene goleme Srbije, kristalno etički čiste i oslobođene bilo kakvog balasta ljudske pameti s eventualno pokojim preostalim "poštenim" i podobnim pripadnikom neke manjine.

Taj divni cilj opravdava sve žrtve i svako sredstvo, zločin je nužan.

Naši majmuni su očito bili zatečeni beogradskim događajima, studenti su djelovali zbunjujuće na njih, mnogo lakše su mogli razumjeti njihove svinje i odmah su pohrlili da se dogovore sa pobjednicima, da im

čestitaju, a poznato je da se glupani ne mogu dogovoriti, pa i ako se dogovore o nečemu, krvav je to dogovor.

Trebalo im je možda pomoći na neki način, a oni su stupidno trljali ruke jer su se napokon Srbi pomlatili između sebe. Bili su isuviše glupi da bi shvatili da je to bila posljednja bijedna šansa prije sveopćeg mraka.

Trebalo je napasti, raskrinkati, razbiti njihovu glupost, ali su oni bili nesposobni za to zbog svoje vlastite gluposti.

I kada je ono Maštruko u Saboru držao govor o Voltairevoj toleranciji, oni su ga gledali u tupilu kao blazirana gomila tustih šarana. Zvuči sasvim fantastično ali je praksa dokazala kao istinito, da postoje čak i gluplje podvrste šarana, (čast slučajnim iznimkama). Uzroci ove nevjerovatne anomalije se još uvijek proučavaju.

Njihove gluposti su se prožimale i nadopunjavale, više su im bili ortaci nego istinski neprijatelji, svinje su zaslužile inteligentnije neprijatelje.

Trebalo je bar pokušati. A nismo, i glupost je dobila, mržnja je mogla nastaviti, ništa više nije stajalo na putu zločina.

Mi smo se klali, mati moja draga,
i srce tvoje sedam puta zaklano krvari.
Mi smo se klali, ko pijani barbari,
za stvarnost crne tvrdoglave stvari.
A sve je laž, laž grozna, ni crna ni bijela
Laž barikade, knjige, riječi i raspela,
I ničeg nema, ni boga ni vraga.
O, zašto smo se klali, mati moja draga ?

M. Krleža ("Pieta" dio)

RAT

Iskrčite
Kreteni
iskrčite
Svo mlado drveće starom sjekirom
isjecite ga
Iskrčite
kreteni
iskrčite ga
A staro drveće sa starim korjenjem
sa umjetnim zubalom
sačuvajte ga
I okačite natpis
Drveće Dobra i Zla
Drveće Pobjede
Drveće Slobode
I pusta šuma bazdit će po starom crknutom drvetu
i ptice će pobjeći iz nje
a vi ćete onda ostati tu da pjevate
Ostat ćete
kreteni
da pjevate i defilirate

J. Prevert

RATNOMORNARIČKA LJUBAV

Morem ide da posmica
s minonoscem minonosica.

Pribi se ko k medu osica
k minonoscu minonosica.

Dugo biti ona još će u
blagodušju minonoščevu.

Al' reflektor oči - roščiće
zari u put minonoščiće.

I zaurla grubo nosina
" Drž te ovu minonosinu !"

Desno, lijevo, i u osvit sam
utekla je minonosica.

Ali ipak vidjet još će dim
u rebrima minonoščevim.

Plač po moru, krik i rosica
obudovje minonosica.

Zašto nam je nepodnosivo
u tom svijetu minonosivom ?

Vladimir Majakovski

VOLJNO

Stavio sam kapu u kavez
i izišao sa pticom na glavi
što je
ovdje se više ne pozdravlja
upitao me major
Ne
ne pozdravlja se više
odgovori mu ptica
A tako znači
o izvinite, mislio sam da se pozdravlja
reče major
Ništa, ništa, izvinjeni ste svatko može da se
prevari
reče mu ptica

J. Prevert

Eto te na frontu majmune, skupila te mašina. Ležiš sada u toj rupi neobrijan i smrdljiv, i čekaš da budeš raznesen eksplozijom metala.

Slušaš fijuke granata i misliš u sebi, pa nije valjda ova moja, nije valjda; nije valjda to ta prasica koja je godinama čamila u dnu nekakvog šugavog skladišta, da bi sada baš tebe napipala.

Što te dovelo ovamo, možda si htio da popričaš sa smrću, da zagrižeš metak na kojem piše tvoje ime.

Pekla te savjest majmune, domovina krvari, opet su je zvijeri rastrgale, drugi već gotovo godinu dana gnjiju po rovovima, a ti ništa.

Znao si godinama prije nego je sve započelo što će se dogoditi i govorio si još onda da ćeš otići vani, da to neće biti tvoj rat, pa ipak si tu - ne možeš se odlijepiti od ove nesretne grude.

Oni će poslije kad se vrate kupiti i tebe i pola tvoga grada za pet tisuća maraka.

Tko te jebe, stenji, sve si ti to ustvari sam izabrao, znaš sebe i znaš da te nitko ne može natjerati na nešto ako to sam ne želiš, a i zapovjednik je

pošteno pitao: "Tko misli da ovo nije za njega neka slobodno kaže i ostat će doma".

Sve si vidio, sve, i da glupost ima neku prokletu matematiku koja vuče u smrt, i da postoji nekakva formula za mržnju, a da su varijable zavodljivi, pohlepni i narcisoidni glupani i da pameti nema niotkuda, a oni rijetki koji nešto slute da su razasuti i izgubljeni.

I prebacuješ sebi što nisi ništa napravio da se sve ovo spriječi, a mogao si bar pokušati, pokušati bilo kako, bilo što, a nisi učinio ništa, apsolutno ništa.

Njima je mnogo lakše, oni za sve krive one druge, i ti kriviš one druge, ali i sebe i sve oko sebe.

Mogao si bar pokušati, sigurno ne bi ništa postigao, pa ipak mogao si pokušati, ali nisi i to te peče.

Pa jesi li ti uopće normalan, pa kakav si to križ sam sebi izmislio i sam ga sebi na leđa natovarilo i sad ga vučeš potpuno sam po ovom kamenjaru. Što ti to sebi umišljaš, čime to sebi razbijaš glavu glupane!

Prvo ja uopće nisam sazdan "po slici i prilici božjoj" - ja ništa ne znam, ništa ne mogu.

M. Gorki

Da li si išta mogao, to ne znaš jer nisi ni pokušao, ali nešto si ipak znao.

Onaj koji je ogrezao u zločin, nije znao prije četiri godine da će postati krvnik, a ti si znao da će on to postati i nisi ništa poduzeo ne bi li ga u tome spriječio, i zato si i ti okrvavio ruke. Nisi ništa pokušao samo zato jer si slab i glup.

Reći će netko da ovakva razmišljanja dovode do ludila, ali to je tako, jer znanje ma koliko god jedno bilo, obavezno nosi i odgovornost, u protivnom nije znanje već malograđanska šminka za jalove kavanske rasprave.

Zato oni koji su na takvom položaju da imaju moć direktnog utjecaja na tok događaja a govore da nimalo nisu odgovorni za sve ovo, - jednostavno ne znaju ni toliko, postoji i stravičnija verzija a glasi - " znali su ", znali su bar nešto.

Imamo ideologiju u smislu svjesne obmane - kada se zna šta je istina ali se to ne kaže jer bi nanijelo štetu vlastitim interesima i imamo ideologiju u smislu pogrešne svijesti.

E. Bloch

Neodgovornost je nužno glupost (neznanje), ako smo ljudi moramo biti odgovorni za svaki život, za svako posječeno drvo, za svako zlo, jer za sve što nam se dešava odgovorni smo isključivo mi, mi ljudi.

A stvarno bi trebalo otjerati tu gamad što se spustila oko Dubrovnika, netko mora. Skotrljala se stoka nepismena sa Durmitora, došla ološ crnogorska da opere noge u toplom moru.

Udarile junačine sa pustom tehnikom na ono nešto pušaka.

Kaže: "Ulećeli smo u zasjedu, ima mrtvih a ima i ranjenijeh."

Ma tko te jebe glupane! Tko te slao da ideš s tenkovima u Konavle. Gdje ste se to uputili ?

Srozali se bijedni kokošari sa svojim svijetlim oružjem, da ubijaju, da ruše, da otimaju i da na svakom zidu napišu "ovo je Srbija."

Napljačkala se marva neizobražena, odvukli što god su mogli, popalili pusta sela i nanijeli mnogo zla, krvavu im majku!

Noć je, potpuna tišina, odjednom festival na lijevom i desnom krilu, ispred i u pozadini; prvo bljeskovi, potom detonacije, prokuhala je fronta, mlate topovi, haubice, minobacači, sve urla, sve gori, tamo VBR-ovi ispunjavaju svoje pogane križaljke, samo nas na ovim brdima nitko ne dira, a u centru smo i imamo odličan pogled; gledaš i ništa ti nije jasno, veličanstveno jeziv prizor, odnekud iz daljine polete prema nama rojevi svijetlećih metaka, usporavaju i gase se, čini ti se da bi ih mogao rukom uhvatiti koliko su spori, al' ipak radije sagni glavu. Bljeskovi, bljeskovi, detonacije, detonacije i tako jedno sat-dva, a onda opet muk.

Daleko tamo sa strane i preko, vide se vatre od zapaljene makije. Tišina, noć užasno sporo prolazi.

-tirlilip

-halo

-je li sve u redu

-je u redu je

-jeste li atento

-je atento smo

-dobro je, budite atento

-O.K. bit ćemo atento

-klik

Hej, što je bilo; ma ništa Mile Ustaša pita jesmo li atentio. Ti si sam malo ispod, sam, sa čitavim društvom mrtvih pjesnika ispod kacige. Misliš kako je i Krleža ovako gluario negdje po Galiciji, kao je i Remarque slušao riku topova i to godinama, kako je i Stone piljio u ove zvijezde negdje u Vijetnamu, u iste ove zvijezde u koje sada ti buljiš, ima svega gore i galaksija i pulsara i supernova i crnih rupa, svega.

Ne bleji u zvijezde majmune! Spusti glavu! Bulji u taj gusti balkanski mrak ispred sebe, njuši, oslušuj jazavčaru glupi. Privući će ti se i zaklat će te kao janjca, kao što su ti i praidu zaklali četnici u prošlom ratu dok su im ustaše gotovo pa držale stražu. I sve što ti je ostalo od njega to je priručnik iz esperanta i austrougarski bajunet koji je nosio u prvom svjetskom ratu.

Krasne li obiteljske tradicije.

Učio je esperanto u ono vrijeme, u onom neolitu oko sebe, svaka čast, mora biti da su ga čudno gledali.

Nešto šuška, zadržavaš dah, čuješ samo lupanje vlastitog srca, kako li samo grmi, evo opet, pa nije valjda, ustravio si se, metak je u cijevi, otkočio si pušku, kad budeš siguran da je on sasut ćeš mu rafal u prsi, nešto se zbilja prikrada, blizu je.

O..... pa to je poskok, običan poskok, samo što ga ne pomiluješ po glavi, kakvo olakšanje, dobro je, glavno da nije četnik, da nije ljudsko stvorenje, neka njega. Na mali, na, dođi dođi.

Poskok očito snervan gubi se u kamenjaru. Što će toliki sapiensi po ovim brdima, u ovo doba godine obično su se mrijestili po gradovima i selima uz more, sve se okrenulo naopako, sve je otišlo k vragu; vjerovatno misli u sebi.

Noći su kraljice sa krunama od zore, rekao bi Andrić.

Dali su ti automat, bombe, municiju, porciju, opasač, čuturicu, masku, ranac; pogledaj se gorilo od čizme do kacige pravi militantni krmak, tako, tako, stavi i ray-ban očale, ma bravo, prsa vani, još i pogled u visini očiju, divota, osjećaš se nekako moćan tako nakrcan i s tim kalašnjikovim, jesi Rambo nema šta.

Tko bi reč da u tebi čući truli pacifista, a i nisi valjda jedini takav sa puškom, i Dimitrije Tucović je bio pacifista pa je isto zaglavio u cokulama negdje po blatnim rovovima, upetljan u bodljikavu žicu.

Upadaš u kamion i odlaziš skupa s njima, a da i ne znate točno kuda, a kamoli što vas čeka.

Uvijek si bio među njima, bez njih jednostavno ne možeš, s njima si i kad se vesele i kada mrže.

Ali išao si s njima samo kada si htio i urlao s njima ono što si htio. Kad su urlali "Popadiću pederu" ti si šutio, bio si s njima ali i nisi bio s njima, bio si u gomili, a bio si prokleta sam.

Znao si da svaki glupan može urlati "Popadiću pederu" a da ne može svaki glupan napisati "ča je život vengo fantažija".

On ih je provocirao i tjerao svoje do kraja i evala mu bilo, to je bio njegov način.

I znao si da su pravi pjesnici tako rijetki, pa zar ih se mora još i mrziti.

Niste dovoljno veliki da ne biste poznavali mržnju i zavist. Budite stoga barem dovoljno veliki da ih se stidite.

F. Nietzsche

Nije lako ne urlati kada svi oko tebe urlaju i nije lako ne mrziti kada svi mrže....., nije lako biti sam.

Opet granate i opet nisi uspio stići do skloništa. Ovdje smo u nekakvom klinu i gađaju nas sa dvije strane. Tuku gotovo svaki dan, ne daju nam mira. Došao si napokon do skloništa, krcato je do ulaza, vraćaš se, glavinjaš uokolo, tražiš nekakav zaklon, bacaš se između stijena, zvižduk, eksplozija, zvižduk, dajte prestanite više, je li bilo dosta, proklinješ dan kada si se ukrcao u kamion, što ti je ovo trebalo. Znanje i iskustvo mnogo znače ali sve je ovo ipak prokleti rulet i što ga više igraš veće su ti šanse da se kuglica zaustavi na tvom broju, čisti račun vjerojatnosti. Mnogi od onih što su urlali, što su mahali, što su se busali, sada stoje kući ili su na nekom mnogo sigurnijem mjestu od ovoga. Gori mu rodno selo, a on doma grije ženi guzicu.

Dobro što si se sad raskokodakao, do jučer si još šetao po Rivi, sad znaš kako je to. I što si ti uopće toliko bitan, što znači taj tvoj život za jednu Hrvatsku, doduše taj život je sve što imaš.

Ma sve, sve za Hrvatsku, alles!

Ovo ti je do sada najgore " dok god možeš reći ovo je najgore, znači da još nije najgore" rekao bi Shakespeare.

Al' u njegovo doba nisu postojale haubice, tenkovi, browninzi, nagazno

odskočne mine, snajperi, beztrajni topovi, IC-i, trombloni, zolja, prigušivači, maljutke, blizinski upaljači i ostale tekovine civilizacije, u ono vrijeme našli bi se majmuni na nekoj ledini i udri, pa tko koga, i nisu se mrcvarili godinama po brdima i rovovima.

Evo te iza nekog zida s još dvojicom, u pauzi između granata slažete kamenje oko sebe. Paljba jenjava.

Zamisli kako je tek ovdje bilo prije desetak dana kada su naši ovdje slomili njihovu ofenzivu, velika je to bitka bila.

Uputila se prasad da izbije na more, htjeli su da uđu u Metković, u Ploče, ali su se malo precjenili i to ih je skupo koštalo; ni avioni im nisu pomogli, šest ih je oboreno u jednom danu.

Oni te gađaju, a ti si bio svojedobno na radnoj akciji u Nišu, oni bi da te ubiju, a ti si im kopao PTT kanale da bi tamo neka selendra dobila telefon, sa svojih deset prstiju si gradio autoput Beograd-Niš, gradio si Srbiju idiote i još imaš obraza da to glasno kažeš.

Pa neka si, bar smo gradili, bar nismo rušili i to je nešto, kiša pada, a mi kopamo i to sve uz pjesmu, i bilo ti je dobro, možda zato što si imao tek sedamnaest godina.

Sadili smo boriće i danas su to već veliki borovi, oni proizvode kisik, kisik ide u atmosferu, a atmosfera je zajednička i čitava planeta diše isti zrak, pa i Srbija je na kraju krajeva dio planete.

A i tamo su te skojevcijebali u potiljak, imali su pik na tebe, a da ne znaš točno zbog čega, kopao si za dvojicu, ali se izgleda nisi uklapao u neke njihove sheme.

I priznaj majmune da ti je bilo krivo što nikada nisi dizao zastavu, to je onda bila čast, svi su došli na red da dižu zastavu, neki i po više puta, samo ti nikada, i bilo ti je strašno krivo, priznaj majmune.

Komesari su inzistirali na nekakvim glupim normama, to su im bili nekakvi poeni, koje bi kasnije iskoristili u nekakvim svojim glupim komitetima.

Pa tek Pasjača, da tako se zvala ona močvara, nikad je nećeš zaboraviti, prigodno ime, nema šta. Dovedi su nas tamo u pet izjutra i natjerali da skaćemo u hladnu vodu do pasa, da bi mašklinima i lopatama proširili kanale za odvodnjavanje i to bez čizama, bez ičega, nevjerojatno. Poslije kad je upeklo sunce, nastao je urnebes, svi smo se valjali u blatu, skakali na glavu u kanale, gađali se blatom, totalno ludilo.

Buđenje je bilo svako jutro osim nedjelje u petnaest do četiri i to ti danas nitko ne vjeruje, bilo je doba ljetnog solsticija a mi smo se dizali po mraku, pa spremanje kreveta, pa gimnastika, pa dizanje zastave, pa čekanje u redu za doručak, pa.....sve u svemu režim gori nego u kasarni.

Radio si kao nikad u životu, nikad ni prije ni poslije nisi toliko radio, a hrana je bila očajna, i kada se to spoji sa noćnim lumpovanjima, rezultat je bio da su neki smršavili i po petnaest kilograma. Bili smo jednostavno prisiljeni da noću krademo voće po po okolnim dvorištima.

I svemu tome unatoč, ti kažeš da ti je bilo dobro. Pa kako to objašnjavaš? Da, bio si mlad i blesav, ali nije to to, ako ćemo pravo ni danas nisi puno pametniji.

Bilo je tu ipak nešto drugo, bilo je ono kad bi netko imao novaca za pivo, svi bi pili to jedno pivo, isto je bilo i sa sladoledom, doduše nije bilo baš najhigijenskije ali hoću reći da ono što je imao netko imali smo svi, novac tu nije imao značaja, sve smo dijelili i bili smo onakvi kakvi u biti jesmo, na ljudima nije bilo onih fasada od uspjeha, one neuroze zbog statusa, zbog novca.

Bili smo svi jednaki, a opet tako različiti i svak je imao mjesta i nitko nije bio odbačen, marginaliziran.

Možda bi tako nekako trebalo izgledati ljudsko društvo, samo naravno na višem stupnju i bogatije, bez iscrpljujućeg rada, ali takvi bi trebali biti odnosi među ljudima, to je sigurno.

I mi se često spominjemo takvih ili sličnih situacija i vremena, kao dana sreće, kada nismo imali ništa, a imali smo sve. Imali smo jedni druge,,,,,,,,,,,,,imali smo sebe.

I dobro se sjećaš momenta kada je mala Nataša došla uplakana sa nekakvog sastanka. Napala ju je nekakva srbijanska skojevka samo zato što ima albansko prezime. Iškanierala ju je šovinistička svinja i sad plače mala Nataša. Plače mala Nataša jer je osjetila ljudsku hladnoću, jer se prestravila od ljudske zlobe, jer je vidjela ledeni zid od ljudske gluposti. A od svih zidova najtvrdi je zid ljudske gluposti.

There must have been a door there in the wall

R. Waters

Danas su te svinje došle na svoje u Srbiji, te svinje koje misle da su

bolje od Albanaca, od Muslimana i od svih drugih samo zato što imaju drukčija imena i da su zbog toga iznad njih, da su viši nivo.

I plaču danas milijuni Nataša, a sve zbog gluposti ljudske.

Izopijali smo se jedne večeri od neke jeftine votke, bilo nas je odsvakud, tražio si od onog Srbina da pjeva "tamo daleko", on se plašio da ga ne proglase nacionalistom, a ti si inzistirao, zanimala su te riječi, sviđala ti se ta pjesma, u njoj nema mržnje za razliku od nekih, i pjevali ste svi zajedno sve.

Sjećaš se i završetka radne akcije kada smo se pozdravljali pred ulazak u autobuse. To je bio rastanak a kažu da su rastanci tužni, i sjećaš se onog malog Bosanca koji je negdje na sredini između autobusa stao da plače, a plakao je kao godina, kojih je imao negdje desetak i onako zabrijane plave glavice asociirao je na klince iz poratnih crno-bijelih žurnala. Kad su vidjele njega kako plače, počele su i naše ženske plakati, i svi su počeli da plaču.

Znakovita slika, brigade se rastaju, a mali Bosanac plače i svi u suzama.

Što je bilo Stipe? Ha ha, čemu taj fažol oko ušiju?

Ma pusti, sjedili smo na ulazu u zemunicu i marendavali, i kad je granula prva granata baci mi budala od panike do vrha punu porciju fažola u prsi. Pogledaj, šta mi učini.

Opet se penjemo na brdo, on ne nosi kacigu; Veli:" Ako ti je suđeno, suđeno ti je. "Ti ne vjeruješ u tu sudbinu i volio bi da imaš i duplu kacigu na glavi, kad se zrakom razlete užareni komadi željeza i olova, volio bi da imaš i pancirku, ne nosi je bez veze svaki Amer na sebi. Teško da bi te zaštitila od metka, ali kažu da dobro štiti od gelera, a od toga se najviše i gine.

Nisu je dali nikome od nas. Zato se po Tuškancu starčad voza u blindiranim BMW-ima zaogrnuti u pancirne dekice. Ni oni ne vjeruju u sudbinu.

Stvarno su ljudi, uglavnom su mlađi a ima dosta i starijih, jedan od njih ima na ruci istetovirano JNA. Kad vidiš njih i ti poludiš, pravi su i ne bi te nikad ostavili ranjenog u to si siguran, vjeruješ im i išao bi s njima do kraja, do Prevlake.

Tek sada vidiš koliko ih je ustvari malo, i sve ih je manje, a da nije bilo njih vjerovatno bi četnici došli do Ploča. Za to vrijeme dok oni lude po čukama bagra krade, razvlači, grabi. Veliki tobolčari užurbano pune

svoje sepete i još malo pa će čitava Hrvatska izgledati kao kao da je preko nje prohujalo mastodonsko jato skakavaca. Pa jesu li to ljudi ili termiti? Takvi su uvijek atento, a kada je svima loše samo je hijenama dobro. Istinske pizde su u biti veoma rijetke, pa zašto su onda uglavnom uvijek gore.

"Netko dobro pjeva, a ja dobro trgujem" izjavio je jedan ovdašnji uspjeti majmun.

A netko dobro gine, dodao bi netko.

Vidiš u daljini kako se premještaju tenkovi, muvaju se glupe kornjače.

Pada ti na pamet spot Paula McCourtneya, ono kada neprijateljski vojnici izlaze iz rovova, razmjenjuju slike i igraju nogomet na ničijoj zemlji. Lako je njemu pjevati i prodavati pamet, nakrcao se para i sad vjerojatno živi u nekakvom zamku. Misliš da je Lenonn bio nešto drugo. Izašao je na ulice, napravio divne pjesme, stvarno je nešto pokušao ali ako ćemo pravo ni on nije uspio nešto bitno promijeniti. Izgleda da samo Jura ovdje nešto pokušava, ima srca momak, dolaze zore s "Bilim cvitkom".

So baby take good look at my face
You see my smile lux over place
If you look closer it's easy to tracks
Tracks of my tears

Nisam otkrio čija je ovo pjesma (refren), divne melodije. Na ovu stvar su ludovali napušeni vojnici u zemunici, iz Stoneovog filma "Vod". Ne znam zašto, ali mi je često lupala po mozgu, a i šire.

Siguran si da bi i na drugoj strani našao nekog s kim bi mogao popričati, kao čovjek s čovjekom, popiti piće, siguran si pa makar taj bio jedan od njih tisuću. Ne možeš mrziti do kraja i to je jedan od razloga zašto slažeš ove citate, i to je jedan od razloga što ne možeš biti totalni vojnik, i što nisi ni pukovnik ni pokojnik, iako za ovo drugo u današnjim vremenima nikad nije kasno. Da si potpuno uvjeren u svoju mržnju, i da si uvjeren da oružje može nešto zbilja riješiti, sigurno bi tada išao do kraja, a ne bi sada ovdje mudrovao, toliko poznaješ sebe.

Možda je za sve kriv tvoj pokojni Dida. A bio je jedan od onih naivnih, buntovnih težaka - anarhista kakvih se još može naći po Dalmaciji, po Reggio Emiliji, po Kataloniji, po Meksiku, a Srednja i Južna Amerika su ih krcate.

Bio je jedan od onih koji su sa nadom pogledavali put velike Rusije i koji su pričali da tamo ima jedan veliki kip Lenjina sa ispruženom rukom, koji gleda u daljinu, a toliko je ogroman da mu na ruku slijeću avioni.

Takvi pomalo izumiru i Frane Barbieri je bio iz tih krajeva ali je na vrijeme zaključio da je "Staljinizam vulgarni i primitivni derivat, ali ipak derivat marksizma i lenjinizma", a za sebe je tvrdio da je uvjereni ljevičar.

Imao si pet-šest godina i tek si počeo učiti slova, taman si sricao prve riječi i nije te baš išlo, a onda je došao tvoj Dida i napunio ti glavu kako je jednom živio jedan strašno pametan čovjek, bio je najpametniji od svih ljudi koji su ikada živjeli na zemlji, jednostavno totalni genijalac, i mogao je u jednom trenu pročitati čitave četiri rečenice, a zvao se Lenjin.

I povjerovao si mu, i mislio si pa stvarno je bio genijalan. Eto ja ne mogu ni jednu riječ pročitati odjednom, a on čak četiri rečenice, i bio si u isto vrijeme oduševljen njime, ali i utučen, i mislio si kako nikada nećeš biti tako pametan kao Lenjin, jer si jadan, glup i nesavršen.

Nije čudo što si mu povjerovao, jer bio si dijete, a djeca povjeruju sve što im kažete jer misle da su odrasli mnogo pametniji od njih i da sve znaju.

Tako je i Krleža kao klinac intezivno udisao tamjan po gornjogradskim crkvama, poslije ga je crkva razapinjala, poslije poslije su i crkvu razapeli, poslije poslije poslije je danas.

A zadnjih godina je crkva bila jedino mjesto gdje si mogao čuti pokoju pametnu riječ, naravno ne od bilo koga, samo tamo si mogao čuti da netko pominje Fromma.

Poslije si naravno naučio čitati, al' nikad četiri rečenice od puta i ta Lenjinova genijalnost ti je kao nekakva grudva u mozgu ostala dosta godina. I prije nego si počeo gutati Londona, da bi raščistio neke stvari, uzeo si čitati Lenjina. A bio ti je glup i monoton, stvarno ništa naročito i grdno si se razočarao, ali što je najgore ne i potpuno, slutio si da ispod slojeva dosade ipak mora da čami neka vječna ideja, koja je zavela i tvog Didu i Orwella i mnoge .

I učili su te: budi mrav! Mali, tihi, neprimjetljivi, pametni, marljivi, strpljivi realist. Sitni štediša. Ljeti skrbi za zimu. Jedan je razbojnik bio i pjesnik.

R. Marinković

I ti si se divio razbojnicima i pjesnicima, divio si se tim buntovnicima i sa uživanjem si izgovarao imena velikih Meksikanaca. Interesirali su te ti razbojnici koji nisu znali što hoće ali su dobro znali što neće, a i to je nešto, i sirotinja je bila uz njih.

volio bih da si nalik na one
bradate i silne momke
da čumez dižeš na noge
i da te nude cigaretom i alkoholom
da nosiš šljivu ispod lijevog oka
i višeš parole što strašno zvuče
i da si bitnik i pravi anarhist
i zato kreni drugom stranom jablane
kreni

B. štulić

Idite imate putove
imate vrtove, imate lijehe
imate domove, imate krovove
imate pravila, i traktate, filizofe i učenjake
Ja imam svoju ludost
Dižem je kao baklju da zapalim tamnu noć
i osjećam pjenu, i krv i pjesmu na usnama
vode me Bog i đavo i nitko više

Jose Regio

Ti tvoji razbojnici su obavezno bili gubitnici. Završavali bi često u krvi, u zločinu, skončavali bi pred streljačkim vodovima, na vješalima, u cirozi pod mostovima, a ti si im se ipak divio - jer bar su pokušali.

Leševi smrde do neba. Kad prolazimo pokraj njih stavimo nekakvu travu pod nos, ali ne pomaže mnogo, osam ih leži tu, razasutih u udolini između brda, a izgleda da ih ima još uokolo između mina.

Pogledaj ih, pogledaj dobro ta trupla, ovako možeš i ti zaglaviti negdje po ovim gudurama, razmisli.

Natjerali su konja preko minskog polja, do nas je došao sav u krvi, skratili smo mu muke i sad je tu među ostalim leševima. Kažu da su od Bijelog Polja. Služio si vojsku s jednim momkom iz Bijelog Polja i bio si dobar s njim, studirao je u Beogradu i znao ti se javiti telefonom do pred sam rat, dok god se moglo, nije valjda sad među njima.

A i ta vojska, i tu si proveo glupih četrnaest mjeseci, ni tamo se nisi previše žalio, tebi je uvijek stvarno malo trebalo da ti bude dobro. Imao si sto pedeset i šest dana straže. Čitavih pet mjeseci života si proveo čuvajući nekakva glupa skladišta oružja.

Stvarno su te dobro istrenirali da tupiš u mrak, to će ti kasnije mnogo značiti u životu.

I u svakom od tih sto pedeset i šest dana, po sto pedeset i šest puta bi se upitao - koliko li momaka kao što si ti na ovoj kugli zemaljskoj čuva u ovom trenutku ta ista glupa skladišta oružja, i da li je to dostojno čovjeka, i ima li to ikakvog smisla i ta vojska i to stražarenje, a pogotovo to oružje?

Prisjećaš se scene kada se ona crnogorska budalina vratila s redovnog odsustva i kada je na ulazu u spavaonicu umjesto pozdrava glasno konstatirao:

- uh što sam se izjebao!

- a jesi li se Drago izjebao?

- ma, ne pitaj me ništa Splici, izjebo me put.

Ili skeč kad si prilikom zaduživanja opreme rekao onom Bosancu da ti doda mudante.

(začuđeno) - molim?

(ponovljeno) - dodaj mi te mudante.

(iznervirano) - ma mudam ja tebe!

Stvarno je bilo svega u toj vojsci. Pa pogledaj samo ovaj teren, ovo poprište oko sebe. Ovdje su hrvatska sela, tamo iza prema istoku su srpska, ispred

nas su muslimanska i hrvatska sela, još ispred je Stolac gdje su muslimani u većini. Na jednom kvadratnom kilometru mogu se naći tri nacije, tri religije, a sve ista sirotinja. Ovdje je historijski mikser zbilja bio hirovit. I gdje su krenuli s tom silom i šta ta sila može ovdje riješiti. Mir nametnut silom košta previše ljudskih života, i ne samo života, a na horizontu takvog mira uvijek će biti crni oblaci nasilja i smrti. Samo razum može donijeti pravi mir. Da li je kasno za razum i ljubav?

Ma nikad nije kasno, treba pokušati.

Nitko nam ne može pomoći ako sami sebi ne pomognemo, ako se već jednom ne počnemo izvlačiti iz ovih krvavih govana.

Mutna je to svjetlost na kraju tunela na koju se oni pozivaju, polarna je to svjetlost, iluzija je to, takve svjetlosti nema, mrak je to. Taj njihov tunel nema kraja, zid je to, i to treba shvatiti danas. Danas!

Kad smo ušli u onu kuću, zanimalo nas je tko je vlasnik.

Stanovnici su pobjegli pred ratom i čitavo ovo vrijeme nisi vidio ni jedno civilno čeljade, a da ne govorimo o ženama.

Našli smo ime i prezime domaćina, nemoguće, pa izgleda da se radi o srpskoj kući, ali po imenu se to ne može zasigurno zaključiti, kopamo po papirima, mora biti još nešto, mora postojati neka razlika; nalazimo božićnu čestitku, ali ni to nam ne pomaže mnogo. Mogla bi po izgledu i tekstu biti i pravoslavna i katolička, grozničavo nastavljamo, mora biti neki ključ, napokon, pa tako je...- datum čestitke odgovara katoličkom Božiću, dakle radi se ipak o hrvatskoj kući.

Tisućljetni raskol kršćanske crkve odrazio se na crnom poštanskom pečatu, istraga je završena.

Izgleda da se negdje među ovim zaseocima nalazi pupak čitave planete i da se tu lome Istok i Zapad, Sjever i Jug, i da bi ovo bezumlje moglo biti zadnje iskušenje za sve nas i da bi ovaj balkanski karneval lako mogao završiti negdje na Pacifiku.

Sve je prokleta moguće, sve bi moglo otići kvragu, ti političari su tako užasno realni, a realnost je drugo ime za malogradansku glupost. Ne vjeruješ u političare i njihovu pamet, ni u njihove štabove mudrih glava, ni u njihove institute znanja. Oni prikupljaju informacije koje su kvalitetne i uredno ažurirane, onda ih obrađuju i tada na osnovu svega toga, dakle ne ishitreno, ne proizvoljno, donose realne i mudre odluke.

Ali u nepametnom svijetu sve to može biti samo maska za neznanje.

Ne zavaravajmo se, nema nikakve lucidne pameti koja vodi ovu planetu, koja ju vodi u sretnije orbite, sve je to stihija pohlepe i gluposti. Njihova pamet zastrašuje. E da su bar oni razumni, kad smo već mi budale. Povijest je puna mudraca koji su činili strašne greške. Strasti jednostavno krenu i ratovi se razlete po kontinentima kao žohari po podu prljave garaže, kada uključite svjetlo.

Još ima ljudi koji spominju da se Hitler mogao zaustaviti ispred Madrida, ali su zapadni Solomuni bili realni i mudri te ostali neutralni u slučaju Republike, slali su im samo nešto humanitarne pomoći. Orwell ih je otvoreno optuživao da su bili profašisti. Koju godinu kasnije svoju su neodlučnost platili po tisućurostrukoj cijeni, a i dan danas ih slave kao velike političare i vojskovođe.

Realizam (nepoštenje) dio je političke atmosfere koja vlada našim vremenom. Ako postoji izlaz iz moralnog svinjca u kojem živimo, onda je prvi korak u tom pravcu da shvatimo kako se realizam ne isplati i da prodati svoje prijatelje te sjesti i trljati ruke dok ih se uništava, nije baš poslijednja riječ političke mudrosti.

G. Orwell

Znati da bi se predvidjelo, predvidjeti da bi se djelovalo.

A. Comte

Oni nisu djelovali jer nisu mogli predvidjeti, a nisu predvidjeli jer nisu znali, znači bili su glupi. Ili još gore ako su znali a nisu djelovali, jer su smatrali da je i zlo neminovno za naše dobro, onda su demoni.

Zločinci su uvijek sigurni u svoje znanje, a zločin se od gluposti ne može odijeliti, glupost je uvijek prva.

A kad se ratovi uguše pod prašinom ruševina, preživjeli izlaze da bi napravili bolje i ljepše gradove i svako malo sebi u bradu napomenu "samo da rata ne bude." Kao da je rat elementarna nepogoda kao oluja, možda bi čak i ciklone lakše spriječili, kao da je rat nešto neminovno, suđeno, nepojmljivo, kao nebeska kazna a ne produkt našeg društva, našeg načina života, naše nesavršenosti, naše gluposti.

Ma kakva sudbina, granate navode ljudi, a ne bogovi.
Kada grom ubije čovjeka, kaže se - bilo mu je suđeno.

Ali B.Franklin je objasnio munje i gromove, doduše nije ni to bilo tako davno, nema od toga ni dvjesto i pedeset godina. Shvatio je gromove i izumio gromobran, i tako spasio tisuće života. Do gromobrana je došao snagom razuma - znanjem.

Gromobran pobjeđuje sudbinu.

Znanjem se isto tako mogu pobjediti i ratovi, i još mnogo toga.

"Putnik ne vidi istu užad kao i brodska posada" veli Borges.

Nešto ipak treba znati. Postoji jedna matematika, najvažnija za čovjeka, matematika o miru i ljudskoj sreći, ona ima svoje zakone.

Neke od tih zakona smo otkrili, i to treba naučiti prije svega, jer nepoznavanje tih zakona je fatalno. Premda je očito da se mi gotovo i ne obaziremo na njih, jer mi više nemamo što naučiti, jer mi sve znamo, jer je nama sve jasno. Ta matematika uopće nije tako teška, mi smo teški, teška je naša glupost. A za shvatiti i primjeniti te zakone koji su otkriveni, nisu potrebne nikakve diplome, potrebno je samo nešto volje za život.

Nema više Marinka i Mladena. Kako nema? Pa još jučer si skupa s njima čamio u skloništu, a danas ih nema. Uvijek su bili zajedno, dva prijatelja, dva brata, zajedno su i poginuli.

Proveo si s njima deset dana, a kao da si ih poznavao čitav život i pričali su nam što su sve prošli, kako su se samo smijali Igoru što mu ne daju domovnicu jer je rođen u Beogradu, opština Savski venac, čak im je i smijeh bio sličan. Koliko li je samo života bilo u njima. Bili su pravi.

Vraćamo se u bazu sa dva ranca viška.

Dva ranca stoje na podu, jedan do drugog. I mi pogledavamo ta dva ranca, mi šutimo, mi istovaramo kamion, i mi kao nešto razgovaramo, ali mi ustvari šutimo .

I mislimo na njih, i vidimo njihova lica, i čujemo njihov glas, njihov smijeh, i pitamo se zašto, i vapimo osvetu i još mnogo mnogo toga što se ne može izreći, jer riječi su banalne, jer takve riječi ne postoje, i zato šutimo.

Šutimo i gledamo u crnu glatku površinu jezera koje je negdje duboko u nama.

Idemo dalje. Penjemo se na brdo, na nova brda, navodimo nove vatre, čuvamo se od novih granata. Gotovo čitav dan smo ispod zemlje, gadovi imaju oružja i municije u izobilju, uskoro će ovdje biti više gelera nego kamenja. Evo sad još i avioni, drže se visine, opekli su se, čuju se naši

protuavionci. Što je ovo, čudan zvuk kao da trokira, da nije pogođen, ali to je ustvari zvuk avionskog mitraljeza.

Bogami ovaj se spušta i to prema nama, užasna buka dok pikira. Osjećam kako je prokletu moćan, a ti beznačajni mrav, strahovita detonacija, bacio je bombu par stotina metara od nas, svo to vrijeme u glavi ti svira Pink Floyd (The Wall).

Izlazimo vani premda i dalje pada čelična kiša, mora se, kad mogu oni možeš i ti, a i nije to toliko strašno, navikne se čovjek na sve. Sad već znaš po zvuku granate koja bi mogla biti tvoja, a koja ne. Tenkovske su prokletu brze, daju ti tek toliko vremena da se uspiješ baciti, ali se od njih mnogo lakše skloniti nego od ovih prokletih parabola i ako nemaš metar zemlje poviše glave, teoretski te svugdje mogu naći.

Da su bar te avione zabranili, to im i ne bi predstavljalo neki problem, ali nisu. Eto šalju hranu i lijekove, da nije toga mnogo bi još naroda skapalo, bacaju Bosancima pakete iz zraka kao i Kurdima prije neku godinu. A svi smo mi Kurdi stari moj, svi smo mi Kurdi i svi smo mi Muslimani i svi smo mi Palestinci i Albanci i Hrvati i Makedonci i Grci i Meksikanci i Židovi i Kubanci i Srbi i Nijemci i Kenijci i Šiti i Baski i Kolumbijci i Ukrajinci i Romi i Kinezi i Bušmani i Eskimi i Ameri i Japanci i Letonci i Crni i Žuti i Narančasti i...

"Svaka bitka zapravo je samoubojstvo jedne te iste vojske"

M. Krleža

I svi smo mi i sitni i veliki i pohlepni i naivni i egoistični i dobri i lukavi i glupani i zločinci i krvolovci i razdražljivi i pametni i tužni i lijepi i radosni i gadovi i blesavi i zli i ograničeni i plemeniti, svi smo mi ljudi stari moj.

I svi se ponavljamo, i veliki i čisti,
kao djeca što neznaju još ni svojih imena.

.....

Strašno je ovo reći u uho oholosti
no vrlo srećno za očajničku sreću,
da svi smo isti u zloći i radosti,
i da nam breme kobi počiva na pleću.

Tin Ujević

On je otkaćen, blago rečeno, a kako i ne bi, kad je prošao kninski zatvor, dovodili su djecu da ih tuku nogama po bubrezima, da se uče mrziti ustaše.

Na frontu je uglavnom sve u redu, ali se zato doma piju "tablete za juriš". Ništa čudno, jer ako nastavimo ovim tempom još koji mjesec, gotovo svi ćemo ulaziti u apoteku kao u kantu. Stariji bi se mogli definitivno vratiti alkoholu, a mlađi na heroin.

A sve ih voliš i opraštaš im sve, čak i njima, i onima preko, opraštaš im, premda znaš da oni tebi najvjerojatnije ne bi nikada oprostili. Ali tko si ti, tko si ti majmune, tko si ti da opraštaš. Na Bogu je da oprašta, naše je da ubijamo i da bivamo ubijeni.

S nepovjerenjem gledaš na sklonište, izgleda kao kapelica na vrhu brda i služi kao orijentir najmanje deset kilometara uokolo. Ima li smisla ulaziti u nj, direktan pogodak i adio, a već ga je okrznilo par tenkovskih granata. Stalno spominješ skloništa, mnogo ti je drag tvoj životić.

Noć. Vjetar na mahove donosi pijanu pjesmu. Je li čuješ? Pa nisu normalni, guslaju evo čitavu noć, ufuravaju se, plemena garant idu izjutra u napad, vjeruj ti meni.

E jebo vas vaš Winnetou u vrh guzice!

Bio bi nekako mirniji da su tamo Talijani, misliš da ih ne bi ni Gospe natjerala da se penju uzbrdo preko mina. Pusti, dobro je, zamisli da su onamo Japanci tko bi ih ferma. K vragu i Talijani i Japanci i oni su ljudi. Boje se mraka, pucaju u mrak, bacaju bombe na mrak, ispaljuju svijetleće rakete, a ni mi nismo mnogo bolji, bar mi novi.

Još je noć a Šibenčani urlaju: "Evo zore evo dana", prilično su blesavi, došla im je smjena i kamioni ih vode nazad. Drže položaj odmah s našeg desnog krila i gledao si jučer pola dana kako ih tuku haubice i gutao pljuvačku, znao si da negdje između tih eksplozija čuće živi ljudi i da se ti ne povlače tek tako, i znao si da svakog momenta mogu okrenuti cijevi samo za koji stupanj i udariti po nama.

Jure kamioni po ovim jadnim, uskim cestama sa ugašenim svjetlima kao kakve poludjele mračne kuće, kao slijepe kocke, kao nečastive crne kutije i kad ih čuješ treba bježati s puta.

Kući si proveo sedam nervoznih dana i opet se vraćaš, ideš s njima. Kad ratuješ ti si prašinar, kad radiš onda si šljaker, proleterčina, vječni fizički radnik. Doduše nisi se baš naradio u životu, stalno si kao nešto studirao. Svi žele gore, a tebi je draže bilo dolje, ugodnije si se osjećao među onima običnima, bili su nekako iskreniji, možda zato što nisu premazani onom masnom glazurom uspjeha i što iz njih ne kriči toliko ono

"ja pametan", "ja znam", što su više ljudi a manje maske, što su naivni i što ih oni gore uvijek preveslaju, iskoriste, pokradu, zajebu, ne treba napominjati da oni dolje i rintaju i ratuju za njih.

Borba se vodi i gore i dolje, ona dolje izgleda na prvi pogled okrutnija a možda je samo iskrenija. Ali ni to nije bilo za tebe, nisi mogao biti dovoljno bezobziran i okrutan. I kada bi on pao na pod nisi imao srca da ga izmlatiš nogama, jednostavno nisi mogao, isuviše si mek, i to te je koštalo. Oni se nisu libili da te iscipelare dok bi ti ležao na zemlji, jednom si tako jedva uspio izvući živu glavu, koja je doduše bila tri broja veća. Onda bi gorio od osвете, htio si im zapaliti automobile, zatući ih letvom u mraku jednog po jednog. Ovo prvo bi možda i učinio, ali ono drugo sigurno ne bi. Na kraju bi prešao preko svega, oprostio bi, ali ne zato što si toliko dobrodušan, mnogo si zla učinio drugima a i sebi zbog svoje gluposti, već zbog običnog egoizma. Zašto da radi nekih idiota sebi zagorčaš život?

Kod siromašnih je jači nacionalni osjećaj nego kod imućnih.

G. Orwell

Priprosti imaju intuiciju pojedinačnog, koja je jedina prava.

U. Eco

Jedino intuicija pruža uvid u srž života. Ona je bljesak samoočiglednosti.

H. Bergson

Oni gore su uvijek odgovorniji jer su uvijek tu da opravdaju mržnju, da obrazlože, potpišu, ovjere, jer oni znaju, jer oni posjeduju nauku, jer im je sve jasno, jer su uspješni, jer su se snašli, jer imaju svega, jer su pametni.

UOPĆE NIJE DOBRO....

Uopće nije dobro ostavljati intelektualce da se
igraju šibicama
Jer ova gospoda kad ih ostavite same
Mentalni svijet ove gospode
Uopće nije tako blistav
I prepušten sam sebi
Radi potpuno neodgovorno
I odmah uzima sebe
Navodno nesebično a u slavu neimara
Za spomenik samome sebi
Ponovimo to znači mentalni svijet ove gospode
Prepušten sam sebi
Momentarno
Doživljava sebe
Monumentalno.

J. Prevert

Ujutro ste zadovoljni samim sobom, a uveče brojite novac i kamo god krenuli, stiže vaša nadmenost prije vas.

I. Andrić

Znao si navratiti i do tih uspješnih, do tih elita jer i oni su ti dragi, a oni su ti se smijali iza leđa, ti si se njima smijao u lice premda to nisu primjećivali, prokleti snobovi, "oni koji ljepotu prstom pokazuju" (Prevert), oni kao razumiju umjetnost i estetiku i sve, i kao imaju stila, oni kao kuže i uvijek prvi saznaju i prvi kupe i prodaju, i uvijek se izvuku i snađu, jer oni znaju, jer oni nisu budale, kao oni dolje.

A ti si kao dolje, kao neki bitnik, glumiš nekakvog kmeta slobodnjaka, a možda je to samo krinka jer se nisi snašao, jer nisi uspio, jer nemaš novaca, jer si u biti glup. Doduše nisi se nešto ni trudio, čak si i

izbjegavao u zadnje vrijeme, jer nikada nisi držao do tog njihovog uspjeha, jer si znao da je to šuplje, da je to prazno, da je to ništa, da je sve to ustvari prilično žalosno i da globalno gledano nema nikakvog smisla, i da se iza te

čakline uspjeha uglavnom prostire tužna malograđanska neuroza i napeta užurbana dosada.

Nema ništa ljepše na svijetu od jedne uspjele životinje.

J. Prevert

Too much monkey business.

C. Berry

Ali svijet je tako sazdan i od nečeg se živjeti mora. Svojedobno si prodavao knjige po firmama, obilazio kancelarije i ponavljao ljudima da nema ništa pametnije od ulaganja novaca u neku dobru knjigu, pogotovo ako je na otplatu.

I kada bi u danu prodao dosta knjiga, tada bi bio dobre volje, pun sebe, zadovoljan, ozaren, a kad prodaja ne bi išla, onda to već ne bi bilo to, bio bi lošije volje. Obuzelo te, mislio si uglavnom na postotke, provizije, rojili su se planovi u glavi, ambicije, što bi trebalo kupiti, u što uložiti, groznica, more money, more money! Ponese to, raznese to čovjeka vrlo lako. Onda si se jednog jutra zapitao, pa stani, pa kuda ovo vodi, zar da moje raspoloženje ovisi o tome koliko ću Biblija i rječnika utopiti, koliko ću novca zaraditi, koliko ću ljudi uspijети uvjeriti, prevariti, koliko ću dobro lagati. Stani, razmisli, stani dok nije kasno, nije to za tebe Pivac, jebeš "život kako ga piše cedevita", nisi ti ta faca, nije to ni za njih. Ali lako je tebi mudrovati i furati život kako ga piše mala piva.

Ja sam pas koji nema gazde, s kratkim repom, a narod se sastoji od pasa na lancu, i svaki od njih ima na repu mnogo čičaka i svaki pas obožava svoju kućicu.

M. Gorki

Misliš da sve što čovjek može postići u životu jest da bude čovjek, da postaje čovjek, da ostane čovjek. Da to je jedini ljudski uspjeh, a sve drugo

je ništa. I misliš da nije slučajno da je i Isus tipovao na one dolje, na one koji se nisu snašli, na one nesposobne i prezrene, na gubitnike.

Zamrzio si marketing davno prije nego što si ga morao polagati, učili su te o velikoj budućnosti marketinškog načina razmišljanja, to je čitava filozofija, jedan je majmun čak tvrdio da je marketing ljubav, kao vi imate robu ili uslugu, a oni potrebu i vi se prožimate, vi se kao volite. Grozno!

Rijetko je tko pominjao pohlepu, taj animalni egoizam koji stoji iza svega toga, doduše dobro napudran i preleven svim bojama i štofovima, te doveden do neprepoznavanja, a to je u suštini ista ona egoistična pohlepa koja se pomamljuje za teritorijima, za krvlju.

Sve je to prokleta povezano, sve to drži na okupu ona matematika koju su pominjali pjesnici.

Ljepota svemira se ne sastoji samo od jedinstva raznolikosti, nego i od raznolikosti jedinstva.

.....

Ako ne postoji red u svijetu, postoji bar skup veza među djelićima onoga što se u svijetu zbiva.

U. Eco

Red i veza ideja jesu isti kao red i veza stvari.

B. Spinoza

Sve je to itekako povezano i nije slučajno, nije uopće slučajno što su u španjolskom građanskom ratu na istoj strani bili Orwell i Hemingway i Lorca i Unamano i Picaso, a na drugoj strani nitko, vakum, samo stare krvave krpetine (zastave) na kojima je pisalo TRADICIJA.

Prosvjetiteljstvo odbacuje svaki dogmatski autoritet i odriče svaku vrijednost tradiciji kao tradiciji, ako ona nije utemeljena na umu.

B. Kalin

Ovo je dobro rečeno - tradicija koja je utemeljena na umu, pa gdje ćeš žešće tradicije od Sokrata, ali ima, ima i žešća tradicija; tradicija egoizma, pohlepe, narcisoidnosti čopora, tradicija gluposti. Recimo otvoreno tradicija posjedovanja, privatnog vlasništva i grupnog (nacionalnog) samoljublja.

To je tradicija primata i ona je tradicionalnija od tradicije homo sapiensa.

Tradicija primata je starija. I to stoji, ali stoji i da ta tradicija vodi u propast, i u krajnjoj instanci u smrt.

I nije uopće slučajno što su nacisti palili djela Remarquea, T. Manna, Heinea, Lessinga..... a nisu bili u stanju napisati apsolutno ništa i ono što su napisali samo je dokaz njihove beskonačne narcisoidnosti koja se hrani mržnjom, koja je i izvršila one stravične zločine, samo je dokaz njihove žalosne gluposti.

Pa i ova aktualna lokalna piskarala, ovi namrgođeni dostojanstveni gavranovi, ovi punjeni tetrijebovi, kako li samo uspiju napisati čitava sabrana djela, a da ne kažu ništa.

U svojim napisima on je brižljivo i jasno iznosio na videlo po delić istine i celu svoju ništavnost.

I. Andrić

riječi su isto kao i gomile ljudi
nije nužno znati za sve
odaberi za sebe samo one prave

B. Štulić

Ljudi, poluljudi, prividni ljudi, čije se mišljenje podudara sa javnim mišljenjem, dakle javno osmišljeni poluljudi.

.....

Ali gospoda su demokratska većina, dakako, gospoda predstavljaju javno mišljenje, gospoda su arbitri ukusa.

M. Krleža

To je to, to je sigurno to, oni nemaju duha i po tome se demoni prepoznaju, oni zaziru od duha, zabranjuju ga, progone, pale, uništavaju, zatiru, permanentno strahuju od istine, to im je glavna fobija, plaše se svega što je isuviše živo, draža im je smrt, zaziru od svega što je previše široko za njihove sitne kalupe, sve treba da bude mediokritetski sivo i dosadno, nikakav glasan smijeh, nikakav neukusan plač se ne smije dopustiti.

Tišina molim, jer ovdje se radi o ozbiljnim stvarima, nikakva bezobrazna sanjarenja, zaboga tu se radi o životu i smrti, o budućnosti čitave nacije i potrebni su ozbiljni ljudi koji znaju, koji nisu od juče, oni koji su potpuno sigurni u svoju glupost.

Ljubitelji dosade
udružite snage.

B. Štulić

On je nepovjerljivo sumnjičav, kolebljiv, tako sitničavo razuman te se ne može oteti balastu mnogobrojnih predrasuda o značenju, smislu i vrijednosti historijske stvarnosti.

M. Krleža

To je to. Na njihovoj se strani ne može pojaviti jedan Prevert, jedan Goethe, jedan Remarque, Krleža, Tin, Erazmo...., takvih nema na njihovoj strani i to je zakon.

Oni ih mogu čak citirati, mogu ih pokušati iskoristiti kad su već umrli, ali ih ne mogu shvatiti, jer nisu iskreni, jer lažu, jer su isuviše glupi, jer su jednostavno sve ono protiv čega su oni pisali, protiv čega su se borili.

Da, ne mogu ih razumjeti, ali ne zbog toga jer nisu u stanju, jer nemaju sposobnosti za to, već zbog toga jer nemaju toliko drskosti, jer nemaju hrabrosti da ih razumiju, jer nemaju hrabrosti da se izvuku ispod tereta; predrasuda, dogmi, i ustaljenog načina razmišljanja.

Unatoč tomu oni ih ipak pokušavaju razumjeti, ali u okviru svog malograđanskog univerzuma i onda ih izlivaju u svoje banalne tradicionalne kalupe, a to im baš ne uspijeva, jer ti veliki su mnogo širi od njihovih misaonih kalupa, ali oni inzistiraju na tome, i oni ih silom izlivaju u te kalupe, ne bi li ih tako lakše pojмили, a da bi sebi olakšali taj naporan posao oni će ih još i raskomadati, izblatiti, izvrijeđati, okaljati, to čine godinama s Krležom, a danas čak i s Čičkom. Da gospodo čak i sa Čičkom, jer taj čovjek nije stao, nije se zadovoljio banalnim, on se i dalje pita, pita se o svemu, sumnja u gotovo sve, a to nije mala stvar, to je odlika ljudskosti i u tome je prilično usamljen.

I nije slučajno Diogen (to je onaj čudak koji je živio u bačvi) mantao po Ateni usred bijela dana sa upaljenom svijećom i kada bi ga upitali "Pa dobro Diogene jesi li normalan, što radiš s tom svijećom usred podne?" Odgovarao bi -"Tražim čovjeka".

Poslije mu je Čehov odbrusio da je lako njemu bilo tamo dolje stanovati u bačvi, volio bih vidjeti Diogena kako bi se ponašao na ovoj ruskoj zimi.

Da, to bi mogla biti ona tajna Mediterana, blaga klima, dvije srdele, kap ulja i puno smokava, ma "Viva Mediteraneo", i Grci i Turci.

Često pominiješ Španjolsku, izgleda da je tamo '36 godine bilo zborna mjesto pustolova i zanesenjaka. I da si živio u ono doba, kakva si budala, zasigurno bi pohitao da se nađeš sa velikim Hemingwayem u rovu, da dijeliš porciju sa Orwellom.

Govoriš mi o ideji
o patriotizmu generacije
da li je to skup interesa
nekorisnih ljudi

ili nešto vrijedno robije
razgovarajmo o slobodi
sjećaš li se Španije
Oh Pavel
neman je pred vratima

NON PASARAN

B. Štulić

Te internacionalne brigade su ustvari bile jedinstven slučaj u historiji. I misliš da bi to mogla biti stepenica, da je to možda bila bar klica ukidanja svih brigada, svog oružja, generala, vojnih nauka, ratova i mržnje.

Svećani hod paradnim korakom je jedan od najneugodnijih prizora na svijetu - najprimitivnija manifestacija gole sile.

G. Orwell

Možda je bolje što pustolovi nisu uspjeli u Španjolskoj, možda napokon i to je bila samo jedna od bezbroj ljudskih tragedija kroz historiju, samo jedan od prljavih ratova i vjerojatno bi poslije sve završilo u podrumima staljinističke inkvizicije.

Svako ostvarenje bilo kakvog sna pretvara se u laž, u raskrinkanu obmanu u razdiranje preživjelih svetinja u krilatu lađu.

M. Krleža

Ali unatoč svemu ipak se često sjetiš Španjolske. Čemu takva razmišljanja? Da, pročitao si nekoliko knjiga. Misliš da su bile prave? Možda. Poznaješ nekoliko pjesnika, ali ne mnogo jer si u svemu bio proketo lijen i površan. Ozbiljno si ih shvatio, povjerovao si im i to te sjebalo, u tome je stvar, a svjestan si da je to veoma opasno u ovom

svijetu, povjerovao si im i to te odnijelo, odnijelo daleko da se više nikada ne vratiš.

Ne čitaj ode sine, čitaj red vožnje
točniji je, raširi karte plovidbe

Philip Larkin

Sva istina tog univerzuma je nesigurna, praktičnom čovjeku jesu i ostaju jasni samo zarada i gubitak, samo hrana i uspjeh.

.....

Moraš štedjeti i s učestvovanjem u općim interesima, sažaljenju, povjerenju, itd, ako želiš biti ekonomičan, ako ne želiš da te upropaste iluzije.

K. Marx

Da, povjerovao si im, ali samo onima kojima si htio i samo ono što si htio povjerovati, samo ono što ti je život pokazao da je istina. Ljudi ih nazivaju genijalcima, polubogovima, čak i bogovima, i tako se ograđuju od njih, a uvidio si da se tu radi o običnim ljudima, koji su možda samo nešto hrabriji od nas. I kada govore o ljubavi, oni misle na ovu našu ljubav i kad pomijnu mržnju oni ustvari pomijnu ovu našu zajedničku mržnju. Nije slučajno što su o istim pitanjima imali ista ili bar slična mišljenja i Goethe i Prevert i Krleža i Andrić i.....i svi su oni otkrivali jednu te istu stvar, jednu te istu zajedničku istinu, zajedničku za sve ljude, svi su oni jurišali na jedno te isto brdo. Oni predstavljaju samo vrh ledene sante koja se zove čovječanstvo, i zovu nas, pružaju nam ruke, da ne ostanu sami, da već jednom izađemo iz hladne vode, jer gore sija sunce, isto sunce za sve nas.

Mi stupamo bijelim dolom u tišini,
oni, sami, gordi, dršću u visini,
muče žednu zjenu ili revnu opnu;
što ne mogu, što ne mogu da nas u vis popnu.

Povrh njina vrška gdje se pjesme gnijezde
samo vile lete, ili bure jezde;
a nad njima sunca; samo zvijezde, zvijezde!

Tin Ujević

Osjećamo dobro da postoji podneblje zajedničko duhovima.

A. Camus

Orwell je sigurno jedan od najvećih humanista ovog stoljeća, on je dao najgenijalniju kritiku Ruskog sistema i razotkrio, ogolio i prokazao svu njegovu neljudskost (1984, Životinjska farma), nitko to nije napravio bolje od njega, nitko. Ni to nije slučajno. Zašto baš on? To majmunima nikako ne ide u glavu.

Jer interesantno je to da je do smrti ostao vjeran svojim idejama tj. da je ostao komunjara, naravno ne u onom klasičnom, banalnom smislu na koji smo navikli, već u onom iskrenom, idealističkom, naivnom smislu, kakav je ipak rijetkost.

Izgleda da se ide u napad, slutili smo tako nešto čim su nas onako tetošili zadnjih dana. Zapovjednik nas je postrojio, objasnio stvar i na kraju je zatražio da istupe dobrovoljci. Skoro svi stari borci su izašli, mi novi smo gotovo svi ostali. Lomio si se, prvo si istupio, a onda se nisi zapisao, tako da si ustvari ostao. Išao bi u Španjolsku majmune, a nemaš muda oslobadati hrvatsko selo, išao bi, ali ti je sve to nekako naglo, nisi još dovoljno lud, iako nisi daleko. Priznaj da se bojiš, bojiš se one mine koju bi mogao nagaziti i onog metka kojeg bi mogao zaustaviti. Stavljen si u grupu za rezervu i ideš s njima, samo što mi ostajemo na pola puta, a oni idu dalje. Slušamo prijenos napada na motoroli (radio stanica). Prilično smo daleko, trebali bismo biti bliže, ali to nije tvoj problem,

drugi o tome odlučuju. Mogli bi svaki čas i mi otići, ali ne dolaze po nas, možda zato što su uništene obje naše toyote (kombiji).

- Jel' ono Bobetko prošao? Je boga mi, ono je sigurno njegova glavina.

- Ave Bobetko morituri te salutant.

Opa počeli smo i latinski.

Odlazimo tek sutradan poslijepodne, vožnja u neizvjesno, opet smo stali na pola puta, odgovorni su izišli da se dogovore, nas desetak ostaje u kamionu nasred ceste, sjedimo i čekamo ispod cerade kao skupina zbunjениh mungosa, čekamo pet, deset, dvadeset minuta, oni se još dogovaraju. Čujemo ispaljenje granate, zatim zvižduk; tolika je fronta neće valjda baš ovamo, misliš u sebi, strava prozui kroz mozak, gađaju baš nas, granata padne tridesetak metara iza kamiona, samo nešto ispod ceste, trenutak potom druga pada u razini kamiona, ali srećom isto ispod ceste. Iskaćemo iz kamiona, stropoštavamo se na asfalt, padaju ranci, puške, kacige, trčimo uzbrdo, pokazuju nam da uđemo u zgradu, na zidu piše; "Ovo je Srbija". Ulazimo, što misliš je li doma ovako šaraju po svojim zidovima "ovo je Srbija". Silazimo u podrum, sjedamo i izvaljujemo se po zemljanom podu. Vani i dalje padaju mine, sad traže zgradu, ali je ne vide jer je zaklonjena brdom. To je solidna mala građevina, izgleda najvjerojatnije ostavština neke od država koje su protutnjile ovim surovim terenima.

U polumraku podruma primjećuješ nekakve poluzgužvane komade papira po tlu, uzimaš jedan i razmotavaš ga. To je list iz Ilustrovane Politike, naravno na ćirilicu, baš te zanima što oni pišu. Bljesak u glavi, sa gađenjem bacaš papir, pa kako si glup, pa kako si samo glup, kako nisi mogao odmah shvatiti da smo se sklonili u ćetničku sraonu. Nevjerovatno. Je li ovo vrhunac apsurd, tu smo našli sigurnost među njihovim govornima, sreća da nisu baš najsvježija.

Penješ se gore, muka ti je od svega, još se ne zna hoćemo li ići dalje. Što je stari, nije baš išlo? Evo skoro dva dana ste u napadu, neki su još tamo, čudo da nitko nije ni poginuo, ni ranjen, Bog nas ćuva, jedino se tako to može objasniti, možda kriva procjena, bilo ih je mnogo, ćekali su vas, niste imali ni artiljerijsku podršku, izgleda da nešto mute oni gore, ipak je sve dobro prošlo, svi ste na broju, to je bitno.

Odustaje se od daljnjeg napada, vraćamo se. Sutra ujutro nam vojna policija odvodi satnika jer nije izvršio naredbu. Pa ovo je ludilo, ovo nema nigdje.

Blokiramo putove, opkoljavamo zapovjedništvo vlastite brigade, tražimo da ga puste i nakon sat - dva opsade, zbilja izlazi. Kasnije se ispostavilo da je bio u pravu. Ćetnici su idući dan napustili to selo jer su bili u poluokruženju, da smo inzistirali možda bi netko uludo izgubio glavu.

Oni bježe. Što je sokolovi, lepršate ha, de ste mudonje? Nema vas nigdje. –e ste pićke? Rasuli ste se, nije vam pomoglo pusto oružje. Luđi smo od

vas, još uvijek smo luđi, zaludu tehnika. Purgeri ih tjeraju s mora, a naši s gornje strane.

Idemo naprijed za njima. Razbijeni su, u panici nisu stigli pošteno ni minirati teren. Smještamo se u jednom selu. Pola nas spava u zapaljenoj župnoj kući pokraj raketirane crkve, a pola u jednoj, naravno opljačkanoj kući, gdje su oni prije spavali. Ponestalo nam je cigareta pa pušimo ono što su oni ostavili, po tragovima zaključujemo da imamo bolju hranu od njih.

Pada noć, držimo stražu pokraj kuće, "Raspravljali smo mnoge stvari i kužili svijet", rekao bi Štulić. On ti govori o galaksijama, crnim rupama... Ma čuj stari, kakvog smisla ima ova naša priča kad teoretski svakom od nas dvojice može u svakom trenutku prozujati metak kroz moždane, jer ima ih posvuda oko u grupama koje se nisu uspjele izvući.

Opet brda. Što je? Što si se smrznuo, treseš se, hladno ti je, kišnica ti se sliva niz guzu, izdrži, samo hrabro, sve je to za Croatiu, opusti se majmune, otreši majmuna, zamisli neku majmunicu, bit će ti lakše, luđi, odlaziš, dosta ti je i rata i blata i svih ovih balkanskih mudraca, kako li smo samo glupi.

A dok ti gaziš mine za njih Dubrovčani se šetaju po Stradunu. Opet sudiš majmunčino! Tko si ti da sudiš o čitavim rasama, nacijama, o čitavim gradovima. Pa zar nije tako svugdje, zar nije tako i u tvom gradu, svugdje ima onih koji se izvuku i onih koji plate za sve, tako je uvijek bilo. Osim toga zar nema čovjek pravo slobodnog izbora, što će da uradi sa svojim životom i kako će se ponašati u određenoj situaciji, to je jednostavno ljudska sloboda, samo nervira kada ti takvi prodaju pamet i drže predavanja o patriotizmu. Ima onih koji ti imaju pravo držati propovijedi, ali vidio si da takvih ima prilično malo i da uglavnom ne pate od tih gluposti.

Ne pijemo vodu iz bunara jer postoji mogućnost da je zatrovana, naišli su i na miniranu trešnjicu; potegneš granu a ono ti se prospu geleri po mozgu.

Sve u svemu nije dobro, nikako nije dobro. A kako da i bude dobro,

kad su svi ljudi koje susrećeš na ulici pritisnuti beznađem, neimaštinom, rastrgnuti golim opstankom.

Jedino se hijenama krijese očnjaci dok im se gubica razvlači u hibridni plastificirani osmjeh niklovan hladnim uspjehom.

Svuda smrt, patnja, bijeda, svi hoće vani, generacija ti odlazi, ili se gubi, budućnost je zaboravljena, sve je žalosno i ne vidi se kraj. Najlakše je reći

da su za sve krivi "oni", pamet je tu da se njome služimo, da predviđamo, da spriječimo, da preduhitrimo zlo.

Da bi se nešto shvatilo treba stvar gledati malo šire, a idioti su opterećeni svojim nacionalnim predrasudama i mogu samo lupati čelom u zidove svoje vlastite gluposti. Samo su kaskali za događajima i još imaju obraza taj svoj kretenizam glorificirati.

A oni su se veselili, likovali, mahali, urlali.

Čemu ste se to veselili, čemu ste se to radovali majmuni, glupi ste kao začepljeni zahodi, voline jedne, jebem vas i vašu volovsku organizaciju!

On je liberal, on je za koaliciju, on je narodnjak, demokrata, - ma gle kurca.

Isto govno samo razblaženo sa čašicom mokraće (0.3 dl).

On je kao nekakva opozicija, on kao nešto protestira, predlaže, čak se čuti kao buntovnik, a sve što bi promijenio to je nijansa na fasadi stupidne zgradurine. Suštine ne bi dirali, za to su preglupi.

Pa opet ove "reformirane" komunjare, tek ti ništa ne razumiju, oni su mala kockica, ma dajte, idealni pelivani u ovom igrokazu gluposti.

Ne izlaziš na izbore i umišljaš da si zato pametan, sigurno nisi jedini. Držiš se one Bukowskoga da imamo pravo birati između ovih, onih ili onih i najebati kako god okreneš, jer ovdje stvarno glupost nikako da dobije alternativu.

Sve je to moglo biti bitno drugačije i sve može biti bitno drugačije, samo da je bar malo pameti, zašto glupost mora biti uvijek brža od pameti, zar je glupost tako fatalna.

Mnogo laješ, stvarno mnogo laješ, svašta bališ, a danas ovdje svi imaju oružje. Čaćkaš mečku majmune, odvalit će te mečka, da te neće više ni Hipokrat sastaviti. Imaš predugu jezičinu, naći će te jednog jutra hladnog u nekom jarku ako te uopće i pronađu. Previše je bilo "nesretnih slučajeva", nerazjašnjenih ubojstava da bi sve to moglo stati u nazivnik "slučajnosti".

O moj mili Bože
Zar je to stvarno
Bila samo sudbina

B. Langer

Moćni su, veoma su moćni, imaju svoje ljude posvuda i ne prezaju od bilo kakvih sredstava, ubit će te za tvoje dobro, razmisli, jer stvarno imaju moćnu bazu, a baza im je čitava glupost svemira. Politika je to, velike su to svinje.

Jedino što me sačuvalo da me ne ubiju je to što sam jedno beznačajno govno; ne bavim se politikom, samo promatram, nisam se odlučio ni za jednu stranu osim za stranu ljudske duše, što nakon svega zvuči prilično šuplje.

C. Bukovski

a kaj ti tu možeš ne budi lud
oni budu tebe rista ravno na sud

B. Štulić

- Vjeruješ li u Boga, Winstone?
- Ne.
- Što je onda to načelo koje će nas pobijediti?
- Ne znam. Ljudski duh.
- A sebe smatraš čovjekom?
- Da.
- Ako si ti čovjek Winstone onda si ti posljednji čovjek.

G. Orwell (1984)

BORBA S AN-ELOM

Ne idi tamo
sve je unaprijed namješteno
meč je lažiran
čim on izađe na ring

osvjetljen blicevima magnezija
zaurlat će iz petnih žila Te Deum
i prije nego se i podigneš sa stolice
opalit će te po glavini iz sve snage
bacit će ti u lice
svetu spužvu
nećeš imati vremena ni da kreneš da ga
razbiješ
a svi će se baciti na tebe
udarac će te ispod pojasa
i past ćeš
rukama budalasto razapetim
u piljevini
i više nikad nećeš moći da jebeš

J. Prevert

Hereza nad herezama je bio zdrav razum. A užasno nije to što će te ubiti ako misliš drugačije, nego što su možda zaista u pravu. Jer naposljetku, po čemu znamo da su dva i dva četiri! Ili da sila teže djeluje? Ili da je prošlost nepromjenjiva? Ako prošlost i vanjski svijet postoje samo u duhu, a samim duhom se daje vladati - što onda?

.....

Ako u sebi osjećaš da se isplati ostati čovjek, čak i ako od toga nema nikakvog rezultata pobijedio si ih.

G. Orwell

Nazvao si ih glupanima i neće ti pomoći to što se pozivaš na Sokrata. Ne tiče se njih tamo nekakav Sokrat, oni znaju znanje.

Uvrijedio si ih, dirnuo si u njihovo dostojanstvo, a tada su veoma opasni. A dobro znaš da je glupost sastavni dio našeg dostojanstva. Drzak si i prilično bezobrazan, iako znaš da se olovni ljudi više zgražaju nad nepristojnom rečenicom, nego nad krvavim pločnikom. Nije bitno što ti kolju bližnjeg u susjednom dvorištu ako to rade tiho i s pristojnim

objašnjenjem. I treba biti pristojan sa ljudima, s ljudskom slobodom, poštovati ljude.....

BUDITE PRISTOJNI

Ovjenčan varnicama
Prodavač kremenja za upaljače
Viče jedne večeri
U hodniku metroa na stanici Javel
Njegova naklapanja
Ne sviđaju se većini prolaznika
Ali plamen njegovog pogleda
Ipak ih razmekšava
Budite pristojni
Viče čovjek
Budite pristojni sa životnim namirnicima
Budite pristojni
Sa Nilom i sa Krokodilom
Budite pristojni sa ženama
I sa djecom
Budite pristojni sa mladićima
Budite pristojni sa mjesecom
Budite pristojni
Sa svim živim bićima

J. Prevert

Ali se ne smije biti pristojan sa primatima, sa glupošću, to nikako, jer to može bit fatalno za ovu ljudsku planetu, glupost treba prokazati, treba joj pljunuti u lice, ismijati je, jer ona guši našu slobodu, jer nosi smrt i patnju, jer nas ubija i puni groblja i bolnice, jer je glupa i dosadna, jer jednostavno ubija život.

Govore o nekakvom pomirenju ustaša i partizana i uobražavaju sebi da izgovaraju duboke i mudre rečenice. Ma ne smijemo se pomiriti sa

glupošću, to nikako, pa bila ona ustaška, komunistička ili pacifistička, nitko nema potpuni monopol nad glupošću to je ipak internacionalna pojava.

Kako se ovi ne mogu oprati od Jasenovca, fašizma i njegovog zla, tako se ovi ne mogu oprati od Bleiburga, komunizma i njegovog zla. Varšavski geto je jedan od dokaza kakva svinja može biti čovjek, ali zločin je i Dresden, zločin ne može opravdavati zločin, pa opet Hitler i Roosevelt nisu ista klasa, jedan se ipak borio za slobodniji svijet. Tvoj Dida je bio na toj strani kao i gomila onih koji danas drmaju ovom zemljom, kao i svi koji su imali crvenu knjižicu, pa i ne samo oni - sve su to saučesnici, od toga ne mogu pobjeći.

Da li im svima oprostiti to je drugo pitanje, jer to je već bivša glupost, i to je jednostavno prošlo, i to je prošlo svršeno vrijeme, ali ne smijemo oprostiti sadašnjoj gluposti jer ona ubija sadašnji život, jer ubija budućnost.

Glupo je reći "ne ponovilo se", treba shvatiti, osvijestiti uzroke i zakone ljudske neljudskosti da bi spriječili zločin.

Ne smije se zaboraviti da je Holokaust dijete Zapada.

Fromm je jedan od rijetkih koji je pokušao objasniti "zašto".

I Zapad ima svoju ne manje jezivu verziju '84.

I ne smije se smetnuti s uma da je čitava planeta Zapad; dakle ne samo Danska, Švedska, Kanada, Austrija, Japan..... već i Brazil, Peru, Nigerija, Indija, Egipat, Čile, Tajland.....

Zapad je pobjedio - Zapad mora ići dalje - Zapad mora pobijediti sebe, nema nam druge.

A da li je moguće mrziti zločin a ne mrziti zločinca, da li je moguće boriti se protiv gluposti, a ipak unatoč svemu poštovati čovjeka koji tu glupost personificira.

Pravo bi trebalo suditi zločinu bez obzira tko stoji iza njega. Gorki kaže da bi trebali pisati zakone tako da ne možemo ni zamahnuti a kamoli udariti.

Znači da bi spriječili zločin glupost bi trebalo staviti izvan zakona.

A da li je moguće staviti glupost izvan zakona kada je očito da glupost vlada? Da li volja za životom nužno mora biti volja za moći? To je slično kao i pitanje: Da li je moguće navijati za svoje bez da se mrze oni drugi, i da li je moguće uživati u ljepoti igre bez obaveznog imperativa pobjede koji nameće naša okolina, jer naša okolina priznaje samo pobjednike?

Ma ništa nije nemoguće, sve je moguće!

...to što brodi ne mogu da prevale čovjek umije....

Branimir Štulić Johnny

Kažu da je rekao: "Ne umišljajte vi sebi previše, svi ste vi potrošni materijal kao i gorivo."

A možda i nije rekao, ustvari nije bitno, da li je rekao ni tko je rekao, bitno je da on misli da oni tako misle, a kad to misli on, gardista koji ratuje od samog početka, to ipak ima svoju težinu, a i svi više manje tako mislimo.

Dođavola i ova kiša i ova brda i ova pušćetina i ovo ratovanje, nije ovo za nas, nije ovo za nikoga od nas, nije ovo za ljude.

Jutros je ubio četnika i pun je sebe, sav je sretan. Ubio je, a da nije možda bi on njega ubio, ali čemu sreća, kakva je to sreća ubiti čovjeka. Kažeš mora se.

Ma neka odu, neka nitko ne pogine, neka odu, neka se vrate svojim kućama, neka se svi vratimo svojim kućama.

Sve ovo mudrovanje zaudara na cvijeće iz '68, na opijumske pare, na nekakvu internacionalu, još gore na bratstvo i jedinstvo, a mi smo raskrstili s prošlošću, tako da smo se uvalili u nju do zubiju.

Trebalo bi prekinuti ovo krvoproliće na jedan pravedan način, da se svi vrate svojim domovima. Ovaj rat ne može nitko dobiti a već su ga svi izgubili. Ali lako je pričati, izgleda da centrifuga ludila i gluposti još nije uzela pravi zamah.

U rano jutro krećemo sa čitavom opremom u koloni po jedan, rastojanje između nas je petnaestak metara. Gazimo po blatnjavoj cesti, sat, dva, tri, gotovo čitavo jutro.

Mi se kao šuljamo, sve u tišini, a onda prođe ispred nas zapovjednik u džipu i dovede do besmisla naše šuljanje. Idemo dalje, sustižemo ga -drži rastojanje majmune, pobit će nas kao kunce na gomili. Ispred nas je nekakav zaseok, sad smo posebno oprezni, prikradamo se, muk, polako prilazimo, može biti zasjeda, može biti minirano.

Izgleda da uopće nisu ni bili ovdje, nema žive duše, neke kuće su vjerovatno napuštene više godina, neke možda još od onog rata, i dalje

oprezno ulazimo u kuće, sad smo se već opustili. Nalazimo njemački šljem, nevjerojatno, nema uopće rđe, samo što i boja nije na njemu, kao da nije napravljen prije bar pola stoljeća. Našli smo i limenu futrolu od gas maske.

Svaka čast Švabo, svaka čast, ja se pitam što ja radim u ovoj vražjoj materi, a što si ti radio ovdje, ma svaka čast, skidam ti svoju kacigu do pola, imao si volje, svaka čast.

Nailazimo čak i na njemačku municiju iz onog rata, 7,9 mm, na metku piše broj 33, možda godina, dobra, dobra godina, "good year".

Zadržavamo se tu sat dva, a onda opet zapovijed za pokret, nas dvanaestak ide dalje, a ostali se vraćaju. Gazimo, gazimo po kamenjaru, idemo naprijed i sve polako, bez riječi, tiho, pognuto, od grma do grma, jednim dijelom pratimo kabele i žice koje su oni ostavili za sobom, na trenutak stanemo, odmorimo se, a onda opet dalje, dalje.

Zadatak je da se popenjemo na neko brdo, a nitko točno ne zna gdje je, samo znamo da je na ničijoj zemlji, dakle bit ćemo prvi, po karti izgleda da je prilično daleko.

Gazimo po ovom mjesječevom pejzažu već sat, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, od jutra se šuljamo, pa valjda ćemo stići tamo do mraka. I smrt gazi sa nama, ona je uvijek tu, i u logoru, i u borbi, i oko kazana, smrt je uvijek na terenu.

Ispred očiju ti kaplje znoj koji se kondenzira na unutrašnjoj strani kacige. Prolazimo naše prve linije, ako se to uopće može nazvati linijom. Linija bi se tek trebala formirati, sve je u neredu, izgleda da je više njih zaostalo u pozadini nego što ima nas naprijed. Prolazimo pokraj prastarih ruševina nekih kuća. Što su ljudi imali tražiti u ovoj kamenoj pustoši? Od čega su živjeli? Možda su držali farme poskoka? Čovjek bi rekao, kakvi uvjeti vladaju, da ljudska noga ovdje nikada nije ni kročila.

Tamo dolje je plodno polje, pa što su onda ovdje tražili, možda su se sklanjali od rata od sile, da to je jedino racionalno objašnjenje, uvijek ti ratovi. Pa i tvoji su jednom davno pobjegli pred Turskom sabljom i to vrlo moguće baš iz ovih krajeva.

Napetost ne popušta, svugdje može biti zasjeda. Napokon, to je izgleda to brdo, idemo, idemo, još malo, samo oprezno možda je već netko gore, plazimo po stijenama kao pauci na sve četiri. Zapovjednik grupe je na čelu. Popeli smo se, evo još malo pa će noć. Pa ovo nije brdo, ovo je ustvari planina, "Colorado" je ispod nas, krasna li pogleda, mjesto kao stvoreno za navođenje vatre. Razmješamo se po grebenu, napokon da odahnemo, da dođemo k sebi. Hlaće su ti do koljena mokre od znoja.

Užasnut ustanovljivaš da ti je ispao litreni sok iz ranca i to negdje pri kraju uspona, glavno da je streljivo na broju, a dao bi dvije bombe za litru pitke tekućine. U sumrak se smanjuje vidljivost, ustvari pokrio nas je oblak. Ispod nas se čuje pucnjava, izgleda da nešto nije uredu, razgovori preko motorole.

Noć protiče mirno, vedri se, opet zvijezde, masa zvijezda, nikad toliko zvijezda. Puca zora, pucaju horizonti, divan prizor, da barem nije rat. Užasno je hladno, sve je mokro od onog balavog oblaka, sve, i šatorsko krilo, čitav si mokar, a još se nisi osušio od znoja. Obavio si veliku nuždu na jednoj kamenoj ploči, desetak minuta potom tamo se nije moglo ni priviriti od snajperskih metaka, zamisli da te upucalo na zahodu. Nekoliko sati poslije si dva puta propuzao pokraj vlastitog govna.

Slutiš da ovo nije tako bezazleno, moglo bi biti gadno, vrlo smo daleko od naših. Zvižde meci, a ružna li zvukovlja, kao da ti prolaze kroz uši, tresesh se, ne znaš je li to više zbog jutarnje studeni ili od straha. Može te biti strah deset, dvadeset minuta, pola sata, ali ne i pola dana, navikneš se.

Osmatraj, pazi na ovu stranu, mogli bi nas opkoliti, sagni glavu. Meci zuje li ga zuje. I mi uzvraćamo vatru, prilično su još daleko i tako se prepucavamo sat, dva.....predugo ovo traje. Štedi municiju! - viče jedan. Ovo očito nisu oni zaostali koji se povlače, nešto su naumili, nije ovo bez vraga, htjeli bi na brdo. Izgleda da smo se sinoć popeli ovdje samo kojih pola sata, sat prije njih.

Andro je primjetio rupovku na jednom od njih (ruska radio stanica), kaže da će navesti minobacače na nas, to je gotovo sigurno. Osmatraj, pazi leđa, ovdje smo na usamljenom otoku, mogu nam doći sa svake strane, meci neprestano zuje.

Naša je artiljerija ispalila tri-četiri granate na njih, ali to je ispalo traljavo i užasno neprecizno.

Evo ih. Počeli su oni. Padaju mine kao kiša, redom tuku po grebenu, prokleta su precizni, ispaljuju po četiri mine u plotunu, padne ih po

trideset u minuti, rade to demonski minucoizno, melju nas kvadrat po kvadrat. Naši koji su dolazili kao smjena, mislili su iz daleka da nas gađaju browningom (teškim mitraljezom), koliko je bila gusta vatra.

U rijetkim pauzama između detonacija čuje se zujanje metaka, ovo je zbilja gadno, ovo je najgore do sada, ovo je pakao. Tuku neprestano sat, dva, tri..., tu i tamo ohlade cijevi, zvižde meci, krici, zapomaganja. Netko je izgleda poginuo na početku grebena, raspoređeni smo na otrpilike

sedamdesetak metara dužine, tebi je položaj na kraju grebena, malo na uzvisini. Premještaš se po nekakvoj svojoj logici, sad su ovdje padale, sada neće, promjenio si tri rupe u kamenju, tražiš uvijek sigurniju, a takva ne postoji, detonacije, detonacije, detonacije, stotine i stotine, prolaze sati, zviždi kamenje i pada okolo.

Spuštaju se lakše ranjeni, neki im pomažu, ti ostaješ, odlučio si ostati do kraja. Ležiš tu na dnu rupe i pušiš cigaretu za cigaretom, čak ne toliko od neuroze, potpuno si pribran, otupio si, plotuni, plotuni, plotuni, ovo je stvarno najgore, daj da se vratim živ kući, da opet dođem na kućna vrata, ne toliko zbog sebe koliko zbog staraca, poludjeli bi kad se ne bih vratilo, a i još bi ponekome bilo žao.

Mati će živinski kriknuti
otac začutati
i buljiti nijemo cijelog dana

A. B. Šimić

Beskonačne detonacije, svako malo te zasipa kamenje, padaju zaista blizu, čutiš na sebi pritisak od eksplozija, sve što možeš učiniti je da čamiš tu u rupi između stijena i čekaš. U jednom đepu ti je bomba, u drugom duhan, vadiš kutiju sa cigaretama i usput slučajno izvadiš novac, gledaš u te glupe išarane papire, nikad ti nisu manje značili u životu. Ležiš na leđima i pušiš, ne tangira te rak pluća, može uletjeti svaki tren, jel' ovo ona, bljesak, pala je na sam rub škrape, pukla ti je niti metar od glave, da je bilo koji centimetar ovamo, adio sve, a da si bar posljednji koji će umrijeti od gluposti ljudske još bi i imalo nekakvog smisla i da si bar pokušao, manje bi ti bilo krivo.

A sve granate ovog svijeta su punjene isključivo ljudskom glupošću.

Proći će, proći će, ne može ovako dovijeka. Doživamo se, da vidimo gdje je tko, koliko nas je ostalo. Mate te zove, hoće nešto reći, i ti njega pitaš što dalje, ali nas uvijek prekine detonacija u pola riječi i tako nekoliko puta, a između nas je možda samo tridesetak metara.

Napokon jenjava vatra, sad padaju mine iza brda, valjda misle da ovdje više nema nikoga. Ostali smo samo trojica na grebenu, sve je pobijelilo od

kamene prašine. Stari Mate plače, mali Andro plače, poginuo je Denis, nije mu se moglo pomoći.

Silazimo niz brdo, u podnožju je naša smjena, stariji borci se penju na greben, samo nešto zapadnije od mjesta gdje smo mi bili, a drugi obeshrabreni krvlju što su je vidjeli, vraćaju se sa nama noseći ranjenike.

Nosimo ranjenog druga. Ima ružnu rupu na leđima, da je imao pancirku sigurno mu se to ne bi desilo, još ima gelera po sebi i nije jedini koji je dva puta ranjen u razmaku od nekoliko sati.

Nosila su improvizirana, četvorica ga nose, izmjenjujemo se svako malo. Nisi imao pojma da je tako teško nositi čovjeka, bolno ječi, još je pri svijesti, dobro je, bit će sve u redu, idemo, idemo, moramo, moramo.

Nosimo ranjenog i sebe kroz ovu kamenu prašumu, kroz ovu šikaru, kroz ova bespuća povijesne zbiljnosti.

Da smo u Vijetnamu sad bi došao helikopter i pokupio ranjenike, previše si gledao američkih filmova, a mi imamo bar još četiri-pet sati do najbližeg puta do kojeg mogu prići ambulanta kola. Pričali su ti Zagrepčani da su i po dvanaest sati izvlačili ranjene. Kada ih napokon dovedu do automobila, onda ih voze još pedesetak kilometara po uskim cestama do bolnice u Metkoviću, a teže ranjenike prebacuju u Split, dakle još 130 km.

Misliš u glavi, da je bio pokoji sanitetski helikopter i pancirka vjerovatno bi danas bio poneki živ više, a poneki invalid manje, ali gadovima izgleda jeftinije dođe "ratna bižuterija" tipa Zrinski Frankopan. Nema se novaca, ali je zato Veliki pavijan kupio aviončić od sedamnaest milijona dolara i onda dođe jedan uredno začušljani orangutan i objasni narodu kako je avion kupljen na kredit, kao nekakvo opravdanje. Takvo objašnjenje može progutati samo kompletan idiot, pa jesmo li mi ljudi ili smo stvarno telad.

Najzad smo stigli, s ozlijeđenima će najvjerovatnije biti sve u redu, odvoze ih. Dehidrirao si, piješ, a nikako da se napiješ, ulivaš se, ovo je bio životinjski napor, svima su noge u ranama od dvodnevnog skakanja

po kamenju, jedva hodamo. Čovjek je zbilja zvijer i može podnijeti i gore stvari. Ima li išta goreg od ovog? On je izbežumljen od činjenice što je ostao živ, mina mu je raznijela ranac, a njemu ništa, ponavlja: "Ima Boga", "Ima Boga". Ako bi to bilo tako znači li onda kada netko pogine da boga nema.

Vratili smo se u selo. Sjedimo uz vatru zaokupljeni tišinom, poginuo je Denis. Uzeo ga je moloh rata onakvog nježnog, taj momak nije u životu ni

mrava zgazio i ako ima neba sada je sigurno tamo. Šutnja i ono nijemo pitanje. Zašto? Zašto? Zašto?

Čuje se motorola, opet padaju granate, opet napadaju i iduća dva dana je bilo gadno tamo, ali na sreću nije bilo više krvi. Da stvar bude gora još su i naši udarili VBR-om po našima, samo sreća božja da su slabi sa municijom.

Nakon dva dana opet te dolazi red da ideš, a rekao si sebi da se više nikada nećeš vratiti na ono proketo brdo, da nikada više nećeš sebe dovesti u onakvu situaciju, zadnji put si jedva glavu izvukao, pola nas se krvavo vratilo, pa opet ideš. Nije ti pravo jer neki nisu bili nikako, gundáš ali ideš, jer neki su opet i drugi dan zaredom gore i nemaš obraza radi njih, mora ih netko smijeniti. Opet odlaziš, gaziš kamenje, a još ne možeš pošteno ni hodati od zadnjeg puta.

Zavidiš onome što je lakše ranjen, sad je u bolnici na sigurnome, a ti i dalje gaziš. Zastali smo pred ulazak na opasni teritorij, svi se krste.

- Daj reci Bogu koju riječ i za mene.

- Ne boj se, misli on, čuva on i tebe, naš si čovjek.

- Ma pusti zezam se, lako je za Pivca, Pivac i Bog su stari pajdaši.

Stali smo tamo dva dana i jednu noć. Ovaj put smo imali sreće, bilo je mirno samo nešto snajperskih hitaca i to je sve.

Odustali su. Položaj je zadržan.

Vraćamo se, demobilizacija, mašala. Rastanak. E, i ako vidiš Milu, pozdravi ga i reci mu da smo atento. Živ si, popijmo u to ime. Nije dugo trajalo, ali sasvim dovoljno da idućih petnaestak dana premotavaš u glavi situacije, pogotovu u snu. Nisi ubio, premda bi i to napravio da si morao. Prokleti rat, jedva si čekao doći doma, a sada bi htio nazad, razdražljiv si, divlji, ne prepoznaješ samog sebe. Htio bi se vratiti tamo da se opet osjetiš normalnim, je li to normalno. Civilni život i posao i zarada iz tog kuta izgledaju prilično šugavo, i to je zbilja tako jer se tamo cijene neke ljudske osobine koje su u civilstvu samo nepotreban balast na putu do uspijeha. Ali vrijeme liječi sve i za koji dan će sve biti po starome.

Denisov pogreb. Tužno popodne, sjećanje, limena glazba, počasni plutoni, tragedija, otpratili smo ga na njegovo posljednje brdo.

Zadnji kadar: bolnica u Metkoviću. Odmah na ulazu srećemo malog Rikija, stražnjica mu je puna gelera, liječnici su rekli da će ih ostaviti, jer bi mu u protivnom morali raskopati čitavu guzicu. I sada će mu svirati detektori metala na svim aerodromima svijeta, ali takvi i onako rijetko sjedaju u avion.

Bolnica se zove zagušljivo atomsko sklonište u podrumu robne kuće. Sedamdesetak kreveta nabijenih jedan do drugog. Majko moja, pa ovo su sama djeca, '73, '74, godište, ovdje su samo lakše ranjeni, a ima ih i s amputiranim udovima. Naši su uglavnom dobro prošli, na jednoj ruci je izgubio prste, druga mu je također u zavojima, a kaže da je prve tri noći u snu rukama kopao rov ispod sebe u krevetu, veli da je po danu još i dobro, ali po noći se čuju krikovi, zapomaganja, svatko nešto više, priča, ratuje, košmari, užas, užas. Je li bilo dosta! Je li bilo dosta smrti, patnje, krvi, bolnica. Je li dosta više slomljenih majki i izgubljenih očeva. Je li dosta!

Svi govore o nekakvom miru, svi pozivaju na mir, svi su za mir, za mirno rješenje, svi pjevaju o miru, mole za mir, apeliraju za mir, a za mir bi trebalo nešto učiniti, stvarno učiniti.

Ne može se biti za mir i istovremeno strasno mrziti, to ne ide. Ako već ne možemo ljubiti svoje neprijatelje, dovoljno je barem posumnjati u svoju mržnju i to je nešto.

Za mir je potrebno i nešto pameti, za rat su dovoljni i glupani. Za kakav takav mir je potrebno priznati sebi, osvjestiti makar i mali dio svoje gluposti. U ovom svijetu mir je bijedna stvar, ali i takav mir je nešto i vrijedan je truda, jer bilo kakav mir je ljudskiji od bilo kakvog rata, ali mir ne smije biti bilo kakav. Mir mora biti pravedan. U slučaju ratne pobjede glupost se ne priznaje, možda tek jednog dana. Stvari su crno bijele, vrijeme takvih pobjeda bi trebalo proći.

Zar si toliko naivan da misliš da oni s druge strane ne znaju kao što su i Nijemci poslije tvrdili da nisu znali kako završavaju milijunske kompozicije ljudi.

Misliš da ne znaju gdje su završili ranjenici iz vukovarske bolnice, za tisuće nestalih, da ne znaju što se radi Muslimanima u Bosni, da ne znaju za logore, za masovna ubojstva, za masakre.

Misliš da ne znaju jer ih lažu, jer ih manipuliraju, misliš da ne znaju jer

kad bi znali onda bi se pobunili, onda bi ustali protiv te zločinačke mašine. Naivan si, znaju oni vrlo dobro, kao što i mi znamo za zločine počinjene s naše strane. Nema veze što su oni mnogostruko manji i što nisu tako organizirani, jedan od razloga za to je možda i nesrazmjer u oružanoj sili. Zločin je zločin, zna onaj koji ne okreće glavu, koji je čovjek da ne okreće glavu i zgraža se onaj tko je čovjek da se zgraža nad svakim zločinom. A

zgražanje nije dovoljno, treba na zločin uprti prstom i napokon ga prekinuti, treba nešto učiniti.

Znaju oni vrlo dobro, premda mediji bezočno lažu i prikrivaju zločine i od krvnika prave žrtvu. Znamo svi mi i mislimo da je to opravdano, da je njihova smrt neophodna za naš život i zato smo saučesnici.

Hrvatska politika u Bosni je sitna, kratkovidna i prljava. Ona se naravno vodi iz Zagreba, kao što se srpska vodi iz Beograda.

Sukobi sa Muslimanima se prikazuju jednostrano. Oni su obavezni krivci, nezahvalne ubojice, premda se radi o predjelima gdje su Muslimani u većini i premda se zna da su Hrvati mnogo bolje naoružani. Sva ta splećina se prikazuje crno-bijelo i redovno izliva u službena korita za medijske tovljenike.

Odgovornost za zločine bi u ovom ratu otprilike mogla biti proporcionalna količini organizirane vojne sile kojom raspolaže pojedina strana, Poljska ipak nije napala Treći Reich. To vrijedi i za sraz između Srba te Hrvata i Muslimana, a u zadnje vrijeme i za sraz između Hrvata i Muslimana. Muslimani su u ovom krvavom gulašu sigurno najveće žrtve, ali daleko od toga da su oni potpuno nevin.

Pominju nekakvu susjednu Herceg Bosnu, zašto onda nemaju muda pomenuti i susjednu Republiku Srpsku.

Ograničene neprincipijalne svinje, oni kao vode nekakvu realnu politiku, a glupi su kao cjepanice.

Zar se onda moramo čuditi što beogradski mediji prikazuju Srbe kao jedine žrtve, koje Muslimani i Hrvati neprestano napadaju i kako se čitav svijet urotio protiv njih, te da se oni samo brane, a stvarnost je da su okrvavili ruke do ramena, da su poklali, izmasakrirali, protjerali čitave regije, čitave gradove, da su izvršili stravične zločine i da ovo sa Muslimanima jezivo podsjeća na "Konačno rješenje židovskog pitanja" I gdje je danas onaj mali Bosanac zabrijane glave.

Opkole gradove, a onda ih perfidno udave. Za sve zločine, razaranja optuže one koji gotovo i nemaju oružja. Od Sarajeva su napravili kotlinu užasa i smrti. Kolju, kolju, ubijaju i to sve u samoodbrani, lažu, lažu, rigaju laži i sve te rigotine, sve te bljuvotine svinje pokušaju u slast, svinje stvarno sve prožderu, svinje hoće da požderu, u tome je stvar, čovjek neće, čovjek ako je još imalo čovjek ustati će i nogom će udariti to masno korito.

"Možete varati sve ljude neko vrijeme.

Možete varati neke ljude svo vrijeme.

Ali ne možete varati sve ljude svo vrijeme". Rekao je A.Lincoln, stvar je u tome što "neki ljudi" uglavnom predstavljaju demokratsku većinu.

Nacionalizam, nacizam, fašizam, rasizam, antisemitizam, cionizam, samo su različita imena za istu stvar, za kolektivnu narcisoidnost neke socijalne grupe bez obzira da li je nastala kao odgovor na narcisoidnost neke druge grupe.

Korjeni svega toga su u primitivnom tipu egoizma tj. na samom vrelu animalne gluposti, koja dovedena do svoje krajnje instance vodi u smrt. Nacional šovinizam može biti usmjeren prema nekim narodima, a prema nekima ne, u zavisnosti od historijskih okolnosti, postoje čak i top liste netrepeljivosti i mržnje. Nitko nije bolji od nas, ali nitko nije ni gori od nas - to bi trebala biti parola suživota.

Nacionalizam bi trebalo prevladati ako želimo živjeti u ljudskijem svijetu, ako želimo opstati na ovoj planeti. Da skratimo. Ovdje je netko glup: ili Tin, ili nacional - šovinista. Logika je neumoljiva ili - ili.

Tko ima hrabrosti još danas da kaže: Morat ćete se kajati kada doznate, da ste se varali i druge varali, jer ste bili prevareni i radili krivo: Morat ćete žaliti svoje riječi kao zazor i sramotu?

Tin Ujević

"Ne biti nacionalista" samo po sebi uopće nije neko postignuće.

"Ne biti nacionalista" se može biti iz raznih pragmatičnih razloga i ne samo njih. Uzmimo samo one svinje koje su godinama javno bili anacionalisti, a kada se situacija promijenila među prvima su ušli u

nacionalističke torove, slično su postupili i u vezi religije. To su pitanja karaktera, a mi dobro znamo koje osobine čine čovjeka.

Suvremeni svijet se odista ne može spoznati ne sagledamo li u njemu poraznu snagu patriotizma (nacionalizama, religije).

G. Orwell

Osim nacionalne isključivosti imamo i religioznu isključivost, na ovim prostorima se te dvije stvari isprepliću. I ta isključivost ima korijen u kolektivnoj narcisoidnosti. To je ono - naš obred je jedino ispravan, - mi smo bolji - mi posjedujemo istinu.

Ne treba napominjati da postoji i ateistička isključivost koja je ovdje bila na snazi dugo vremena.

Protiv religije nemam apsolutno ništa, ali imam protiv isključivosti. A da li je religija uopće moguća bez isključivosti? Marx veli "Oduzmite religiji njenu snagu isključivosti i ona će prestati postojati".

Izgleda da to nije baš tako, i da će religija opstati i bez isključivosti. Imamo ideju ekumenizma, da ekumenizam danas nije na snazi svjedoči i ovaj balkanski pokolj.

Istinski iskreni, a ne samo proklamirani ekumenizam je jedan od uvjeta nastanka svijeta bez nasilja i granica, ali i jedini način opstanka religije u takvom svijetu. Ekumenizam = tolerancija, prevladavanje isključivosti i netrpeljivosti.

Odnos Srba i Hrvata u bivšoj vojsci je ruku na srce bio podnošljiv u ono vrijeme kada si ti služio. Možemo danas to svakako tumačiti. Bilo je i kačenja i incidenata, ali bilo je i tolerancije, bilo je stvarno s obje strane dosta onih koji nisu gledali na te stvari.

Kod Srba i Crnogoraca koje si poznavao daleko je jače bila izražena odioznost prema Muslimanima, a pogotovo prema Albancima. Taj jaz je bio stravičan i ta mržnja je bila kao nešto prirodno, opće prihvaćeno među njima, apriori su se odnosili prema njima kao prema nečemu manje vrijednom, prljavom. Smatrali su normalnim da je jedan Srbin samo zato što je Srbin nešto mnogo iznad jednog, recimo Albanca. To je isto druga strana vjerovatno mislila o sebi, jer prava mržnja je kao i prava ljubav uzajamna.

Nijemci su progonili Židove jer su ih držali kao nešto manje vrijedno, jer su smatrali da su oni nešto više, da su izabrani, i do čega je to dovelo.

Osnova našeg zaključka o vezi uzroka i posljedica jest dakle običaj ili navika da očekujemo takav slijed događaja kakav smo već doživjeli.

D. Hume

Povijest nam očito ne služi ničemu. Ništa nismo shvatili, ni trunku gluposti nismo sebi priznali, jer danas Židovi uglavnom smatraju normalnim da su iznad Palestinaca samo zato što su Židovi. Uvijek se to opravdava pravom većine, pravom sile, zločin je opravdan.

U politici sile nema zločina, jer u njoj vlada bezakonje.

G. Orwell

Prije neko ljeto si razgovarao s jednim Protestantom iz Sjeverne Irske. Jezik nije bio barijera, išao te engleski dosta tečno možda i zbog velikog broja pivskih boca na stolu. Naivno si ga upitao: Kakvog smisla ima mržnja između Katolika i Protestanata kad će za koju godinu ukinuti granice između Republike Irske i Velike Britanije i tada će sve to biti jedna zemlja, jedna Evropa i tada će razlozi mržnje i separacije valjda nestati.

Odgovorio ti je u stilu, kao mogu oni ukinuti granice, carine i učiniti ne znam što, ali naša mržnja će ostati, naša mržnja je vječna. To te dotuklo.

Uvijek mislimo da smo mi nešto posebno, da je naša mržnja posebna, a u biti se tu radi o jednoj te istoj ljudskoj gluposti.

Zašto je sve to tako i da li je zbilja mržnja vječna?

Djeca se rađaju nevinna i čista i ne znaju još ni svojih imena kao veli Tin, i mi ih onda učimo, učimo ih njihovim imenima, učimo ih govoru, učimo ih slova, učimo ih da zbrajaju, da množe, učimo ih našem znanju. A djeca pitaju razne stvari: I zašto i kako i čemu? Pitaju nas i o onim

stvarima za koje je još Sokrat pošteno priznao da ne zna. I mi im odgovaramo i na ta pitanja, prenosimo na njih naše znanje, ali prenosimo i naše neznanje, tj. naše znanje o onome što ustvari ne znamo, a mislimo da znamo, prenosimo im dakle i našu glupost, naše predrasude i učimo ih da su bolji od drugih samo zato jer imaju drukčija imena, drukčiju boju kože, drukčiju vjeru..... I zato djeca mogu biti pametnija od odraslih jer još ne poznaju neznanje.

U njihove male rance stavljamo mala kamenja da ne bi slučajno poletjela, jer mi o letenju ne znamo gotovo ništa i zato držimo da je to

opasno. Predajemo im ista ona kamenja koja su nama predali naši očevi, a njima njihov. I onda sigurno hodamo po zemlji pritisniti tim teretom.

PRAVI PUT

Na svakom kilometru
svake godine
starci kamena čela
djeci pokazuju put
pokretom od armiranog betona

J. Prevert

ANOTHER BRICK IN THE WALL PART 2

We don't need no education
We don't need no thought control
No dark sarcasm in the classroom
Teachers leave the kids alone
Hay teacher leave us kids alone
All in all it's just another brick in the wall
All in all you're just another brick in the wall

Roger Waters

Sokrata drže za filozofa jer se bavio nekim pitanjima i zaključio da ne zna. Politika se nužno bavi tim istim pitanjima, a parola svakog političara glasi: Ja sam sposoban, ja sam kompetentan, - JA ZNAM.

Oni su kao realni, a biti realan znači disciplinirano nositi svoj ranac, biti realan znači misliti kako i svi misle, znači vrlo malo misliti, znači ne misliti, znači kotrljati se, znači mrziti u gomili, znači hodati čvrsto po tlu, znači uklopiti se u sistem, a ima li smisla uvaljivati se u tu mašinu i funkcionirati tiho kada ta mašina ustvari pojma nema kuda ide.

Koliko je samo ljudskog znanja i rada uloženo u one zgrade, mostove, i u čitave one gradove i sela koji su sada u ruševinama? Koliko je truda uloženo u one kuće koje sad plamte u ovim balkanskim noćima? Čemu rad ako pameti nema. Ima li većeg poniženja za ljudski rad od razaranja. Čemu sve to?

Ljudski je predati se, uklopiti i rezignirano izjaviti:

Kako je banalan stvoritelj
zašto ja i nadalje plaćam taksu
ovom plebejskom sanatoriju od postojanja?

J. V. Jensen

u mome gradu mnogo toga
što ne volim ni u snu
prišla mi je stara dama
poljubila me za rakiju

B. Štulić

Koliko godina vlada ovo ništavilo pameti, koliko stotina godina je očito da ljudska glupost vlada kao konstanta, pa ipak se obmanjujemo "da će biti bolje".

M. Krleža

Ali ljudski je i pokušati skinuti taj ranac, ustvari barem odvaditi nešto kamenja, sigurno bi nam bilo svima lakše na ovoj zemlji i trebalo bi to učiniti odmah jer...

Tko sad ne leti, nikad neće.

J. W. Goethe

Leti ko lišće što vir ga vije,
za let si, dušo, stvorena;
za zemlju nije, za pokoj nije
cvijet što nema korijena.

Tin Ujević

I trebalo bi se pobuniti jer...

Pobuna to je otmjenost roba

F. Nietzsche

A svi smo mi robovi našeg kamenja, naših medija, načina života,
pohlepe, sistema, nužde, predrasuda, navika, odgoja, laži - treba se
pobuniti, pobuna to je već nešto.

Prokleti metale
ti prosta droljo što zavodiš ljude i narode
Zamisli, buni se rob tvoj, čovjek!

W. Shakespeare

Samo moralna migrena kao posljedica dubokog gađenja može da nas
oslobodi ovog ludila.

M. Krleža

Vjeruješ i u njih i u one koji su danas u najmanju ruku saučesnici,
vjeruješ da bi se mogli pobuniti i znaš da postoji mogućnost ma kako god

ona sada bijedno izgledala, mogućnost da tamo dođe recimo ona mala što je rekla da mi mladi nećemo pucati jedni na druge, neizmjereno je inteligentnija od one prasadi, od čitave one ergele divljih svinja krvavih očnjaka, od cijele one akademije nauka mržnje.

Vjeruješ i misliš da je to jedini način, mora se vjerovati u čovjeka, druge nam nema.

Tamo je ključ rata i mira, ali je ključ i ovdje, trebalo bi to napraviti simultano. Trebali bi svi oni otići, sve svinje, jer su isuviše sigurni u svoju glupost, a to je pogubno za ljude.

Trebali bi otići u stovarište historije jednom za vijek, trebalo bi to izvesti na inteligentan, miran način, bez kapi krvi, moguće je jer je kakva takva demokracija ipak izborna, mediji su bitni.

Ovo izgleda neostvarljivo, ali sve je moguće, sve je moguće, ima nas u to si siguran. Trebalo bi presjeći tu logistiku mržnje s leđa.

Pamtiš slučaj kada se na I. kongresu volovske organizacije za mikrofon popeo onaj bosanski pop i kada je na opće zaprepaštenje počeo govoriti o ljubavi, toleranciji, suživotu..... Nije izgovorio nego par rečenica, a dvoranom se počelo razlijegati potmulo režanje, i umjesto ljudskih lica iz prvih redova su izvirile pasje njuške sa iskeženim zubima.

Veprovi su opet ustali sa stolica i psujući lamatali rukama.

Tada su pokazali pravo lice i opet se u svoj goleti ukazao onaj ledeno - sivi zid ljudske mržnje.

Taj pop se proveo navlas isto kao i ona djevojka u kninskom "Domu kulture".

Kakva ljubav, mržnja je bila suština svega toga - mržnja isključivost, glupost. Mrak je trijumfirao.

Imaš oči i uši i razum svoj jadni, i vidio si ih. O dobro si vidio bljesak njihovih očnjaka u mraku.

I mogu oni prosipati svoje medene riječi, i mogu zveckati krunicom, i

mogu se kititi šarenim perjem demokracije (koje im zasluženno i pripada) i mogu upirati prstom na one vampire s druge strane, i mogu od vode praviti vino i činiti neznam kakva čuda, ali ti si ih vidio i čuo si njihovo pogano režanje kada im hrabar čovjek stane na put.

A sa vampirima se ne smije biti pristojan, o ne, samo to ne, jer se njihova mržnja hrani djecom premda dopuštam da oni toga i nisu svjesni. Mržnja se hrani krvlju. Volio bih da pretjerujem.

Vidio si ih, i znaš da nisi bio jedini, i znaš da im mnogi ne bi bili jataci da su to uvidjeli.

Nitko me ne može uvjeriti da je sila jedini način i da su sve pokušali za mir. Previše mrze i previše su glupi da bi im povjerovao.

I hvala onome svećeniku i onoj djevojci koji su samo za trenutak stali pred mikrofon - iskoristili su to da bi pokušali.

Za mnoge je nažalost već kasno ali ipak treba ponovo pokušati.

Ima načina! Ima načina! Mržnja nije nepobjediva.

Mislite da sam naivan?

Ja vrlo dobro znam da je danas ovdje, a i svugdje, mržnja realnost a ljubav utopija. Ali znam da me nitko ne može uvjeriti da ne budem za tu utopiju (utopija i nije ništa drugo nego pametnije sutra, a o tome odlučujemo danas). I kada bi zbilja posumnjao u tu utopiju to više ne bi bio ja, nego mrtva olupina s mojim imenom. Zvuči patetično i možda asocira na nekakvu religiju, na jedan način ima dosta sličnosti s religijom, ali ja umišljam da se ograničava na ono dokle može doprijeti moj pogled i razum, ono dalje mi je mutno, i priznajem samo ono dokle je dospio mikroskop i teleskop, uzimam i Tinov mikroskop. I premda je to utopija držim da tu nema mašte, a ni jedan teleskop ili mikroskop ne može vidjeti stvari koje može vidjeti naša mašta.

Ja ne sanjam o sreći. No ne sumnjam o sreći.

Tin Ujević

Znam da u ovom svijetu idealisti nužno gube, a realni nose talon, na kraju krajeva idealista je idealista bio on religiozan ili ne - na isto mu ga dođe.

U Boga se može posumnjati, ali u čovjeka nikako, jer onda zbilja ništa više nema smisla, pa ni sami bogovi. Premda znam da je to utopija ja u tu utopiju posumnjati ne mogu, (svim gorkim iskustvima unatoč) jer kako posumnjati u to da su dva i dva četiri.

Treba iskreno pružiti ruku kroz rešetke mržnje, treba hrabro pružiti čistu ruku, a to je velika hrabrost jer postoji mogućnost da vam zvijeri odgrizu ruku - to je rizik koji moramo prihvatiti, ako iskreno želimo mir jer postoji i mogućnost da ćete naići na ljudsku ruku, a to je najveća od svih nagrada.

Osim toga ruka se i pruža jedino ljudima a nikako svinjama. Naravno postoji i mogućnost da vas zvijer zaskoči s leđa, zgrabi vas za kosu i razbije vam glavu o čelične rešetke. Njih zovemo "naše svinje", da, svinje vam mogu prosuti mozak, bilo njihove ili naše. Sve to spada u rizik mira, tu ne treba imati iluzija, ali drugog načina nema.

Svinjama ne odgovara ukidanje rešetaka, one su jedino i moguće u kavezima, svinjama je svijet bez rešetaka nepojmljiv.

U njihovim glavama se nalazi gomila protuoklopnih prepreka mržnje, i betonskih blokova tradicije, a teška sidra predrasuda su im duboko zakopana u beskonačnom mulju gluposti.

Kada svinja naiđe na biser u koritu, odgurnut će ga prljavom njuškom i nastaviti jesti govna.

Rešetke danas sežu u nedogled ali između tih rešetaka nisu samo svinje, već tu ima i ljudi, mnogo, mnogo ljudi koji možda na prvi pogled ne vidimo i ne čujemo, jer spavaju jer su zbijeni po kutovima kaveza, jer su ih svinje preurlale, jer su svinje uvijek budne, jer se čuje samo njihovo "mudro" kvaziljudsko roktanje.

A ima ljudi, sigurno da ima ljudi jer u protivnom ova sapiensova planeta ne bi imala nikakvog smisla, ipak nismo svi posvinjili.

Radi se o tome da ljudi napokon pobjede svinje svojom ljudskošću i da napokon sruše sve rešetke na ovoj maloj planeti.

Sigurno da možemo živjeti u miru jedni pored drugih bez rovova, bunkera i minskih polja između sebe. A reći da je to ovdje definitivno nemoguće je isto kao i reći da je ljudska planeta definitivno nemoguća, jer zemlja ne može opstati, ako već danas ne počne uništavati oružje i rušiti granice.

Ako nije moguć Balkan bez oružja tada nije moguć ni svijet bez oružja. Baš tako stvari stoje a ne obrnuto.

Dopuštam mogućnost da i svinje jednog dana, jedne godine dođu do toga da priznaju barem dio svoje gluposti, ali mi nemamo vremena da čekamo njihovu evoluciju jer ovdje ljudi ginu svakog sata.

"Budimo realisti tražimo nemoguće" vikali su '68. Sve je moguće, zašto ne pokušati, za prekid klanja, za ljudskiji život.....

- Šjor pučanstvo, narod se buni!

- Kažeš bune se, htjeli bi bolje da žive, htjeli bi kruha i još koječega, gundaju, štrajkuju, dosta im je i rata i krvi i pogreba i bolnica i obećanja i proslava i kurvinih sinova, dosta im je svega, hoće nešto, a ne znaju što hoće.

- Kažeš bune se, ništa nova, ništa nova, uvijek im nešto smeta, uvijek

traže nekakva prava, tako oni rade već stoljećima, pa su još uvijek tamo gdje im je mjesto - na dnu.

- Kažeš bune se, ništa strašno, past će oni meni i travu al' će biti mirni, bitno je da mrze, da to je veoma bitno, dok god dovoljno mrze bit će mirni, a razloga za mržnju hvala bogu imaju, za to će se pobrinuti oni drugi. Ako i počnu nešto sumnjati, tu su naši moćni mediji za nužnu anesteziju, a postoje i druga sredstva i to sve za njihovo dobro.

Dovoljno je da se čin ne prometne u naum, da taj pučki jezik ne nađe latinskog prijevoda.

Dolcin

PITALICA

KRALJ: Nasmij me, ludo

LUDA : Sir, vaš prvi ministar je budala, vaš drugi ministar je idiot, vaš treći ministar je kreten, vaš četvrti ministar...

KRALJ: (silno razdragan):
Dosta, ludo, dosta, i kaži mi odgovor.

LUDA : Odgovor je Sir: Vi ste kralj budala.

J. Prevert

Ali i oni koji se bore protiv totalitarnih režima teško se mogu boriti isključivo sumnjama i zapitkivanjem. I njima su potrebne njihove izvjesnosti jednostavne istine, istine razumljive većem broju ljudi i sposobne da izazovu kolektivno proljevanje suza.

M. Kundera

U takvim situacijama kada neimaština pritisne široke slojeve, kada raji pređe preko glave i rat i prevara i redovi za crni kruh i profiterstvo i laži.

Tada strasti, žeđ za pravdom, bijes, egoizam i zavist mogu buknuti u erupcijama sličnim onoj u Rusiji 1917. g.

Pravda je onaj minimum ljubavi, bez kojega odnos među ljudima prestaje biti ljudski i pretvara se u nasilje.

.....

U današnjim uvjetima dati kruha onima kojima je kruh potreban, znači revolucijom rušiti sistem koji to onemogućava.

L. Boff

kada su bili puno jidni
bombe, rašpe, livorvere
i još druge strašne riči
vikali su oni bidni
ma su prošle te nevere

M. Popadić

Treba živjeti tako da mogu samog sebe poštovati.

M. Gorki

Zbog te temeljne ljudske želje koja je frustrirana u nepravdom svijetu stvara se bunt koji može završiti u besmislenim krvavim revolucijama. Povijest nas uči da te nasilne revolucije ne vode ničemu jer se obavezno utopi u krvi i nepravdi. I takve situacije uvijek iskoriste oni koji "znaju".

Boj se poroka i onih koji su pripravnici umrijeti za istinu jer obično u smrt povuku mnogo drugih ljudi.

U. Eco

Čuvaj se svojih vođa, jer puno je onih iz tvoje generacije koji bi radije bili predsjednici General Motorsa nego da zapale Shellovu benzinsku pumpu iza ugla, no pošto ne mogu dobiti prvo, izabiru ono drugo.

C. Bukowski

Postoji samo jedan način, jedna jedina nada, a to je razum ljudski.

Razum to manjkavo ali jedino raspoloživo sredstvo.

U. Eco

Imaj srčanosti da se služiš vlastitim razumom.

I. Kant

Za jedan apsurdni duh razum je jalov i ne postoji ništa iznad razuma.

A. Camus

Treba vjerovati u mozak čovjeka, treba hodati, kretati se, misliti, boriti se, to je jedini ljudski način.

M. Krleža

Hrabrost za istinu, vjera u moć duha, jesu prvi uvjeti filozofije.

G. W. F. Hegel

A svaki bi čovjek trebao biti filozof govorio je Toma Bebić.

Kad već imamo razum, trebali bi ga i koristiti. To je jednostavno naša sudbina, to nam je jedini izlaz, glupost očito vodi u pakao. Zašto imamo razum i gdje će nas on odvesti u krajnjoj istanci, to su druga pitanja. Mi smo ovdje i sada, i jedino s tim raspoložemo.

Ništa ne prihvaćati kao istinito, a da se jasno ne spozna kao takvo jasno i razgovjetno da nema povoda u to sumnjati.

.....

Izvjesno je sve o čemu je razumno ne sumnjati, a što je izvjesno jest nesumnjivo, dakle istinito.

R. Descartes

Drag mi je Platon ali mi je draža istina.

Aristotel

Zabludi korisnoj uvijek pretpostavljam istinu štetnu. Ako i probudi bol, istina nosi i lijek.

J. W. Goethe

Ono što se uopće može reći, može se reći jasno; a ono o čemu se ne može govoriti, o tome se mora šutjeti.

A. Comte

Uvijek si se divio onima koji su sumnjali, onima kako ih Hegel naziva herojima duha koji vade lukavom umu kestenje iz vatre, onima koji su iz bunara neznanja vadili vjedra istine i ljepote, tim buntovnicima koji su imali muda da se služe razumom, koji nisu preživjeli jeftine istine iz

malograđanskih dućana, onima koji su pokušali, aktivistima Greenpeacea koji skaču na sotoanske crne tankere, onima koji su morali pokušati jer....

Mi smo oni koje tišti šutnja, koji bi je htjeli prekinuti naprosto od žeđi za zrakom. Čini se da je drugima u šutnji dobro, doduše tek se tako čini.

F. Kafka

Oni koji su se pitali, koji su se usudili kao Prometej, kao Goetheov Faust, kao Krležin Pan.

Padni, padni Pane! Grešan si i kriv!
Pan se smije:
Da padnem, pred bogom da padnem,
zar i ja nisam bog?

M. Krleža

FOLKLOR

Vidio sam u pustari tovitelje džinovskih gusaka, načerećene na visoke drvene nogare.

Malo dalje, ubice grlica razapinjale su mrežu između drveća ne bi li ufafnjali golubice mira.

Još malo dalje, sa jednog proplanka čovjek je pucao. Ljudi su mu pljeskali i proglašavali ga

najvećim lovcem pred licem Stvoritelja.

Ali iza Stvoriteljevih leđa jedna vjeverica ga
je direktno zajebavala.

J. Prevert

Gonite se sa svojim glupim pravilima. Nitko mi ne može diktirati što je
za mene dobro. Najgore sam već upoznao - ovo je moje prvo i jedino
putovanje kroz život.

G. Sheehy

Ti dobri popuštaju, predaju se njihovo srce ponavlja tuđe riječi, njihov
razlog sluša. Ali tko sluša taj ne čuje samog sebe.

F. Nietzsche

Od člana partije zahtjevao se svjetonazor veoma nalik onome starog
Hebreja, koji je znao a da nije znao ništa drugo da svi narodi osim njegova
obožavaju "lažne bogove". Njemu nije bilo potrebno znati da se ti bogovi
zovu Baal, Oziris, Moloh... što je o njima manje znao, to bolje po njegovo
pravovjerje.

.....

Na neki način partijski svjetonazor nametao se najuspješnije ljudima
koji su nesposobni da ga razumiju.

G. Orwell

Bit mišljenja je spoznaja općeg.

Sokrat

Iskustvo je spoznaja pojedinačnog a umjeće spoznaja općeg.

Aristotel

Ma kakve bile igre riječi i logičke vratolomije, shvatiti to je prije svega sjediniti. Znači svesti sve na ljudsko.

.....

Ne postoje granice između disciplina koje čovjek sebi postavlja da bi shvatio i volio.

A. Camus

Ne objašnjavaju se sve stvari jednom jedinom, nego svima.

Platon

To stoji, sve stvari se objašnjavaju svim stvarima, ali iza svih tih stvari kojima nanosimo zlo jedni drugima kojima stvaramo ovu nesreću i beznade oko nas, izgleda da stoji isključivo naša glupost, a ona je dovoljno široka za masu stvari.

Razborito pitanje gotovo je polovica znanosti.
Istinski znati znači znati uzroke.

M. Krleža

I Marx je ako ništa drugo bar postavio nekoliko pametnih pitanja, a ta ista pitanja su postavljali mnogi prije njega, on ih je ustvari samo ponovio, ponovio u svom vremenu. Mi možemo danas ta pitanja preskakati, praviti se da ne postoje, ali ta pitanja su tu, ona zjape i mi ih osjećamo na svojoj koži, i ako ništa ne pokušamo ta pitanja će nam se kad tad razbiti o glavu, pa zar nam se već ne razbijaju, treba biti izuzetno slijep kod zdravih očiju za to ne uvidjeti.

On je dao i nekakve odgovore, život je pokazao da su ti odgovori ništavni, nedorečeni, promašeni, ali to ne znači da nam je stvar jasna. Treba se vratiti, treba stati i razmisliti, treba ponoviti ona ista pitanja.

Prije negoli odbacite pravila, morate znati što god o njima.

J. L. Borges

Onaj tko misli da sve može prozreti taj više ne filozofira. Tko se više ne čudi taj više ne pita. Tko više ne zna ni za jednu tajnu, taj više ne traži.

K. Jaspers

Treba ponoviti neke stvari, i ideje iz Evandjelja, a osnovne ideje svih velikih religija su slične, i nove generacije slušaju Štulića, to tješi. Neke misli ne smiju biti zaboravljene i nije bitno tko je tu misao izrekao, da li Krleža, Boff, Tin, Marx, ili Andrić, i nije bitno da li se radi o Nijemcu, Židovu, Kinezu, Rusu ili Hrvat. Ime nije bitno, bitna je ideja, bitno je da je ta ideja živa. Krleža je živ, a oni psi koji su oblajavali oko njega su zaboravljeni, Voltaire je ostao, a tko se danas sjeća njegovih cenzora. I svi glupani su naši glupani i svi pametni su naši pametni.

Sve što je dobro rečeno, bez obzira na to tko je to rekao je kršćanski.

Sv. Justinijan

Jezik i pismo, prostor i vrijeme nemaju značaj za ljudsku misao, ne predstavljaju granice za ljudski duh.

Danas više nitko ne spominje Marxa, a ti si znao pričati s njim do kasno u noć. Sjedili bi za stolom, a on bi ogovarao Keynesa, još veli da mu se nimalo ne sviđa ovo što Japanci rade, a u biti sve je to isto samo što su oni malo luđi i uporniji.

Isus sjedi u kutu i nijemo klima glavom, kao ima tu nešto, samo nikad ne zaboravite da ljubite neprijatelje svoje.

Tin ponekad navrati i donese bocu vina, Mišima sjedi na prozoru, Orwell puši cigaru, tu i tamo svrati gospodin Krleža sa suprugom, Marley čući na

podu i mota sarmu, Lenonn odmah do njega čisti očale, eto i Čehova, Hemingwaya, Jesenjina, navrate i još poneki. Ima ih i živih a masa ih još ne zna za ovaj bircuz na četvrtom katu, k vragu gdje bi svi i stali.

Dolje na ulici Štulić sa Morrisonom štima gitaru, Prevert sjedi na klupi u parku mrtvog avijatičara sa svojim klošarima, i Gorki je dolje na dnu sa većom grupom roquera.

U garaži masa Grka lumpuje. Ima i žena, opet je započeo ponoćni tulum, samo tiše ekipa, uletjet će Rimljani i napraviti fajront. Aristotel je nabavio amforu punu nektra, Platon tvrdi da se tu radi o istini samo u tekućem stanju, Dante je rekao donijeti slanih srdela, a još ga nema, Diogen baulja okolo sa upaljenom svjećom, neonskoj rasvjeti unatoč, možda traži Boga, Sokrat ne zna za sebe, pijan je kao zmaj, a ni Hegel nije ništa bolji, čak je i Seneka malo pretjerao, Fromm nešto bistri sa Spinozom, Goethea interesira princip rada dizel motora, Schopenhauer mu kao nešto tumači a ni on pojma nema, Erazmo provocira Kanta, eno i Sizifa...

- Odmori malo Sizife, gdje si zapeo, kad te netko gleda sa strane, pomislio bi da znaš što radiš i kud si krenuo.

- Kažeš da su te bogovi kaznili.

- Ma kakvi bogovi Sizife, bogovi hrću po gornjim garažama, jebe se njima za tebe Sizife, i ti si bog Sizife i svi ovi oko tebe. Ne slušaj ni one koji te uče da si vol i da služiš samo za oranje - lažu te gadovi, njima je u interesu da ti skrušeno oreš, da vućemo plugove i topove dovijeka, a ti možeš biti i bik, bik je slobodan, jer bik ima muđa, a oni se boje bikova, jer oni se boje slobode, jer oni misle da znaju, a ustvari neznaju, jer nemaju pojma o slobodi.

- Odmori malo Sizife, popij nešto s ljudima, stani, razmisli, razmisli o svemu, pa zar ne vidiš da i Japanci štrajkuju, - e to mi je drago čuti.

Toma Bebić se popeo na stari akumulator i drži govor, Englezi malo po strani ulivaju rakiju u čaj, Voltaire nazdravlja s Nietzscheom, ima ih stvarno masu, zanimljivo da ih uopće ne zanima tko je koje nacionalnosti, veselje je opće, čuje se smijeh i pjesma i ludilo, stvarno se dobro zabavljaju, podudaraju se gotovo u svim pitanjima, znaju se ponekad i posvađati, ali to je sve na prijateljskoj osnovi. Tolerancija je gotovo savršena i svi se slažu da je život prava stvar.

Samo tiše ekipa, zaboga čuje vas se do općine, ljudi spavaju, ujutro rade, lako je vama, treba biti pristojan, nemamo pravo terorizirati nikoga, oni imaju slobodu da spavaju.

Da u pravu si, treba biti pristojan, ali zaboga zaklali su nam "Slobodnu Dalmaciju" tu na trgu ispred sviju i nitko nije ni prstom mrdnuo jer smo proklete pristojni, pogledajte što nam rade.

Nema više ni Ferala ni Paška ni Pometove pošte, ničega nema. Sve su nam zagadili sitni glodavci, stvarno su te iznervirali, prevršili su mjeru.

A rekao si sebi još prije rata da ćeš kad ti ukinu Feral otići iz ove zemlje, takva ti Hrvatska ne treba, gadi ti se, u ovom smeću samo je izgleda pacovima dobro.

Opet si buntovan, smiri se, sve su to strasti, urazumi se, koncentriraj, može se i njih sjebati, ustvari nema nam druge. Treba ih hvatati na pamet, tu su najtanji, šugavo je to njihovo znanje.

Briga me frajeri
za vaše reklame
ovuda su prolazili
i drugi prije vas
pljunuo sam magazine
propagandu
zlatouste novine
pljunuo sam dupelisce
preko cijele stranice

B. Štulić

Većina ljudi se pokorava. Takav pokorni tip sve više prevladava. On se služi oponašanjem, te se od ljudskog bića pretvara u člana organizacije. Nasuprot njemu tip otpora živi životom sukoba i usamljenosti, on ne žrtvuje istinu vladajućim standardima.

M. Herkheimer

Odlika konzervativnih mišljenja je nesklonost prema promjeni čak i strah od promjene. Ličnosti koje karakteriziraju antisemitski stavovi istovremeno odgovaraju i antidemokratski odnosi

.....

Intelekt reaktivnih ličnosti ograničen je da operira unutar definiranog sistema. On se kloni svega što bi moglo da dovede u pitanje integritet sistema.

R. Bojanović

ljudi postaju nalik na kokoši
slabo vide i rano liježu
a jutrom žure na kopanje

B. Štulić

Većina ljudi proglašava izvjesne ideje ludima, jer im je razborito samo ono što se uklapa u okvire konvencionalne misli. Sve ono što transcendirira ove okvire prosječna osoba smatra ludošću.

.....

Kreativna je misao uvijek kritička misao, jer želi razračunati sa određenim iluzijama i približiti se svijesti o realnosti. Ona proširuje carstvo ljudske svijesti i jača snagu razuma.

E. Fromm

Nije uvijek kritika bila puna duha, nije uvijek duh bio kritički.

E. Bloch

Reaktivne ličnosti nisu stvaraoci, čak i kada imaju predispoziciju za stvaralaštvo, jer stvaralaštvo uvijek znači redefiniranje odnosa prema svijetu.

R. Bojanović

Čovjeka stvara njegovo suprostavljanje sredini koja ga okružuje.

M. Gorki

Mišljenje je počelo kao raskid sa običajem.

E. Bloch

Time što počinjemo misliti bivamo potkopavani.

A. Camus

Sve što je ljudska rasa postigla duhovno i materijalno duguje razarateljima iluzija i tražiteljima stvarnosti.

E. Fromm

Zahtjev da se napuste iluzije o svom stanju jest zahtjev da se napusti stanje u kome su iluzije potrebne.

K. Marx

Istinu ne možemo naći tako dugo dok je ljudski razum nagrižen iracionalnim strastima koja vuku korijene iz nesklada i iracionalnosti dr. života, tj. istina je povijesno uvjetovana ona ovisi o stupnju iracionalnosti i odsustva proturječnosti u društvu.

.....

Mislilac izražava svoju misao u duhu, logici i okviru misaonih struktura svoga vremena, svako društvo posjeduje "socijalni filter" koji propušta samo određene ideje.

.....

Imati vjeru znači usuditi se, misliti nemislivo, pa ipak djelovati u granicama mogućeg.

E. Fromm

Tko zaista slijedi Isusa?
Trebalo mnogo snage i uvjerenja da bi se živjelo kao marginaliziran, a da se ne bude zaista marginaliziran i odbačen, duboko čuteći stvarne probleme koji ovaj svijet čine nesretnim i izrabljenim.

L. Boff

Imali su poštnu namjeru da se uzvise iznad ludila, da se otmu gravitaciji kretenizma.

M. Krleža

Nije dovoljno napredovati unutar zatvora, treba odande izaći, u dugom procesu u kojem se zatvor razara.

L. Boff

Dok se ne osvijeste neće se pobuniti, a dok se ne pobune ne mogu se osvijestiti.

G. Orwell

Treba živjeti kao osloboditelj ako želimo dati odgovor na temeljno pitanje: kako biti kršćanin u svijetu nevoljnih?

Dussel

Ako društveni poredak zanemaruje ili frustrira temeljne ljudske potrebe preko određenog praga članovi tog društva pokušat će promijeniti društveni poredak.

E. Fromm

Cilj viših jest da ostanu gdje jesu. Cilj srednjih je da zamjene mjesto s višima. Cilj nižih (koji su previše potlačeni teškim radom da bi mogli biti svjesni bilo čega izvan njihovog svakodnevnog života) jest da ukinu sve razlike i da stvore društvo u kojem će svi ljudi biti jednaki.

G. Orwell

Držimo bjelodanim istinama da su svi ljudi stvoreni jednakima da ih je tvorac obdario stanovitim neotudivim pravima, među kojima su život, sloboda i težnja k sreći.

Da bi se osigurala ta prava, među ljudima se ustanovljuju Vlade kojih moć proistječe iz pristanka onih kojima vladaju.

Da kad god i koji god oblik vlade postane poguban za te ciljeve, pravo je naroda da ga promijeni ili obori i da ustanovi novu vladu.

Thomas Jefferson (Deklaracija nezavisnosti)

Nad suvremenošću ne očajavam, njezin je vlastit očajan položaj taj koji me ispunjava nadom.

K. Marx

Sve što se događa ukidanjem slobode
Podsjeća na dane kad ljude odvođe

Po svijetu dok te volim
Gazi opet čizma
Uskrsle sablasti neonacizma

B. Langer

koncentrični krugovi gluposti i neznanja
kao prstenje
ono dalje ne razumijem
izgleda mi da je mrtva straža
rekoh sebi
moj bože koliko demagogije sustavno poređane u artiljerijske
salve
koliko pokradenih misli iza kojih ne stoji ništa osim
mržnje
sujete
vlasti
i koliko pokvarenosti treba da se izlije pred naše noge
i kako je do neprepoznavanja dovedena suština prevare.

B. Štulić

Tad ona postaje produktivna malodušnost; naime otvarajući karte ona
postaje buntovna.

.....

.....

Vidjeti koliko je svijet loš i nadati se i pokazati koliko bi mogao biti
dobar, to je smisao stvarne revolucionarne svijesti.

E. Bloch

Revolucionar sve dok nije motiviran ljubavlju prema životu on je destruktivni pobunjenik.

E. Fromm

Marx je vrlo dobro znao da se tu radi o općoj zavisti koja se konstituira kao sila i da je to samo skriveni oblik u kome se gramzivost ispostavlja i zadovoljava na drugi način; da je revolucija samo pojavni oblik podlosti privatnog vlasništva, pa je ipak gad inzistirao na oružanoj borbi, sila na silu, sigurno je mislio da će poslije krvave pobjede onih od dolje sve ići glatko, da će pomalo sa tkz. diktaturom proleterijata sve prijeći u ružičastu harmoniju, kao što je govorio onaj srbijanski konobar: " Sve će da dođe na svoje mesto, sve će lepo da legne." Vjerojatno je računao na onaj most koji pominje Andrić.

Oni misle da se preko jedne laži može sa nešto veštine i brzine preći kao preko mosta koji posle ostane iza njih nepotreban i neupotrebljiv, dok oni nastave svoj put ka cilju koji je sav od stvarnosti i istine.

I. Andrić

Do druge obale se može stići isključivo preko mosta od istine.

Nitko ne dolazi na vlast s ciljem da je se odrekne. Vlast nije sredstvo nego cilj. Ne uvodi se diktatura da bi se sačuvala kakva revolucija; revolucija se diže zato da bi se uspostavila diktatura. Svrha vlasti je vlast.

G. Orwell

Revolucija zvuči romantično, znaš, ali nije, to je krv, crijeva, i ludost, to su ubijeni klinci na cesti.

.....

Ako ubijem čovjeka, ne želim ga zamjeniti karbonskom kopijom tog istog čovjeka.

C. Bukowski

Ne priznajem nikakav pogled na svijet koji za sebe svojata monopol. Jer to znači svu tu ogromnu i otvorenu životnu problematiku uokviriti okvirom određenog, ograničenog, suviše ljudskog pogleda na svijet. To znači pojavu života delvalvirati do robe do crkve do političke stranke.

M. Krleža

Red koji postavlja naš um je kao mreža ili kao stepenice koje se grade da bi se nekamo stiglo. No stepenice poslije treba srušiti, jer se otkrije da one, makar su i poslužile nisu imale smisla. Jedine istine koje nečemu služe pomagala su koja valja odbaciti.

.....

Svaka je istina privremena, svrhovita dok služi uspinjanju, a bezvrijedna, lažna ili čak opasna proglasi li se vrhovnim zakonom.

.....

Knjige ne postoje zato da bismo im vjerovali, nego da bismo ih podvrgli ispitivanju. Kad se nađemo pred knjigom ne smijemo se pitati što kaže, nego što hoće da kaže.

U. Eco

Svete su knjige, međutim, kao i kanonizirana dela gospodara mišljenja, poput zmijskog otrova one su izvor moralnosti i bezakonja, milosti i zločina "Mnoge knjige nisu opasne. Opasna je samo jedna."

D. Kiš

Najbolje su knjige, primjetio je, one koje ti govore ono što već znaš.

.....

Ovo je doba borbe a ne ravnodušnosti, teško je vidjeti književnu vrijednost u knjizi sa čijim se zaključcima ne slažete.

.....

Ne možete se sa čisto estetskog stajališta zanimati za bolest od koje umirete, propaganda je u ovoj ili onoj formi pritajena u svakoj knjizi.

.....

Svako se književno ocjenjivanje sastoji u izmišljanju niza pravila kojima valja opravdati svaku instinktivnu osobnu naklonost.

.....

Pisanje od bilo kakvog značaja moguće je jedino kada čovjek osjeća istinu onog što govori, bez tog stvaralački poticaj ne postoji.

G. Orwell

Misliti i govoriti može se jedino na temelju već smišljenog i već izovorenog. Knjige uvijek govore o drugim knjigama, znakovi uvijek upućuje na druge znakove. Gradi se uvijek na fragmentima izgrađenog. Kultura je vječito nadopisivanje.

U. Eco

Dvije katedrale filozofija i teologija, sumnjičim ih, nisu ništa nego dva roda fantastične književnosti.

Dva blistava roda.

J. L. Borges

Kad bi svijet bio jasan umjetnosti ne bi bilo.

A. Camus

Onda dolaze filozofi i objašnjavaju glupanima da je ovaj svijet savršen izum kao kišobran, jer ga nitko još nije uspio da popravi već vjekovima.

M. Krleža

Oni koji su išli za istinom često bi se nasukali na sprudove utopije, ti izviđači duha koji su tražili "terru incognitu" ljudske sreće, u mašti su stvarali zemlju u kojoj svi ljudi žive tako da mogu sami sebe poštovati.

Utopijska je ona svijest koja se sa okružujućim bivstvovanjem ne poklapa.

K. Mannheim

- Poznao sam jednog čovjeka koji je vjerovao u pravednu zemlju....
- U što?
- U pravednu zemlju. Mora, veli postojati na svijetu pravedna zemlja.....tu, veli, zemlju osobiti ljudi nastanjuju....dobri ljudi! Jedan drugoga poštuju, jedan drugoga za svako malo pomažu... i sve je kod njih lijepo i krasno!

M. Gorki

Gdje su ljudi sretni i mudri, gdje su savladali surovu divljinu naravi, gdje traje onaj trenutak za koji se vrijedilo roditi.

M. Krleža

Ljudska bića pretvorit će se u eternu bajku genija i anđela, u kojima će da zadrhti iznevjereni san slikara i vajara, i ljepota cijele one umjetnosti koje nema.

Tin Ujević

Politika se prikazuje u svjetlu zadataka koje ne može svladati, sve više kao ples duhova. Tko želi misliti primjereno realitetu mora misliti utopijski.

G. Pitcoh

U jednom zatvorenom svijetu svaki utopikum je bez zavičaja. Tu postoji samo čekanje na Godota.

E. Bloch

Ja vidim samo propadanje, čime međutim ne mislim da su ranije generacije bile u osnovi bolje, bile su samo mlađe.

.....

Oni su bili pravi mladi psi, ali njihova težnja bila je na žalost upravljena jedino na to da postanu stari psi, što im dabome, nije moglo ne poći za rukom.

F. Kafka

Povijesni se život javlja kao da želi i može tek u starosti postati mlad.

E. Bloch

Utopijski cilj je realističniji od realizma današnjih lidera.

E. Fromm

Trebalo bi vjerovati da će doći dani svjetlosti i ljepote, samo gdje su?
Trebalo bi biti toliko uzvišen iznad ovih laži koje vladaju svijestima, da ih netko raskrinka kao ptičja strašila od prnja.

M. Krleža

Čovjek ne može bez nade, ona je bitna struktura ljudskog bića. Upravo u utopijskom sadržaju, u nagovještaju, vjeri, u mogućnosti da svijet bude ljudskiji krije se ono trajno vrijedno iz svih velikih umjetničkih tvorbi "Humanizam je odrastao u utopiji".

E. Bloch

Što se nikad i nigdje zbililo nije, jedino i ni prestarjeti neće.

F. Schiller

Nema neba nad nama, mi smo već na nebu, samo od čovjeka zavisi to da raj zemaljski ovdje i izgradi.

G. Bruno

Istočni grijeh samo znači da nismo svjesni da boravimo u raju.

J. L. Borges

Oproštaj od utopije bio bi prikladan samo za puževe koji nikad nisu imali, nemaju i neće imati utopiju.

E. Bloch

Čudno je kako je malo potrebno da budemo sretni i još čudnije: kako često nam baš to malo nedostaje.

I. Andrić

Svijet odavno sanja o stvari koje samo treba biti svjestan da bi se stvarno posjedovala.

K. Marx

Svi mi imamo svoje egoistične utopije, svoje privatne rajске vrtove u mašti, svoje planove i snove a zaziremo od opće utopije kao od nekakvih sljeparija dokonih marginalaca, a čovjeku može biti dobro samo ako je i svima oko njega dobro, naravno ako želi biti čovjek.

čini mi se rođače
da je standard pokvario ljude
jedu govna i sanjare

B. Štulić

Postoje i nacionalne utopije, one su nužno ograničene, ograničene nacijom, i mnogi su nasjeli toj vrsti utopije. Te utopije su bile primjerenije vremenima Garibaldija. Neke stvari više nemamo vremena ponavljati, zaboga ovo nisu više ta vremena.

Netko je rekao: Da se povijesni događaji prvi put pojavljuju kao tragedija a drugi put kao farsa. Ovo oko nas je tragična farsa u režiji elementarne gluposti.

Moguća je jedino opće ljudska utopija koja je također ograničena, ali brojem ljudi na zemlji i samom zemljom, za sada.

Utopija je mir, istinski mir.

Utopija je mjesto gdje su vojskovođe postali goničima magaraca.

Ja mogu razumjeti oklijevanje svoje generacije, to i nije više oklijevanje, to je zaboravljanje jednog sna sanjanog prije tisuću noći i zaboravljenog tisuću puta i tko da se ljuti na nas baš zbog tisućitog zaborava?

F. Kafka

Tako smo siromašni hrabrošću i vjerom da sretni završetak primamo samo kao mehaničko ulagivanje. Ne možemo vjerovati u nebo ali možemo u pakao.

J. L. Borges

Balegari ne vjeruju sreći.

B. Štulić

Kako je teško biti vidovit, kako je teško predviđati neke stvari koje bližnji ne mogu sagledati, sumnjajući u ostvarljivost ovih fantazija.

M. Krleža

Radite i znate što radite, ali ne znate zašto znate da znate što radite.

U. Eco

Svaki čovjek zna otprilike što želi sada a što poslije, ali ne zna i što on uopće želi.

E. Bloch

Treba biti pošten i priznati da ne znamo.

Ne znam put neposredne promjene suvremenog stanja svijeta pod pretpostavkom da je to uopće za čovjeka moguće.

M. Heidegger

Ali moramo pokušati, moramo jer smo ljudi, jer imamo razum koji nam govori da ovako više ne valja, da ovo nikuda ne vodi. Moramo pokušati jer ipak imamo na raspolaganju nešto znanja, a taj put bi trebao teći u okviru slobode izražavanja, tolerancije, istine, demokracije, razoružanja, ukidanja granica, prevladavanja primitivnog tipa egoizma..... u okviru onih osobina koje čovjeka čine čovjekom.

A ipak je živa istina na strani onih koji kažu: Ne živite kako treba! Na njihovoj je strani istina. I oni pokreću život ka boljem.

M. Gorki

Zato treba pokušati stvoriti...

Društvo koje nije samo temeljeno na materijalnom standardu već više na kvaliteti života.

I. Fetscher

Rast društvenog proizvoda više ne može biti jedino mjerilo kvalitete života. Društvo u kojem prevladava motivacija profita dovodi u opasnost demokraciju, društvenu sigurnost i slobodu ličnosti.

F. Barbieri

Oslobođenje potencijala društva nije moguće bez demokratizacije ljudskih odnosa. Hijerarhijski odnosi blokiraju raznovrsne potencijale društva.

R. Bojanović

Civilizacija je stvorila čuda. Ljudi su razumom objasnili gromove, izračunali putanje planeta i kometa, izumili strojeve, kompjutere, robote, izgradili gradove, obuzdali prirodu, stvorili moćnu medicinu, objasnili mnoge tajne. Učinile su to generacije, gdje bi jedan stao drugi bi nastavio i tako stoljećima.

Ni motorole ne bi imali da nije bilo Edisona, Tesle, Oersteda.... i da A. Volta nije izmasakrirao na stotine nevinih žaba, i da nije bilo mnogih imenih i bezimenih, i naposljetku, da nije bilo onog blesavog pećinara koji se prvi počeo igrati vatrom, na opće zgražanje svojih sustanara, a i šire.

Oteli smo iz mraka svemira snagom razuma i zakone mehanike i diferencijalni račun i stehiometriju i genetiku i teoriju revaliteta.... ali se još ni za milimetar nismo pomakli od one Sokratove, i naše vojskovođe još nisu postali goniči magaraca, već su i nadalje ugledni članovi društva. Žalosno je takvo društvo i gorka je istina da još vučemo za sobom luk i strijelu, toljage, kamene sjekire, toteme, buzdovane, amajlije protiv uroka i ostalu neolitsku bižuteriju, da, to je naša stvarnost, naša svakodnevnica, to je istina o nama.

Godinama smo bili pod prijetnjom atomske apokalipse i danas je slična situacija ako ne još i gora, sve je ovo jedna zona sumraka, gomila je tog oružja, ima ga posvuda i u svakom trenutku se može pojaviti idiot koji bi upotrijebio bojeve glave za dobrobit svoje nacije.

Naravno u toku su i sporiji načini samouništenja.

Ti prekrasni ratni brodovi u biti ne služe ničemu, a kada pak posluže onome za što su namijenjeni, tada ljudski životi ne služe ničemu.

A trebalo bi već jednom dokinuti to oružje, te vojskovođe, te oficirčine, ukinuti svo oružje na ovom svijetu a pogotovo na ovom nesretnom Balkanu, baciti napokon na dno oceana historije sve proklete granate sve do i zadnjeg pištolja, do i zadnjeg metka, odvući te crnozelenе grdosije u rezališta u staro željezo, preparirati tenkove, topove, avione i postaviti ih

po parkovima neka djeca skaću po njima, neka se igraju i zezaju sa gusjeničastosupersoničnopancirnim spomenicima gluposti odraslih, neka laste viju gnijezda ispod krila bombardera,,,,,,,,,,,,, tako bi trebalo.

Onda se obavezno pojavi gorila, mudrovan, dični nacionalni ekonomista, veliki znalac, koji postavi krucijalno pitanje, da ne može to tek tako, jer što će raditi naša vojna industrija, golemi instituti, kuda ćemo sa tolikim

radnicima bez posla, što ćemo sa profesorima po vojnim akademijama, sa tisućama balističkih inženjera?

Ma bravo maestro! Evala majmune!

To je isto kao da pronađemo lijek za rak i onda postavimo pitanje, a što ćemo sa pustim liječnicima, gdje ćemo sa tolikim specijalistima za karcinome.

Ma bravo gorilo!

Pada ti na pamet jedna davno viđena karikatura iz doba hladnog rata od nekog pametnog autora, ovako izgleda:

Vladar sjedi na prijestolju iza njegovih leđa je gomila oružja, raketa, cijevi, granata, pizdarija. Pred njim u skrušenom stavu stoji njegov podanik.

Vladar izgovara tekst:

- Dobro, dobro, otidite i malo pregovarajte o razoružavanju, samo nemojte zaboga da se to pretvori u nekakvu mirovnu hysteriju.

Ma genijalna karikatura.

Ogromna ljudska energija se troši na izradu tog oružja, na postizanje jasnog uspjeha, na stvaranje profita, na prodaju robe bližnjem, na dizanje zidova i granica, na laži i prevare, na prodaju pameti koju ne posjedujemo, na zavaravanje nas samih.

kuda idu ljudske snage
kamo bježe guzice

B. Štulić

Oooh Ma Oooh Pa
Where was the feeling gone

R. Waters

Ali upravo ta energija, taj potencijal, to nagomilano znanje daje nadu da bi ovaj svijet mogao biti drugačiji, bitno drugačiji, da bi mogao biti bolji.

Kažu oni koji su tamo navraćali da je Kineski zid jedino djelo ljudskih ruku koje se vidi sa Mjeseca. Zidina (wall), dakle tužni dokaz našeg straha, mržnje, gluposti, naše uludo potrošene energije.

Ta razasuta, neiskorištena, protuljudski i prije svega glupo utrošena ljudska energija mogla bi se upotrijebiti tako da svakome čovjeku na ovo

planeti bude osigurano školovanje, zdravstvena zaštita i ljudski uvjeti života, ono osnovno, skromno,... i pravo i šansa da bude čovjek, da može samog sebe poštovati.

Svaki čovjek ama baš svaki čovjek na ovoj plavoj kugli bi trebao živjeti tako da može samog sebe poštovati i da nitko nije gore i da nitko nije dolje, a da smo opet svi unikati; "Zemaljske djece prava sreća samo je u osobnosti" (Goethe) i ta posebnost, ta originalnost, ta snaga duha može doći do punog izražaja samo u stvarno slobodnom svijetu, optimalno slobodnom od gluposti, od laži. Svi smo mi bogovi na jedan način. U Kuranu piše: "Tko god spasi jedan život kao da je spasio čitav svijet; tko god uništi jedan život, isto kao da je uništio čitav svijet." Veliki smo mi, to je sigurno, samo treba stvoriti uvjete gdje će naša veličina doći do izražaja.

Kad jednom postane opće, bogatstvo više ne pruža mogućnost izdvajanja.

G. Orwell

Uvjeren si da je civilizacija već dostigla taj stupanj bogatstva i znanja te da je s te materijalne strane utopija već moguća, ali je problem u nečem drugom.

Svijet je u cjelini bremenit ne samo povijest. Ovome je potrebna jedna aktivna razboritost - promišljena smjelost.

E. Bloch

Hrabrost imbecila jedva da nešto znači; hrabrost onih koji imaju soli u glavi nešto znači - ona zahtjeva nešto truda i dosta sreće.

C. Bukowski

Onaj tko je najveći među vama neka vam bude sluga.

Biblija (Matej)

želiš li mnogim slobodu,
usudi se mnogima da služiš

J. W. Goethe

Ovo su smjernice za svece, a mi to ipak nismo, možda promašeni. Ali unatoč tomu svijet bi mogao biti ljudskiji i svijet bi mogao biti sretniji, svijet u kojem sloboda više ne bi bila tjeskoba, gdje bi bilo posla za sve, a radno vrijeme bi bilo mnogo kraće nego danas i rad bi bio ljudskiji.

Postoji i problem nataliteta, prenapučenosti, to nije samo problem Indije i Kine već svih nas, ali ni taj problem nije nerješiv.

Ograničio bi brzinu automobila na recimo 40 km, masa ljudi gine na cestama, masa tragedija, pa kad već ne znamo kuda idemo, čemu onda žurba. Tada bi i automobili postali bitno drugačiji, to bi više bili bicikli nego klasični automobili i bili bi opće pristupačni a ljudi se ne bi razlikovali po glupom posjedovanju, već po tome koliko su više ljudi, po svojoj kreativnosti, individualnosti, lucidnosti.

Jednom će se pokazati da ljudi ne trebaju kić koji im kulturna industrija i bijedna prvoklasnost ispostavlja.

I. Fetscher

Zbilja zar nije ljepše putovati kroz prirodu brzinom kočije, nego juriti po današnjim sivim monotonim autoputevima. Stvarno čemu brzina?

Dobro, bit će za veće udaljenosti ili kao alternativa avioni i željeznice munjevitih brzina..... i tko zna što još.

Nije lako predvidjeti i možemo samo nagađati kuda će sve stići i što je sve u stanju ljudska kreativnost, ljudska pamet, uzmimo samo Monty Paytone. Izgleda da je stvar jednostavna - što smo slobodniji to smo

složeniji. Za razliku od pameti ljudska glupost je vrlo lako predvidljiva, ona vodi u propast, u smrt.

Sloboda ne može biti dosadna, premda majmunima mir i odsutnost svakog nasilja može biti sinonim za dosadu.

Znanje je opće, znanje je ljudsko i ne može biti opravdanje za eksploataciju onih koji s njime ne raspolažu, onih koje zovemo nerazvijeni, a to su zbog raznih objektivnih povijesnih okolnosti a ne zbog nekakvih gena kako glupani mudruju. Svi imaju pravo na znanje, na tekovine civilizacije, i oni bogati u koje smatraš da smo čak i mi spadali do prije ovog rata, su obavezni da pomognu tom takozvanom trećem svijetu, jer svijet je jedan.

nije san o ljudskoj sreći
ono najljepše

B. Štulić

Potreban je proces oslobođenja siromašnih (Isusovih miljenika) i stvaranje društva koje ne mora biti bogato, nego pravedno i bratskije.

L. Boff

Vrijeme krvavih revolucija je prošlo ili bi bar trebalo da je prošlo. Ljudi su mnogo mirniji što se tiče te vrste nasilja. Potrošački mentalitet se kao sluzava lava preljeva preko čitave planete, i pod tom anestezijom idemo u nigdje, u pakao.

Ali taj mir je prividan, taj mir zastrašuje.

"U osnovi sve je mirno" - to je pravo zimsko učenje, dobra stvar za neplodno vrijeme, dobra utjeha za zimske spavače i one koji čuće kraj peći.

F. Nietzsche

Sve je uređeno tako da nastane onaj otrovni mir koji stvara nebrižnost, san srca ili smrtonosna odricanja.

A. Camus

Trebali bi zastati i razmisliti ako ne želimo da se udavimo u vlastitim govovima, ako uopće želimo živjeti. Pominje se ekološka diktatura, diktatura zvuči strašno, a to bi ustvari značilo npr.: ograničenje broja stabala koja se godišnje mogu posjeći na planeti, znanstveno ustanovljen broj.

Čovjek ne smije sve što može, što više može to je veća njegova odgovornost.

.....

Čovječanstvo ne može zaobići svjesno planiranje vlastitog rasta kao ni svjesno planiranje biosfere.

I. Fetscher

Pohlepa je beskonačna strast, a planeta je ograničena i nježna, dakle pohlepa ne smije biti slobodna, glupost mora biti ograničena, teško da ćemo je ikada potpuno pobijediti. K vragu gdje bi nas to dovelo. Dovoljno je da se pohlepa obuzda razumom tj. humanizmom i odmah pucaju svijetliji horizonti, eto ludila.

Zašto ne pokušati, izgleda da možemo izgubiti jedino kamenje, koje nas vuče k dnu.

I have a dream.

M. L. King

IMAGINE

Imagine there's no heaven
It's easy if you try
No hell below us
Above us only sky
Imagine all the people
Living for today...

Imagine there's no countries

It isn't hard to do
Nothing to kill or die for
And no religion too
Imagine all the people
Living life in peace...

Imagine no possessions
I wonder if you can
No need for greed or hunger
A brotherhood of man
Imagine all the people
Sharing all the world...
You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope some day you'll join us
And the world will be as one

John Lenonn

Opet te odnijelo, opet si otišao, spusti se i ustanovi da je oko tebe crna bartolomejska noć, da ljudi ginu kao ribe, i da ova tuga, prevara i bijeda teže u nedogled, do kraja, do konačnog mraka, i da bi se u ovom neljudskom kaosu mogao opet naći na frontu.

Dok ti ovdje mudruješ netko glupi po rovovima, bunkerima, i trpi vatru niti tridesetak kilometara od tvog grada, i bilo bi potpuno u redu da ga

smijeniš. Ali oružje ne može ništa riješiti, i neću više biti nijemi poslušni pingvin u njihovom glupom teatru. Neću!

Nepametni su to režiseri, a znam da postoji drugi način, previše je mladih grobova da bi nastavili na njihov način, previše je mraka i bijede.

Da, to je tako, to je naša stvarnost, ali upravo zbog toga bi trebalo nešto poduzeti, treba se suočiti, nema bježanja, nema se kud pobjeći, jer ovo je još uvijek naša jedina planeta.

Svi rade, ali neki uzimaju veći dio jer posjeduju kapital. Kupuju rad stvaraju marginaliziranost a ona stvara bijedu.

L. Boff

Jesi digod vidi bogataša
ispriđ kuće s žmulom crnog vina
di briškulon drugu izide aša
i di se čuje splitska pisma fina

I svi su nam dani sveci
jer znamo lipo živit ovod
s pinezima reci
ča more guštat oni onod

I. Tijardović

Ljudi su temeljito različiti ali iz njihove različitosti ne može se izvesti legitimacija za ovisnost i izrabljivanje.

I. Fetscher

Možda je moralo biti tako, i ti ratovi i revolucije i kraljevi i krv i pljačka i laž i genocidi i prevare i nejednakost. Sve je to možda cijena koju smo morali platiti i koju nažalost još plaćamo našoj gluposti. Ali sad je gotovo, ovo su presudna vremena, oni prije nas su možda i imali pravo na greške, ali mi ne, mi više nemamo pravo da budemo glupi, povijest se više ne smije ponavljati, ni slučajno, s poviješću je gotovo ili smo mi gotovi, svi

mi, naši potomci, naša djeca. Ovo je trenutak odluke. Da li će prevladati prošlost ili budućnost, glupost ili pamet, smrt ili život?

Ura istine i kazne će doć. Sve će biti golo, sve će biti jasno, ali kasno.

Tin Ujević (Sat kasnih spoznaja)

Stav većine nije ni vjera ni stav očajaja, već su indiferentni prema budućnosti čovjeka.

E. Fromm

Sve je puno strašnih mogućnosti koje bismo morali spriječiti i neslučenih mogućnosti koje bi valjalo stvoriti i potpomoci.

E. Bloch

But it was only fantasy
The wall was too high, as you can see
No matter how he tried he could not break free
And worms ate into his brain
Hay you! Out there on there on the road
Doing what you're told, can you help me
Hay you! Out there beyond the wall
Breaking bottles in the hall, can you help me
Hay you! Don't tell me there's no hope at all
Together we stand, divided we fall

R. Waters

Znaš da ipak postoji svijetlo na kraju tunela, znaš da ipak postoji nada za nas, a zašto je baš tako napravljeno da postoji, to ne znaš, ali siguran si da postoji, i da je samo jedna, a ta nada je utemeljena u znanju, u razumu, u umu.

A taj um može biti utemeljen jedino na ljudskosti, znanje bez ljudskosti je ništa, to znanje je protuljudsko. - Da još jednom ponovimo Goethea: "Ljudskost je iznad nacije".

Ovaj svijet u kojem živimo nije najgori mogući za čovjeka, on bi mogao biti i bolji, ali i gori. Bitno je shvatiti da je promjena neophodna i urgentna, jer ovaj svijet ne samo da perpetuira nepravdu, patnju i nesreću, već je bitno shvatiti da svijet ovakav kakav jest nužno vodi u propast. Ljudski svijet je proces, stvar je u tome da taj proces napokon zbilja otpočne.

I Nazarenac je počeo sa dva ribara, negdje valja početi, samo kako ?

M. Krleža

Neka bude što biti ne može.

P. P. Njegoš

Ljudožderi volite se.

T. Bebić

Možda bi upalila i ona "Rasisti svih boja ujedinite se".

Now we see the light
And stand up for your right.
For your better
Get up stand up

Bob Marley

gremo, mi puntari!

Tin Ujević

Noseć vijenac ruža čist
pred nama je Isus Krist

V. Majakovski

šezdeset osam šezdeset
vratit će se opet
osam šezdeset

B. Štulić

Pa kaj hoćeju ti študenti?
Nek mi pokažeju indexe.

J. B. Tito (1968)

Vidio sam bijes tvrdih momaka
demonaska igra odbačenih ljudi

B. Štulić

Upoznao si donekle miris znoja, baruta, i leševa nažalost i znaš kako je teško biti čovjek u ovakvom svijetu i ne vjeruješ u horoskope, ne vjeruješ u sudbinu, ne vjeruješ u vračeve, ne vjeruješ u nikakve magije, ne vjeruješ u Božje doušnike, ne vjeruješ u dijaboličnu pamet političara, ne vjeruješ u one što kažu da znaju i da su posebni, a samo plutaju u gomili, i ne vjeruješ u ništa što ne možeš razumjeti, shvatiti, pojmiti kao istinito do kraja, ne vjeruješ u ništa što nije ljudsko, što prevazilazi čovjeka, što je maglovito, nedorečeno, što glumi nekakvu vrhunaravnu

pamet od koje boli glava kao i od svakog pijanstva. Sve to zaudara po prevari, po laži koja doduše može imati i učinak dopinga, olakšivaća za ovo ludilo oko nas, ali znaš da ta narkoza ne vodi nikuda i misliš da je sve mnogo jednostavnije nego što oni palamude i kompliciraju.

Reci mnogo, da ne rekneš ništa, reci što mutnije jer mutno je duboko.

M. Krleža

Postoji samo čovjek i sve je u njegovim rukama i pakao, i raj na zemlji. Držiš do onih koji su tražili čovjeka, da, svi su oni tražili jedno te isto, jednu te istu ljudsku istinu da ovaj svijet može biti ljudskiji, da čovjek može biti ljudskiji, svi su oni tražili čovjeka.

Droga, pa čak i ove proklete cigarete i alkohol koje neki nazivaju stimulansima, sve je to u biti anestezija u ovoj bespoštednoj, dosadnoj, rastrganoj, nervoznoj borbi čovjeka protiv čovjeka koju nazivamo svakodnevnim životom. Sve su to laži, čovjek je lud kad je čist, kad je slobodan i od tih gluposti.

Generaciju ti već muče godine, misliš da je čak i to cijena gluposti, tvrdiš to zato što si u životu sretao dječake od osamdeset i starce sa petnaest godina.

MLADI

- Ne žele da prave karijeru svojih
starijih prethodnika koji više u njoj ne
postoje
- Ne žele da u prašini slijede trag njihovih
vrlina!
- Njihove vrline, zasmijavaju ih.
Njihova prašina, od nje kašlju.
- Stvarno, oni ne znaju što hoće!
- Znaj. Neće da znaju ništa od vašeg
znanja.

J. Prevert

Dolje starčad! To je Prevert, a on je jedan od onih koji su kako Krleža kaže bili sami i hodali po krovu, i svojom vikom budili sive i pospane ljude.

Eto Fromm je postavio pitanje "biti ili imati".

Da bismo bili moramo prvo imati to je neosporno, moramo imati bolnice, škole, higijenu, misliš da civilizacija, premda toga nismo svjesni, već ima i više nego dovoljno za sve, pa pošto već imamo trebali bismo onda biti, prije svega biti.

Mi danas uglavnom imamo a nismo, kada imamo, a nismo tada imamo i ratove i kriminal i terorizam i zagađenje i strah i pohlepu i mržnju i smrt, tada nemamo sreće, tada nemamo jedni druge, tada nemamo sebe, tada nemamo ništa.

Je, postoje međunarodne humanitarne organizacije, ali to je sve nedovoljno, to bi možda trebao biti početak procesa koji bi pomalo dokinuo samu potrebu za tim organizacijama. Imamo zadnjih godina i pokret u ekonomiji. Zove se globalizam, koji preferira ukidanje granica i carina, jer su samo besmisleni trošak i barijera za veću efikasnost kapitala. Oni drže da bi optimalno tržište trebalo imati bar 300 milijuna potrošača.

Ima tu nešto, itekako ima, jer neophodno je ukidanje granica i zbližavanje ljudi da bi znanje moglo lakše cirkulirati i da bi se oslobodili naši potencijali, da bi ljudski rad bio efikasniji.

Ali uz to treba još mnogo toga između ostalog treba obuzdati pohlepu, treba urazumiti naše strasti, našu glupost. Recimo da čitava planeta ima jednu valutu, tada bi barem pola naše ekonomske nauke postalo bespredmetno (inflacije, deficiti, carine....) a poslije bi pomalo ukinuli i tu valutu.

Čitavo znanje naše civilizacije nije dovoljno ni za predgovor svemirske knjige pameti.

Knjigu pišemo mi ljudi, mi i nitko drugi.

Možda nismo ni svjesni da smo izgleda već ispisali najteži dio, ali sada smo na presudnoj stranici, ovo je odlučujući list, još koje pogrešno slovo i knjiga bi se mogla zauvijek zaklopiti.

Bog je simbol za čitavu knjigu, za sveukupnu pamet, za sveznanje.

Bog je simbol za ono što još ne znamo, za ono što ćemo jednog dana možda i saznati, ali još ne znamo.

Pa ako je to tako, kada se klanjamo Bogu, onda se mi ustvari klanjamo našem vlastitom neznanju, našoj vlastitoj gluposti. (kada kažemo "sam Bog zna" isto kao da smo rekli - "ne znamo")

Neprijeporan je humanizam velikih religija, to je jedan od razloga njihovog nastanka i održanja u ovom svijetu, velike su to ideje o čovjeku o

dobroti o pravdi, ali ipak.....ipak, stvarni život nas uči da je mnogo lakše voljeti Boga nego čovjeka (neprijatelja svog).

A. Camus

Ja ne znam da li ovaj svijet ima smisao koji ga prevazilazi. Ali ja znam da ne poznaj taj smisao i da mi je zasad, nemoguće da ga poznaj.

Korijeni su religije osjećaj zavisnosti, straha i ljubavi te čovjekovo samoljublje. Utoliko je religija prirodna stvar.

L. Feuerbach

Opasnost leži u varljivoj karakteru metafizike; ona pruža iluziju znanja, ne pružajući zbiljski nikakvo znanje.

A. Comte

Bog, zapravo i nije ništa drugo nego integralna formula (veoma naivna i primitivna) za životnu sveukupnost, spram koje se ljudski mozak osjeća bespomoćan, na koljenima još od davnih spiljskih dana.

M. Krleža

Bog je prauk svijeta, stvoritelj i prvi pokretač koji kasnije više nema veze sa svijetom.

Voltaire

Leibnizova monadološka pretpostavka sagrađena je na logičkoj trilemi: kad naš svijet ne bi bio od svih mogućih svjetova najbolji i najsavršeniji, bilo bi to moglo da nastane samo iz tri razloga:

- 1) da Bog nema pojma što bi od svega mogućeg moglo da bude najbolje, ili
- 2) da Bog neće da stvara najbolje i, na kraju,
- 3) da Bog ne može da to uradi.

Sve ove tri pretpostavke protuslove božjoj Svemudrosti, Svedobroti i Svemoći, a kako je Bog nesumnjivo svedobar, svemudar i svemoćan, to nam naš razum a priori naređuje da zaključimo, kako je ovaj naš svijet najbolji i najsavršeniji usprkos eventualnim negativnim dokazima ljudskog iskustva.

M. Krleža

Kako može postojati nužno biće koje je protkano mogućim? Kakva je onda razlika između Boga i prvobitnog kaosa?

.....

Ja moram vjerovati da je moja postavka ispravna, jer sam je izveo iz svojeg iskustva, ali da bi u to mogao vjerovati, moram pretpostaviti da postoje opći zakoni, pa ipak o njima ne mogu govoriti jer bi i sama pomisao da postoje sveopći zakoni i zadan red podrazumjevala da im Bog robuje, dok je Bog nešto apsolutno slobodno, i kad bi on htio, jednim jedinim činom njegove volje svijet bi postao drugačiji.

.....

.....

Teško je prihvatiti pomisao da u svijetu ne može postojati red, jer bi se to ogriješilo o Božju slobodnu volju i svemogućnost. Božja je sloboda naša osuda ili osuda naše holosti.

.....

Zar utvrditi posvemašnju svemogućnost Boga i njegovu i posvemašnju raspoloživost prema njegovim vlastitim izborima nije isto što i dokazati da Bog ne postoji?

U. Eco

Ali ovo lamentiranje manje je opasno po život ljudski od programatske mistike, koja ne zna što hoće, ali glumi kao da joj je stvar jasna i prema tome djeluje zavodljivo to jest zaglupljujuće.

M. Krleža

Nauk je uvijek tek kulturno - povijesni prijevod Božje objave. Napokon, spasenje nam ne omogućava naš nauk nego dosljedna praksa, rođena u susretu s Bogom živim i istinitim.

L. Boff

Biblija nije Božja riječ u objektivnom smislu nekog vjerskog nauka, ona je rezultat povijesti pripovijedanja prvobitnog kršćanstva.

Kaseman

Zaboravilo se da je posredovanje - posredovanje; umjesto toga ono je predstavljano kao božansko, evanđeosko i apostolsko, te se u to moralo vjerovati.

.....

Danas nam se čini jasno kao na dlanu da je posve ideološki predstavljati kao prirodno ono što je povijesno a kao božansko ono što je ljudsko.

L. Boff

Heretički je htjeti dalje tražiti nakon što smo došli do vjere.

Tertulijan

Klekni sine i pokaj se, znači: sklopi ruke na molitvu, oslobodi se od svake buntovne misli, predaj se na milost i nemilost a ostalo je naša briga.

.....

Sagriješiti se može, ali i pokajati, a glavno je da smo skrušeni pred biskupima. Savjesti nam nisu baš čiste ali su mirne, a peru se na ispovjedima kao i noge, svake subote.

M. Krleža

Ne može narod mjenjati župnika, to valjda mora biti jasno.

don M. Bilić

Sve što su crkveni oci napisali o vrhunaravnoj tajni, sve je to prepisivanje helenske mudrosti u raznim varijantama.

M. Krleža

Ovaj ovdje vam je najavljavao istinu i govorio vam da istina ima okus smrti, a vi niste vjerovali njegovim riječima, nego njegovoj sumornoj namrgođenosti.

U. Eco

Istina je važnija od dobrote.

.....

Važnije je poznavati istine nego ih provoditi u praksi.

.....

Inkviziciju nisu brinula moralna zlodjela, nego ona koja su se odnosila na pravovjernu istinu.

L. Boff

Spinoza pomiče težište sa ispravnog vjerovanja na ispravno življenje. Ako ispravno mišljenje nije najviši cilj i nije put spasenja, nema razloga da se borimo s drugima, kojih je mišljenje došlo do različitih formulacija - tolerancija.

E. Fromm

Netolerancija je sudbina onih koji umišljaju da posjeduju istinu.

L. Boff

Na kraju krajeva, kako tako nekako
smo proživjeli, hvala bogu!
Bog "Nema na čemu".

J. Prevert

Vi još niste potražili sebe: tad ste našli mene. Tako čine svi vjernici; stoga i jest tako maleno sve vjerovanje.

F. Nietzsche

Vjera je potpora onima koji žele izvjesnost, koji žele smisao života a da mu se sami nisu posvetili.

E. Fromm

Filozofija je spustila nebo na zemlju.

Sokrat

Nekoć je grijeh prema Bogu bio najveći grijeh ali Bog je umro, a tako su umrli i bezbožnici.

F. Nietzsche

Ako Bog ne egzistira iz tog valja do kraja povući konsekvencije (to je egzistencijalizam).

J. P. Sartre

Svijet koji možemo objasniti, makar i lošim razlozima, blizak nam je. Međutim, naprotiv, u jednom svijetu nenadano lišenom iluzija i jasnoće čovjek se osjeća strancem.

A. Camus

Kritika religije završava učenjem da je čovjek najviše biće za čovjeka, dakle kategoričkim imperativom: da se sruše svi odnosi u kojima je čovjek poniženo, ugnjetano, napušteno, prezreno biće.

K. Marx

Moja prva misao je bila Bog, druga Duh, a treća i posljednja čovjek.

L. Feuerbach

Dakle došli smo do čovjeka.

što više osjećaš da si čovjek,
to si sličniji bogovima

J. W. Goethe

Istinitost vlastitog odnosa spram Boga mjeri se istinitošću vlastitog odnosa spram drugih.

L. Boff

Ne postoji samo skriveni Bog. Postoji nepoznati i skriveni čovjek. Jedino to se krije u riječi humanizam.

E. Bloch

Čovjek može vjerovati i ne vjerovati.....to je njegova stvar!
Čovjek je slobodan.....on za sve plaća sam: i za vjeru, za nevjeru, za ljubav, za pamet, čovjek za sve plaća sam i zato je on - slobodan!
.....Čovjek, eto ti istine! Što je čovjek?.....
To nisi ti, nisam ja, nisu oni.... ne - to si ti, ja, oni, starac,

Napoleon, Muhamed.....u jednom! (ocrtava u zraku figurom čovjeka)
Razumiješ li? To je - veliko! U tome su svi počeci i svi krajevi..... Sve
je u čovjeku, sve za čovjeka! Postoji samo čovjek, sve ostalo je djelo
njegovih ruku i njegova mozga!

čo-vjek! To je nešto veličajno! To zvuči gordo!

čo-vjek! Treba poštovati čovjeka! Ne žaliti ga.....ne
ponižavati žaljenjem.....treba ga poštovati!

Pijmo za čovjeka, Barune! Lijepo je osjećati se čovjekom!

M. Gorki (iz drame "Na dnu")

Ovdje imate moj glas
uzdignut protiv neba i apsurdnih bogova,
moj glas koji rešeta vrata smrti.

Blas de Otero

Čovjek je ne samo takav kakvim sebe pojmi nego i takav kakvim sebe
hoće, čovjek nije ništa drugo nego ono što od sebe čini. Čovjek je
ponajprije projekt koji sebe subjektivno živi.

J. P. Sartre

Biti čovjekom znači postajati čovjekom.

K. Jaspers

Čovjek je onoliko živ koliko je produktivan (aktivan).

E. Fromm

Nitko ne smije bit sredstvo za ciljeve drugog, svi su ljudi izjednačeni
kao ciljevi i da su jedino ciljevi a nikad sredstva jedni drugima.

I. Kant

.....ako itko ikada napiše pjesmu nad pjesmama (to će biti pjesma) o srazu ljudskih bića i poganih svinja (sjeme im se zatrlo) postaće besmrtn jer netko se opako našalio stavljajući nas na isto mjesto i dajući nam toliko sličnog moj bože toliko toga sličnog (helada se još nije oporavila) ako itko ikada spjeva pjesmu nad pjesmama ako itko ikada to učini.....

B. Štulić BIG BANG (dio)

Shakespeare, nenadmašan majstor riječi, prezirao ih je. Bilo to u Buenos Airesu ili Pragu, one su uvijek manje značajne od ljudi.

J. L. Borges

Bio je nadaren. Time nije rečeno mnogo! Ništa! Bio je vidovit, a ni to nije ono što bi trebalo reći. Bio je čovjek, da to je bio.

M. Krleža

Kad smo došli do čovjeka nužno dolazimo i do zahtjeva za ljudskim svijetom, do pobune, do promjene.

Filozofi su svijet do sada različito tumačili, radi se o tome da se svijet promijeni.

K. Marx

Usprkos svemu kvalitativna promjena društva je urgentna kao nikad do sad - smisao te promjene je ostvarenje društva istinske slobode.

H. Marcuse

Tear down the wall
Tear down the wall

R. Waters

Stvar je u tome da se i sami moramo promijeniti, da moramo postati odgovorniji za svijet oko sebe, da moramo postati ljudskiji. Što je veće znanje veća je i odgovornost, što je manja odgovornost veća je glupost. Taj ljudskiji čovjek, odgovorni čovjek je ideal kojem ćemo se približiti u slobodnijem svijetu.

To je onaj "nadčovjek" koji pominje Nietzsche. Idioti su ga potpuno krivo razumjeli, tj. uopće ga nisu razumjeli, srozali su to na nekakvog Arijevca, mjerili obujam lubanje, gledali na boju kose, očiju..... žalosno, deprimirajuće.

Nitko ne može potpuno kontrolirati učinak svojih riječi i svog djelovanja na one kojima su upućeni.

.....

U svemu što je izrečeno postoji i neizrečeno. Um je ograničen.

L. Boff

a ja i dalje bezuspješno
razotkrivam tlapnje svoje
i nije pravo to što čine
protiv mene riječi moje

B. Štulić

Ja cijenim na zemlji dobru jednostavnost
i nejasnoću što je sunce od jasnoće.

Tin Ujević

Humanizam je naturalizam, on je istinsko rješenje sukoba između čovjeka i prirode, između čovjeka i čovjeka, istinsko rješenje borbe između egzistencije i biti, između opredmećivanja i samopotvrđivanja, između slobode i nužnosti, između individue i rada. On je rješana zagonetka historije i zna da je on to rješenje.

K. Marx

Čovjek će biti sretan ako razvije svoju specifičnu prirodu, umnu prirodu i to u praktičnoj djelatnosti i spoznaji.

Aristotel

Da, da čovjek, čovjek, čovjek, ništa drugo.

I evo ga, evo ga opet, evo Sokrata, i na početku i na kraju uvijek on. Svaka čast stari! Nevjerovatno! Pa njemu je sve bilo jasno još onda i bez vebnih biblioteka, kompjutora, pesticida, naliv pera, parkirališta, elektrike, hamburgera, kreditnih kartica, šankomata, nagaznih mina, autobusa, dvojnog računovodstva, parlafona, kugličnih ležajeva, praška za pecivo, spajalica, satelitske navigacije.....

Ma svaka čast Sokrate!

Čovjeka ne određuje samo opažaj, nego ponajprije um, ne samo nagon, nego i osjećaj dužnosti i moralna svijest i savjest.

Sokrat

Da, čovjek je nešto više, čovjek pobjeđuje nagon, egoizam, narcisoidnost, pohlepu.... da, da, čovjek, čovjek.

Treba vjerovati u čovjeka!

Ma kakvo vjerovanje. To je znanje! Znanje!

Znanje, znanje. Znaš da si glupan i da je tvoje neznanje (glupost) beskonačno, a da je pamet samo tvoja svijest o veličini tog neznanja, to jest svijest o bijedi tvoga znanja i ta svijest je naravno nepotpuna, relativna, ljudska.

I to je sva pamet!
znanje = vrlina (Sokrat)

Takva pamet je prilično jadna, ali to je jedina pamet koju imamo na raspolaganju, jedna jedina, druge nema.

Znamo da čovjek može biti dobar i da čovjek može biti loš, i znamo uvjete u kojima nastaje jedan i drugi čovjek. I Andrić je pominjao da pojedine države, društva, treba razlikovati po tome koliko pojedine vlade tipuju na one niže i gore u čovjeku to jest koliko drže do onih viših plemenitih čovjekovih osobina, a mogli bi ih rangirati na one koje više i one koji manje lažu, na one koje su više i one koje su manje glupe.

Količina pameti u društvu je izgleda proporcionalna sa odsutnošću mržnje, narcisoidnosti, nasilja, straha, sa količinom zadovoljstva, veselja, sreće, sa količinom humanizma, ljudskosti u društvu.

Mogli bi to i drugačije opisati.

Ako krenemo od Sokratovog teorema da smo svi mi prije svega glupani, i ako se složimo da je glupost uzrok ljudskog zla. Tada znači da mi obični glupani sa dna, svojom glupošću uglavnom činimo zlo svojoj užoj okolini i sebi samima.

To je zlo proporcionalno sa stupnjem naše gluposti. Međutim ukoliko je pojedinac na većem društvenom položaju, tj. ukoliko ima veću moć utoliko njegova glupost čini više zla. Zato je tako prokleta opasan visoki stupanj gluposti kod moćnih ljudi.

Ovdje bi bilo ispravnije reći "stupanj pameti" umjesto "stupanj gluposti", ako je već očito da je pamet limitirana a glupost beskonačna. Međutim ovako ti pametnije zvuči. Naposljetku, pamet je samo stupanj svijesti o veličini vlastite gluposti.

Znači što je viši stupanj gluposti moćnih, veće je i zlo koje oni svjesno ili nesvjesno stvaraju (što su gluplji manja je i njihova svijest o tom zlu, tj. manje se smatraju odgovornim, tj. manje su ljudi).

Ovdje je bitno reći da je zlo koje oni čine upravo proporcionalno i sa moći kojom raspolazu (veličina nacije, veličina oružane sile, ekonomska snaga, teritorij, broj sljedbenika itd.).

Fatalno je kad se poklope veoma visok stupanj gluposti i velika moć. Tada dolazimo do pojma "velikih svinja".

Prirodno je da oni žele svu moć isključivo za sebe, naravno to ne mogu nikada do kraja postići. Drug Staljin je sigurno prvak u toj disciplini.

Dakle oni dobiju onoliko moći koliko im je mi prepustimo, znači da odgovornost uvijek dijele sa gomilom potčinjenih, sa svima nama.

Očito je da ovdašnji moćnici imaju izuzetno visok stupanj gluposti - to nam pokazuju i ogromni razmjeri zla oko nas (ne bih sada ulazio u njihova rangiranja po stupnju gluposti i moći).

Te mi face ni najmanje nisu interesantne da bi baš o njima razbijao glavu, ali je prokleta činjenica da oni i te kako određuju moj život, naravno i ne samo moj.

Mi se više ne možemo opravdavati da su to slučajni glupani jer pojavom demokracije sa njenom neumitnom statistikom, dolazimo do toga, da stupanj gluposti moćnih ustvari pokazuje stupanj gluposti svih nas, od toga ne možemo pobjeći, to je naše ogledalo, i tu dolazimo do one uzrečice: "Kakav narod takva vlast".

Dakle stupanj gluposti moćnih ne govori toliko o njima koliko o onima ispod njih, naravno u datom historijskom trenutku (Musolini, Hitler....). Za nivo demokracije je veoma bitno koliki dio populacije sudjeluje u njoj. Veća moć moćnika nosi sa sobom i njihovu veću odgovornost, ali i veću odgovornost svih nas koji im tu moć predajemo.

Demokracija bi trebala biti mnogo brža i elastičnija, da bi tako lakše došla do izražaja velika ideja iz deklaracije nezavisnosti T.Jeffersona, tj.

da bi mogli lakše mijenjati moćnike (pogotovo ako napokon uvidimo da se tu radi o velikim svinjama). Tehnologija je na takvom stupnju da to ne bi bio problem postići. Osim toga trebali bismo smanjiti moć moćnika kako bismo lakše mogli kontrolirati i ograničiti zlo koje neminovno čini naša glupost - jer ipak smo svi mi samo ljudi. Smatraš da bi s tom brzinom i

elastičnošću (konkurencija, više alternativa, učestaliji izbori...) brže došlo do smanjenja stupnja gluposti moćnih. Ali za to je preventivno neophodno da neke stvari raščistimo sami sa sobom.

Pamet će konačno postati stvar statistike kada napokom shvatimo da su dva i dva četiri.

Ako biste silnika da srušite s prijestolja, prvo vidite je li srušeno njegovo prijestolje podignuto u vama.

H. Džurban

Dakle ukoliko se smanji stupanj gluposti svih nas utoliko ćemo imati manje glupe moćnike.

Osim toga, kako se njihova moć bude smanjivala i kako im se bude smanjivao stupanj gluposti, oni sami će biti sve manje bitni.

Zanimljiv proces.

Tu ćemo se pak približiti Sokratovom svijetu gdje su vojskovođe postali goniči magaraca.

Znači demokracija je neophodna, ali je neophodna i globalizacija te demokracije i globalizacija moći koju ona distribuira, jer su globalni i problemi koji muče ovaj svijet. Ta moć mora biti tako raspodjeljena da je možemo lako kontrolirati, a s postupnim rješavanjem problema ta moć će i sama postati bespredmetna.

Misliš da bi ovo moglo biti otprilike ovako, valjda ga nisam previše ispalamudio.

Možda tu zbilja ima nekakve matematike, a matematika je fantastična stvar, to je logika svemira.

Opet u ušima čuješ topli hrapavi glas Louisa Armstronga

WHAT A WONDERFUL WORLD

I see trees are green

Red roses too
I see them blue
For me and you
And I think to myself
What a wonderful world

I see sky is blue
And clouds are white
Bright blessin' days
Don't say good night
And I think to myself
What a wonderful world

The colours of a rainbow
Look so preety in the sky
Also on the faces
Of people going by
I see friends shaking hands
Saying how do you do
They're really saying
I love you
I hear babies crie
I watch them grow
They'll learn much more
Then I'll even know
And I think to myself
What a wonderful world

Ludilo stvar, nije uopće čudno da su je oni iz Greenpeacea uzeli za svoju himnu.

Još nešto o gluposti. Priznat ćemo da smo svi mi grešni, ali nećemo priznati da smo glupi, a grijeh = glupost, ne možemo biti i grešni i pametni, a sveci sigurno nismo.

"Priznat ćemo da nam je dosadno, ali ćemo rijetko kada priznati da smo mi dosadni" (Fromm), tj. da smo mi glavni uzrok te dosade.

Ogromnu energiju trošimo na skrivanje znanja od nas samih.

E. Fromm

Tu energiju trošimo na pravljenje zidova, i na to da i sami postanemo cigla u zidu, a zid treba srušiti - veli Waters.

Najlakše je reći da su ljudi loši. A nepovjerenje u druge nije ništa drugo nego nepovjerenje u samog sebe, nedostatak volje i hrabrosti za život. Kad bi to zbilja bilo tako onda demokracija ne bi imala apsolutno nikakvog smisla.

Mi uglavnom ne činimo zlo radi zla već iz uvjerenja da činimo dobro. Dakle mi činimo zlo iz neznanja, jednostavno ne znamo što je dobro.

Ako je dobro ljudskost - (humanizam), i ako smo konstatirali da svi vrlo dobro znamo koje su to osobine ljudskosti, kako onda možemo reći da ne znamo što je to dobro.

Odgovor na to pitanje je u našem dr. sistemu koji ispred ljudskosti stavlja neke druge stvari (uspjeh, naciju, novac....).

Dakle kriv je sistem, sistem bi trebalo mijenjati - ali zaboga pa ljudi čine sistem, znači trebalo bi mijenjati i sebe i sistem. Lako je pripisati glupost drugima. Treba krenuti od sebe, od svoje vlastite gluposti da bismo uopće nešto shvatili.

Znanje, to je svijest o našem neznanju, smatra Sokrat, ne želimo priznati glupost i u to trošimo tu silnu energiju, a morali bismo priznati sebi barem dio naše gluposti da bismo oslobodili energiju za pametnije stvari (Slobodniji svijet).

Može se dogoditi da pobjeda kulture uopće ne dođe.

A. B. Šimić

Slobodniji svijet nije fatalan. Živimo upravo u onakvom svijetu kakvog smo zaslužili, i živjet ćemo upravo u onakvom svijetu kakvog ćemo zaslužiti. Svi snosimo odgovornost za naše danas i sutra, apsolutno svi.

Ti i ja sunčan dan
eto razloga za smijeh
Misli svojom glavom ponekad
nije grijeh
Prije ili kasnije
bit će svima jasnije
Slušaj ljubav kako dolazi
ljubav će nas jednog dana voditi
Iz daljine ponekad se čuje glas
strpi se još malo doć će red na nas

Husein Hasanefendić Hus

Po Spinozi su povezani aktivnost, um, sloboda, blagostanje, radost i samousavršavanje kao i pasivnost, ropstvo, tuga, iracionalnost te težnje suprotne zahtjevima ljudske prirode.

.....

Čovjek u bilo kojoj kulturi nosi sve svoje potencijale on je grabežljiv, idolopoklonik i biće sposobno za razum i ljubav.

Nesvjesno je čitav čovjek minus onaj njegov dio koji odgovara njegovom društvu. Nesvjesnost predstavlja univerzalnog čovjeka ukorijenjenog u svemiru, ona predstavlja njegovu prošlost sve do zore egzistencije i njegovu budućnost kad će postati potpuno čovječan.

E. Fromm

Imamo:

smrt
glupost

život
pamet

mržnju	ljubav
rat	mir
zlo	dobro
ropstvo	slobodu
laž	istinu
diktaturu	demokraciju
nacionalu	internacionalu
isključivost	toleranciju
prošlost	budućnost
pakao	raj
tradiciju bez uma	pobunu protiv te tradicije
imati	biti
pohlepu	skromnost
čovjeka robu	čovjeka čovjeka
pasivnost	aktivnost
borniranost	kreativnost
kretene	genijalnost
dosadu	ludilo

I mogli bismo još nabrajati.

Tako stvari stoje. Ovo su alternative, ovo je alternativa.

Pa sad birajmo gospodu na koju ćemo stranu. I ovo je sigurno tako, to je 100% tako.

A zašto je baš to tako? - E, to ne znamo.

Da li se tu radi o nekakvoj svemirskoj borbi između života i smrti, između dobra i zla, zašto su stvari baš tako postavljene, to zaista ne znamo.

I tu su još ogromni prostori za bogove, i ne samo za njih.

Ja ću jednostavno reći da dalje ne znam, netko će reći nešto drugo. Samo će za totalne idiote to biti razlog konflikta. Jer mudri su tvrdili da ta istina i nije tako bitna.

Bitno je ono što činimo, - što činimo drugima, što činimo sebi.
(A mi činimo i onda kada ništa ne činimo).

Svakoj istini se izobličuje lice postajemo robovima svojih tlapnja. Možda je zadaća onoga tko voli ljude navesti ih da se smiju istini, navesti istinu da se smije, jer jedina je istina naučiti ljude da se oslobode bezumne strasti prema istini.

U. Eco

Jer i ovo što znamo nam je sasvim dovoljno da bi prešli na drugu obalu, da bi srušili zid.

To je taj jedini put, jedini izlaz, jedina ruta za ovaj naš transatlantik koji zasad plovi u pogrešnom kursu, dok stari kapetani na zapovjedničkom mostu ležerno ispijaju svoj viski s ledom, potpuno sigurni u svoje znanje, u ispravnost svojih navigacijskih karata, dok se dolje u salonima lumpuje, dok teče šampanjac u potocima, a još ispod dolje u podpalublju je kao i uvijek zagušljivo i tužno. Ljudi leže jedni na drugima i sve je mračno i prljavo, vladaju zarazne bolesti, glad i smrt.

Tu i tamo pokoji mazač, konobar ili kakav paranoični putnik, pa čak i poneki mlađi časnik izađe na palubu i preneraženo ustanovi da su horizonti tmurni, da nešto nije u redu, da su ovo polarni predjeli, da bi mogli svaki čas naletjeti na santu, da bi trebalo dati znak za uzburku.

I onda se urlajući razlete po brodu na opće zaprepaštenje suputnika, i svi ih čudno gledaju i nitko ih ozbiljno ne uzima, jer oni dolje su isuviše zauzeti borbom za preživljavanje idućeg dana, oni gore su opet zaokupljeni time kako da se dočepaju što udobnije i što prestižnije kabine. Mudri kapetani pak s visoka gledaju na svo to komešanje, jer oni su uspjeli doći gotovo do maksimuma onoga koliko čovjek može postići na ovom brodu, i kakvi to sada neurastenici imaju pravo da sumnjaju u njihov autoritet, u njihove karte. Da je po dobrim starim pravilima izbičevali bi ih do smrti ako treba. Onda je još i bilo nekakvog reda, a ne kao danas. Prokleta Francuska revolucija, molim lijepo, eno im dolje vesla pa neka veslaju u suprotnom pravcu. To im je omogućila

demokracija. Kakvo zaboga zaustavljanje glavnih strojeva, kakav razglas, kakvo sidro, kakvo okretanja kormila, jeste li normalni?!

KAPETANE ZARANJAMO - (grafit na zidu pokraj Pomorske škole)

A trebalo bi stvarno promjeniti kurs i to odmah i to za gotovo 180 stupnjeva. Mnogima bi mogla doći muka od tog okreta, ali nije to ništa, oporavit će se brzo jer tamo gdje bi otišli, tamo su topliji krajevi, tamo je mirnije more, tamo je sunčano svaki dan, tamo je ljudskija klima, tamo su zeleni otoci i tamo uopće nema ni potpalublja ni brodske kaljuže.

Mornari, sjetite se Bountya! I on je tamo! Bountya se sjetite!

Zar ste zaboravili Bountya!?

Mi moramo tamo, druge nam nema

Idemo mornari - svira Internacinala - ipak je nisu svi zaboravili, (a otkaćena li filma).

I možemo se mi moliti koliko god hoćemo po brodskim bogomoljama. Razum i iskustvo nam govori da molitvom nećemo zaustaviti širenje ozonske rupe niti prekinuti ratove.

Trebali bi nešto učiniti! Stvarno učiniti! Pokušati! Pokušati odmah!

Poslije će biti vremena za molitvu.

Ako stvarno želimo mir, istinski mir, pravi mir, mir koji neće biti predah između ratova, tada bi trebali pobijediti sebe, a Descartes tvrdi da je to najteže. Da to je najteže, ali nema nam druge ako zbilja želimo mir, ako želimo dobro svojoj djeci, bližnjima, svim ljudima, sebi samima, tada moramo pobijediti svoj egoizam, svoju narcisoidnost, svoju pohlepu, mržnju, svoju glupost. Moramo! Moramo! Moramo!

Možda će nam biti lakše to učiniti ako shvatimo da se tu ne radi u suštini o nikakvom odricanju, da je humanizam ustvari egoizam u krajnjoj instanci, da je to u biti totalni egoizam, jer će u ljudskijem svijetu svima nama biti bolje, nama, našem egu.

To je to. Alternative nemamo, ili sad ili nikad. Sutra će već biti kasno. Moramo pokušati prije nego nas vrag sve skupa ne odnese.

Stvarno misliš da onaj nepismeni akademik može pojmiti da je čovjek nešto više od homo Srbina, od homo Hrvata, od homo Francuza, da je čovjek nešto više nego biti sit, da je čovjek prava stvar i da je život jedina svetinja?

Sigurno da može pojmiti, pa čovjek je zaboga.

Mi možemo zaustaviti ovaj rat, ovo propadanje, ako stvarno hoćemo, ako zbilja volimo život i svoje i sebe, mi, mi obični, svi mi!

Jer dolaze nova djeca, i ako mi ratujemo, ako su ratovali naši djedovi i pradjedovi to još ne znači da i ta djeca moraju učiti kako se nišani u

grudne mete, mrziti one na drugom brdu, navoditi vatre i slušati zvižduke smrtonosnih projektila.

"Djeca se rađaju da bi bila sretna" (S.Allende)

Oni imaju pravo da žive u sretnijem svijetu, u svijetu bez mržnje i ratova, u svijetu bez kiselih kiša, minobacača, nuklearnog otpada, bombardera, malograđanskih frustracija, bodljikavih žica, haubica, tenkova, kaciga, ozonskih rupa i minskih polja.

Djeca imaju pravo na takav svijet a mi nemamo pravo da im uskratimo to pravo. Nemamo!

Znam da nismo toliki gadovi.

I to bi bilo sve. To je ništa, ali to je i previše.

Moglo je ovo ispasti i mnogo pametnije i jednostavnije i povezanije, i manje balavo, ali nema veze, ipak je ovo samo bijedni pokušaj jednog glupana.

P. S.

Stojim iza svega i odgovaram za sve što je napisano između stihova i citata. Ispričavam se jedino obiteljima poginulih koje ovdje spominjem.

Volio sam te momke i još uvijek ih volim. Njih ne možemo vratiti, ali možemo nešto učiniti da momci više ne ginu, da nitko više ne gine.

Ne bih ovo sastavljao da nisam uvjeren da bih mogao s ovim zaustaviti barem jedan metak, barem jedan metak, i to je nešto, to je mnogo - to je život.

Koliko sam iskren prosudite sami.....sami.